

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN ERKEN EVLİLİK
GERÇEKLEŞTİRİMİŞ SURİYELİ KADINLARIN YAŞADIKLARI
SORUNLAR VE GEREKSİNİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra GÖKBULUT

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Sosyal Hizmet Programı

HAZİRAN, 2022

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN ERKEN EVLİLİK
GERÇEKLEŞTİRİMİŞ SURİYELİ KADINLARIN YAŞADIKLARI
SORUNLAR VE GEREKSİNİMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra GÖKBULUT
(Y1916.060019)

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Sosyal Hizmet Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Cemre Erciyes

HAZİRAN, 2022

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Hizmet Perspektifinden Erken Evlilik Gerçekleştirmiş Suriyeli Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Gereksinimleri” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (03/06/2022)

Esra GÖKBULUT

ÖNSÖZ

Hayatımın her döneminde ve yüksek lisans eğitimime başlama konusunda beni destekleyen sevgili annem Reyhan Gökbulut ve babam Rafet Gökbulut'a, canım kardeşlerim Suna ve Ömer'e

Sosyal hizmet alanına ve bu çalışmaya dair görüşlerini açıklıkla ifade eden, her zaman dayanışma içinde savunuculuk rolü ile çalışmaya devam eden çok değerli meslektaşlarıma,

Bu çalışmaya katılım sağlayan ve deneyimlerini içtenlikle paylaşan Suriyeli kadınlara,

Çeviri konusunda hep sabırla dinleyip süreçte yanımda olan, bildikleriyle beni aydınlatan Noor'a,

Yüksek lisans eğitimim ve tez dönemim boyunca değerli desteklerini benden esirgemeyen, her konuda fikrini alabildiğim, bana yeni yollar gösteren Dr. Öğr. Üyesi Cemre ERCİYES'e,

Çalışmama katkı sağlayan, her zaman fikirlerini alabildiğim yanımda olan iş arkadaşlarıma, hayatımın her döneminde desteklerini hissettiğim dostlarıma,

Zorlandığım zamanlarda devam etmem için beni her zaman destekleyen sevgili arkadaşım Mert'e çok teşekkür ediyorum ve sevgilerimi sunuyorum.

Haziran, 2022

Esra GÖKBULUT

**SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN ERKEN EVLİLİK
GERÇEKLEŞTİRİMİŞ SURIYELİ KADINLARIN YAŞADIKLARI
SORUNLAR VE GEREKSİNİMLERİ**

ÖZET

Türkiye’de sığınmacı olarak bulunan birçok çocuk farklı nedenler temelli erken yaşta evliliğe maruz bırakılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, kitlesel ve zorunlu göç ile çocuk yaşta Türkiye’ye gelip erken evlilik gerçekleştirmiş Suriyeli kadınların yaşadığı sorunlar ve gereksinimlerin belirlenmesi ve sosyal hizmet uygulamalarının yeterliliklerinin sosyal çalışmacılar tarafından incelenmesi, değerlendirilmesidir. Araştırma kapsamında şu anda yetişkin olup Türkiye’de 18 yaşın altında evlilik gerçekleştiren İstanbul’da yaşayan 10 Suriyeli kadın ve en az 2 yıl çalışma hayatı bulunan İstanbul’da çalışmalar yürüten 5 sosyal çalışmacı ile görüşülmüştür. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmada her iki örneklemin seçiminde kartopu yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından literatür taraması ve alana dair bilgisi ile hazırlanan görüşme soruları, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle toplanmış ve nitel yöntem ile analiz edilmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre, Suriyeli kadınların yaşadığı sorunlar erişilebilen hak ve hizmetler boyutunda farklılaşmaktadır. Sosyal çalışmacılar ise alanda devam eden erken evliliği önleyici faaliyetlerin yetersiz olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda sorunları önlemeye yönelik tedbirler artırılması ve gerçekleşen faaliyetlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken evlilik, göç, sosyal hizmet

PROBLEMS AND NEEDS OF SYRIAN WOMEN WHO HAVE HAD EARLY MARRIAGE FROM A SOCIAL WORK PERSPECTIVE

ABSTRACT

Many refugee children in Turkey are subjected to early marriage for different reasons. The aim of this study is to examine and evaluate the adequacy of social work practices by social workers, about the problems and needs of Syrian women who came to Turkey as children with the mass and forced migration and had an early marriage. In this regard, the problems and needs of these women will also be determined. Within the scope of the research, 10 Syrian women who are currently adults, married under the age of 18 in Turkey, living in Istanbul, and 5 social workers working in Istanbul, who have a working life of at least 2 years, were interviewed. In the qualitative research study, snowball method was used in the selection of both samples. Interview questions prepared by the researcher with literature review and knowledge of the field were collected by semi-structured interview method and analysed according to the qualitative method.

According to the results obtained, the problems experienced by Syrian women differ in terms of the rights and services that can be accessed. Social workers, on the other hand, state that the ongoing early marriage preventive activities in the field are insufficient. In this context, measures to prevent problems should be increased and social work applications should be expanded.

Keywords: Early marriage, migration, social work

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
I. GİRİŞ.....	1
A. Problemin Tanımlanması.....	3
B. Araştırmanın Amacı / Önemi.....	3
C. Sınırlılıklar	4
II. GÖÇ, ERKEN EVLİLİK VE SOSYAL HİZMET	5
A. Göç Olgusu	5
1. Göç Çeşitleri	6
2. Suriyelilerin Türkiye'deki Statüsü.....	7
3. Ulusal ve Uluslararası Mevzuatta Göç	8
4. Türkiye'ye Göç	10
B. Erken Yaşta Evlilik.....	14
1.Evlilik Kavramı ve Erken Yaşta Evlilik	14
2. Erken Yaşta Evliliğin Nedenleri	16
3.Erken Yaşta Evliliğin Ortaya Çıkardığı Sorunlar	19
4. Ulusal ve Uluslararası Mevzuatta Erken Evlilikler	21
C. Sosyal Hizmet.....	24
1. Sosyal Hizmet ve Göç Çalışmaları	26
2. Sosyal Hizmet ve Erken Yaşta Evlilik Çalışmaları	28
III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	33
A. Araştırmanın Modeli	33

B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	33
C. Araştırmanın Veri Toplama Aracı	34
D. Verilerin Toplanması ve Analizi	34
IV. BULGULAR.....	37
A. Araştırmaya Katılan Suriyeli Kadınlara İlişkin Bilgiler	37
1. Suriyeli Kadınların Göçe Dair Deneyimleri	39
2. Erken Yaşta Evliliğe Neden Olan Etkenler	43
3. Erken Yaşta Evlilik Sonrasında Yaşanılan Zorluklar ve Baş Etme Mekanizmaları	48
4. Erken Yaşta Evlilik Gerçekleştiren Suriyeli Kadınların Gereksinimleri	53
5. Erken Yaşta Evlilik Gerçekleştiren Suriyeli Kadınların Erişebildiği Haklar Hakkında Görüşleri.....	55
6. Suriyeli Kadınların Erken Evliliğe Ve Çocuk Haklarına Bakış Açısı	56
B. Araştırmaya Katılan Sosyal Çalışmacılara İlişkin Bilgiler	57
1. Erken Yaşta Evliliklere Yönelik Koruyucu ve Önleyici Faaliyetler	58
2. Erken Evliliği Önlemede Eğitici Faaliyetler	60
3. Erken Evlilikleri Önleme Konusunda Uygulamaların Değerlendirilmesi	61
4. Erken Evlilikleri Önlemede Yapılması Gerekenler	62
5. Erken Evlenen Suriyeli Kadınların Karşılaştığı Sorun ve Gereksinimlere Yönelik Uygulamalar	64
V. TARTIŞMA	67
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	77
VII. KAYNAKÇA	81
EKLER.....	89
ÖZGEÇMİŞ.....	101

KISALTMALAR LİSTESİ

BMMYK/UNHCR : Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği/United Nations High Commissioner for Refugees

ÇHS : Çocuk Hakları Sözleşmesi

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

UNICEF : United Nations Children's Fund

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler	11
Şekil 2 Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı	11
Şekil 3 UNHCR Turkey: Türkiye’de Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı	12
Şekil 4 Göç Edilen Ülkeye Göre Toplam Suriyeli Sayısı	12

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1 Araştırmaya Katılan Suriyeli Kadınlara İlişkin Bilgiler	37
Çizelge 2 Araştırmaya Katılan Sosyal Çalışmacılara İlişkin Bilgiler	57

I. GİRİŞ

Göç, dünya tarihinde insanın var olması ile ortaya çıkan ve çok boyutlu etkilere sahip olgudur. Var olduğu ilk dönemlerden itibaren çeşitli nedenlerle gerçekleşen göç ilk zamanlarda güvenli alanlara yönelik gerçekleştirilmiştir. Göç hareketliliğinin temelinde çeşitli nedenler yer alsa da ortak amaç olarak insanın daha iyi koşullarda yaşamını devam ettireceğine inandığı yere gitmesinden söz edilebilir. Göç, yer değişikliği sağlayan bireylerde değişiklik yarattığı gibi göç edilen yeri de değiştirmektedir. Bu doğrultu da geçmişten günümüze kadar çeşitli şekillerde karşımıza çıkmakta olan bu hareketin toplumların şekillenmesinde ve değişmesinde önemli bir etkiye sahip olduğundan bahsedilebilir.

Türkiye geçmişten günümüze sahip olduğu jeopolitik konum sebebiyle çeşitli göç hareketlerine yakından tanıklık etmiştir. Dünya gündeminin yakından takipçisi olduğu 2011 yılında Suriye Arap Cumhuriyeti'nde başlayan iç savaş ile insanlar öncelik olarak can güvenliğini korumak, hizmetlere erişim sağlamak amacıyla göç etmeye başladılar. Yaşanılan iç savaşın yıkıcı etkileri nedeniyle insanlar yaşadıkları ülkeden ayrılmak zorunda kalmıştır ve coğrafi konum olarak erişilebilir ülkeler olan Türkiye, Lübnan, Ürdün gibi ülkelere göç etmişlerdir. 2011 yılından günümüze kadar devam eden göç hareketi tek yönlü olmuş, Türkiye'de kalıcı hayat inşası başlamıştır. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası göç kanunlarına ek ülkeye giriş çıkışı kontrol etmek amaçlı kanunlar ve mevzuatlar düzenlenmiştir. Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacılar geçici koruma statüsü kapsamında değerlendirilmektedirler ve ilgili kanunlara tabiidirler.

Göç sadece insanların mekân değiştirmesi şeklinde sonuç odaklı bir olgu olmamakla birlikte göç öncesinde yaşananlar, göç esnasında yaşananlar ve göç sonrası yaşanan edinilen deneyimler olarak sıralayabiliriz. Göçün herkesi etkilediği kabul edilip göç ile hassas grupların daha çok etkilendiği göz önündedir. Hassas grupların engelli, çocuk, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalan kadınlar ve diğerleri olarak kabul edersek göçün çocuklar üzerindeki etkileri çok fazladır. Göç ile

olayın mağduru haline gelen çocuklar haklarına erişimde çoğu zaman mahrum kalmaktadırlar. Ailelerinin veya baskı mekanizmasının sonucu çocuklar; zorla erken yaşta evlendirilmeye, çalıştırılmaya başlayıp çocuğa yönelik ihmal, istismar ve şiddet riskleri ortaya çıkabilmektedir.

Erken yaşta evlilik, 18 yaşından küçük kişinin gerçekleştirdiği evlilik anlamına gelmektedir (OHCHR, 2014). Erken yaşta gerçekleşen evliliklerin nedenleri olarak maddi yetersizlik, eğitim düzeyi, gelenekler, sosyal normlar olarak açıklanabilmektedir. İnsani krizlerin yaşandığı ve çatışmaların olduğu, insanların göç etmesinin zorunlu kılındığı durumlarda erken yaşta evlilik riskini arttırdığı açıklanmaktadır (Schlecht vd., 2013: 238). Erken yaşta evlilik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, insan ve çocuk hakları ihlali olarak ele alınabilir. Göç sonrası temel ihtiyaçlarına erişimde zorluk yaşanması ve ailenin hayatına devam edebilmesine destek sağlaması amacıyla kız çocuklarının evlendirildiği, erken yaşta evlilik gerçekleştiren kız çocuklarının şiddete maruz bırakılma, baskı ve kısıtlamalar ile yaşama, çeşitli sağlık sorunları ve eğitim hakkına erişemedikleri görülmektedir (UNICEF, 2017). Haklara erişim konusunda göç eden kişilerin göç ettikleri ülkeye uyum sürecinin kolaylaştırılması ve erişebilecekleri hak, hizmetlere dair çeşitli faaliyetler kamu kurumları, dernekler, STK tarafından yürütülmektedir. Göç sonrası göç edilen ülkede hak ve hizmetlere erişim sağlamada bireylere destek sağlayan meslek gruplarından biri de sosyal hizmet mesleğidir.

Sosyal hizmet, farklı çalışma alanlarında ön yargıları yok sayan, haklar temelinde insanların özgürleşmesini ve güçlenmesini destekleyen hak savunucusu rolü olan akademik bir disiplindir (IFSW, 2020). Sosyal çalışmacılar farklı alanlarda faaliyetlerde bulunmakla birlikte çalışma alanlarından biri de göçtür. Sosyal çalışmacı tarafından rolleri ve sorumlulukları çerçevesinde bağlı oldu kurum ve kuruluşlarda erken evliliğin önlenmesi, bu alanda farkındalık artırmaya yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedirler.

Sosyal çalışmacıların alanda çalışma deneyimleri ve var olan uygulamalara yönelik değerlendirmeleri ile Suriyeli kadınların erken evlilik sonrası yaşadıkları sorun ve gereksinimlere yönelik çözüm önerilerinin sosyal hizmet kapsamında değerlendirilmesi gerekliliktir.

A. Problemin Tanımlanması

Türkiye'ye çocuk yaşta ebeveynleriyle veya refakatsiz olarak göç eden, burada erken yaşta evlilik gerçekleştiren Suriyeli kadınların aile ilişkileri, çalışma durumuna yönelik sorunları ve gereksinimleri farklılaşabilmektedir. Suriyeli kadınların erken evlilik deneyimleri ve yaşadıkları sorunlar farklı gereksinimleri ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda erken yaşta evlilik gerçekleştirmiş Suriyeli kadınların yaşadığı sorunlar ve gereksinimlerin incelenmesi amacıyla ortaya konmuş olan araştırmanın amacı ve önemi doğrultusunda oluşturulan ana sorusu ve bu soru çerçevesinde alt soruları bulunmaktadır.

Araştırmanın ana sorusu:

- Erken yaşta evlilik gerçekleştiren Suriyeli kadınların yaşadığı sorunlar ve gereksinimleri nelerdir?

Belirlenen ana soru ile araştırmaya eşlik eden alt sorular ise şunlardır:

- Suriyeli kadınların, çocukluk süreçleri ve göç deneyimleri nasıldır?
- Suriyeli kadınların evlilik ritüellerine dair süreç nasıl gerçekleşmiştir?
- Suriyeli kadınların erken evlilik sonrası karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm yolları nelerdir?
- Suriyeli kadınların erken yaşta evliliklere ve çocuk haklarına bakış açısı nedir?
- Erken evliliği önlemeye yönelik yapılan faaliyetleri sosyal çalışmacılar nasıl değerlendirmektedir?

B. Araştırmanın Amacı / Önemi

Bu araştırmada, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde yaşayan, Türkiye'ye çocuk yaşta göç edip burada erken yaşta evlilik gerçekleştiren Suriyeli kadınların yaşadığı sorunlar, erken evlilik gerçekleşme sürecine dair yaşananlar, erken evlilik sonrası yaşanan zorluklar, yaşanan zorlukların çözümüne dair fikirleri, geçici koruma statüsü kapsamında erişilen haklar ve buna yönelik bilgileri, erken yaşta evliliğe ve çok haklarına dair bakış açılarının incelenmesi amaçlanmaktadır. İstanbul'da en az iki yıldır çalışan sosyal çalışmacıların erken evliliği önlemeye yönelik gerçekleştirdikleri faaliyetleri, gerçekleşen çalışmaları değerlendirmeleri ve neler olması gerektiğine dair görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma kapsamında erken yaşta evlilik gerçekleştiren kadınların deneyimlerinden yola çıkılarak yaşanan sorunlar ve gereksinimleri, sosyal çalışmacıların alanda var olan çalışmalara dair değerlendirmeleri keşfedilmeye çalışılacaktır. Literatürde göç ve erken evlilik konusuna dair araştırmalar bulunmakta olup bu çalışma ile birlikte göç eden kadınların erken evlilik deneyimleri sonrası yaşadıkları sorunlar ve gereksinimler ile sosyal çalışmacıların alanda yürütülen çalışmalara yönelik değerlendirmeleri çerçevesinde yeni uygulamalar sunmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Sosyal hizmet uygulamalarında erken evliliği önleme, farkındalık artırma alanında yapılacak faaliyetlerde bu çalışmanın sonuçları bir kaynak oluşturacaktır.

C. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 2021 ve 2022 yılları arasında İstanbul ilinde yaşayan,
- Türkiye'ye çocukken göç etmiş ve erken yaşta evlilik gerçekleştirip şu anda yetişkin olan Suriyeli 10 kadın ile,
- Suriyeli kadınların yaşadıkları sorunlar ve gereksinimlerin incelenmesi adına,
- En az 2 yıldır alanda çalışan İstanbul'da yaşayan 5 sosyal çalışmacı ile,
- Araştırmada elde edilen verilerin yalnızca araştırmaya katılan örneklemelerden oluşması ile sınırlıdır.

II. GÖÇ, ERKEN EVLİLİK VE SOSYAL HİZMET

A. Göç Olgusu

İçerisinde yaşamakta olduğumuz dünya, ekonomik, siyasi, teknolojik, sosyal ve diğer alanlarda gelişip, farklı şekillerde dönüşürken bu olgulardan etkilenen birçok kırılgan grubun oluşmasına ortam sağlamıştır. İnsanlar sürekli değişen olaylardan etkilenen ilk özne olup değişime dâhil olmuşlardır. Göç hareketleri ilk dönemlerde iklim koşulları, açlık, kıtlık, savaş ve coğrafi nedenlerden dolayı gerçekleşirken, günümüzde bu nedenler siyasi, dini, kültürel, iktisadi, eğitim şekillerine evrilmiştir (Akıncı vd., 2015: 60-61). Göç tanımına yönelik literatürde birçok tanım bulunmakta olup, Toros (2008: 9) göç kavramını, göç eden kişilerin maddi olanaklardan, sahip olduğu kültür ve sosyal yapıdan, içinde yaşamakta olduğu topraklardan uzaklaştırılarak veya uzaklaşarak yeni bir yaşama başlaması olarak belirtmektedir. Göçün tek bir neden çerçevesinde gerçekleşmediği, farklılaşan nedenlerle de zorunlu olarak göç eden kişileri de kapsamakta olduğu, Göç Terimleri Sözlüğünde “doğal ya da insan yapımı nedenlerden dolayı içerisinde yaşama ve refaha yönelik tehditleri de içeren bir zorlama unsuru bulunan göç hareketi” olarak ifade edilmektedir (IOM, 2013: 103).

Siyasal, toplumsal veya ekonomik nedenlerle gerçekleşen göç olayları gönüllü veya zorunlu olarak ülke sınırları içinde ya da farklı ülkeler arasında gerçekleşmektedir (Aksoy, 2012: 293). Bu tanımla göçün sadece bir mekandan diğerine nüfus hareketliliği şeklinde değil kişilerin göç etmesindeki karar mekanizmaları da göçün niteliğini belirlemekte olduğu anlaşılmaktadır. İnsanlar tarih boyunca farklı etkenler doğrultusunda daha iyi koşullara erişebilmek için yaşadıkları yerden farklı bir mekana zorunlu ve gönüllü hareket etmektedirler (Yalçın, 2004). Göç sadece mekânsal bir yer değiştirme olmadığı farklı faktörleri de içermektedir. Göçü kişilerin mevcut yaşamları, gidilen ülkedeki kültür, uyum sorunu birlikte değerlendirilip sosyal, psikolojik, kültürel siyasal vb. birçok açıdan da ele almak gerekmektedir (Buz, 2002: 8). Tanımlar doğrultusunda göçün çok yönlü, karmaşık olduğu, isteğe bağlı ve zorunlu hali anlaşılmaktadır. Suriyeli sığınmacılar devam eden

güvenlik sorunları nedeniyle zorunlu, çok sayıda kişinin aynı zaman dilimlerinde ülkeye girişi nedeniyle kitlesel göç kapsamında değerlendirilmektedir.

1. Göç Çeşitleri

Farklı şekillerde gerçekleşen göç hareketliliği bireysel/kitlesel, gönüllü/zorunlu, geçici/sürekli olarak tanımlanmaktadır (Adıgüzel, 2016: 3). Göçe sebep olabilen nedenler göçün türlerini de belirleyebilmektedir.

a. Bireysel ve kitlesel göç

Bireysel göç, kişilerin tek başına veya aileleriyle, siyasi, ekonomik, kültürel, dini vb. nedenlere dayanarak aldıkları göç etme kararı olarak tanımlanırken; kitlesel göç kavramı ise belirli sebeplerle toplumların veya belirli coğrafyada yaşayan insanların, vatandaşı olduğu ülke sınırları dışına, belirli bir zamanda hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır (Akıncı, vd., 2015: 62). Bu doğrultuda göç hareketini gerçekleştirilen bireylerin sayılarının göç türünün etkisinden bahsedebiliriz.

b. Gönüllü ve zorunlu göç

Gönüllü göç bireylerin talepleri ve beklentileri çerçevesinde kentten başka bir diğere ya da farklı bir coğrafyaya olan yer değırtirmediir (Özkalp, 1990: 211). Kişilerin göç kararı alırken ve bu karar doğrultusunda hareket ederken başka kişi veya kişilere bağılı olmaksızın kendi istekleri, düşünceleri doğrultusunda hareket etmeleri gönüllü göç olarak ele alınabilir. Yaşam koşullarına daha iyi hale getirme düşüncesi bu göç türünde en etkili nedenlerden biridir. Castels (2003), sığınmacı ve mültecileri zorunlu göç kapsamında değerlendirip; yaşadıkları evleri terk etmek zorunda kalan, herhangi bir yerde sığınma arayan kişilerin zorunlu göçün içinde yer aldığını belirtir. Kişiler bu göç türünde söz sahibi değillerdir. Kendilerini zaruri bir şekilde göç hareketinin içinde bulabilmektedirler. Kişilerin istekleri, düşüncelerine bakılmaksızın meydana gelen olayların etkisiyle kendilerini bir zorunluluk içerisinde bulmaktadırlar. Mülteci ve sığınmacılarda zorunlu göç doğrultusunda ele alınmaktadırlar (Abadan Unat, 2006: 352). Doğal afetler, çatışma ortamları ve savaşın etkisiyle de gerçekleşen göçler yine bu kapsamda sayılmaktadırlar (Alakuş, 2018: 12). Bu doğrultuda Suriye’de yaşanan savaşın etkisiyle insanların yaşadıkları yerlerden farklı yerlere doğru zorunlu olarak göç gerçekleştirmişlerdir.

c. Düzenli ve düzensiz göç

Kendi ülkesinden göç edeceği ülkeye varış sürecinde yasal kurallar çerçevesinde gerçekleşen göç düzenli göç olarak tanımlanır. Göç düzenlemeleri kapsamında gerekli belgelere ve izinlere sahip olmadan bir ülkede yaşamak veya çalışmak ise düzensiz göçün tanımını oluşturur (IOM, 2013:26). Göç gerçekleştiren kişi yasal yollar ile başka bir ülkeye gitmesi halinde düzenli, yasal yollar dışında illegal olarak göç gerçekleştirmesine düzensiz göç denilebilir. Düzensiz göç devletlerin kontrollerinin dışında gerçekleşen göç hareketleri olarak da tanımlanabilir (Atsü Topçuoğlu, 2012: 502). Yasal süreçlerin takip edilmediği kişilerin resmi belge ve dokümanlarının olmadığı ve ya eksik olduğu için veya başka sebeplerden ötürü resmi kayıtlarının olmadığı durumlarla düzensiz göç hareketinde karşılaşmaktadır. Düzenli göç hareketinde ise izlenmesi ve uyulması gereken tüm yasal süreçlerinin takip edilmesi ile devletlerin gözetimi ve kayıtları altında gerçekleştirilmektedir. Düzensiz göç devletlerce güvenlik tehdidi olarak ele alınmaktadır (Alakuş, 2018: 10). Kayıtsız olma durumu ve tespitinin kolaylıkla gerçekleştirilememesi sebebiyle güvenlik tehdidi olarak algılanabilmektedir.

2. Suriyelilerin Türkiye'deki Statüsü

Göçün anlaşılabilmesi için kavramların da tam olarak bilinmesi gerekir. Göçmen, mülteci, sığınmacı kavramları birbirleriyle benzer anlamlar içermekte ve birbirlerinin yerine kullanılmakta olup mevzuatta farklı anlamları bulunmaktadır.

a. Göçmen

Ekonomik ve kültürel nedenlerle başka bir ülkeye yerleşen, ülkesine dönme konusunda çekinceleri olmayan kişiye göçmen denir. IOM Göç Sözlüğünde (2013: 37) uluslararası kabul edilmiş bir göçmen tanımının bulunmadığını, temelde ise bu kavramın göç eden kişinin kararının zorlayıcı etkenler olmadan, kendi kaderini tayin hakkı ile aldığı, ailesi ve kendisine dair olanakları iyileştirme adına farklı bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişi olarak tanımlamaktadır. Göçmen politikaları ülkelerin kendi iç hukukunun parçası olmakla birlikte göçmenler kendi ülkelerinin vatandaşı olmasından kaynaklı haklara da sahiptirler (Korkut, 2010: 8). Ekonomik temelli olabilen ve kişilerin sosyal, kültürel, eğitimsel vb. açılardan yaşam koşullarının daha iyi hale gelebileceği düşüncesiyle başka ülkelere göç eden kişiler göçmen olarak adlandırılmaktadır.

b. Mülteci ve sığınmacı

Vatandaşı olduğu ülke tarafından temel hakları korunmadığı için yaşadığı ortamı terk etmek zorunda kalan kişilere mülteci denir (Mültecilerin Korunması Uluslararası Mülteci Hukuku Rehberi, 2001: 9).

“İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs” şeklinde mülteci tanımı yapılmıştır. (CS, 1951)

Mülteci kavramı 1951 Cenevre sözleşmesinde ırkı, dini, dili, belli bir gruba dahil olması veya siyasi düşüncesi nedeniyle yaşadığı ülkede zulme uğrama düşüncesi ya da korkusu nedeniyle bulunduğu ülkeden başka bir ülkeye zulüm ve korkusu nedeniyle giden kişiler olarak tanımlanabilmektedir (BMMYK, 2021: 2). Temel insani haklarının göz ardı edildiği ve kişilerin yaşadıkları ülkede kamu veya devlet ya da her ikisi tarafından var olan haklarının gasp edildiği, saldırıya uğradığı durumlarda yaşadığı ülkeden temel insani haklarına erişebilmek için ayrılan kişinin sığındığı ülkenin kendisine sunduğu hak ve hizmetlere erişebilmek başvuru yaptığı süreçte kendisine verilen statüye sığınmacı denmektedir. Sığındığı ülke tarafından yapılan incelemeler sonrası haklı sebeplerle gelen kişinin talebinin kabul edilmesi ile de kişi mülteci statüsüne kabul edilmektedir. Mülteci statüsüne kabul edilen kişi sığındığı ülkenin kendi vatandaşına sunduğu tüm hak ve hizmetlerden faydalanabilmektedir. Tanımdan anlaşılacağı üzere sığınmacı, mülteci statüsü almak için başvuruda bulunan fakat henüz kararı sonuçlanmamış kişileri kapsamaktadır.

3. Ulusal ve Uluslararası Mevzuatta Göç

İkinci Dünya Savaşı'na kadar dünyada uluslararası düzeyde çok sayıda ülkenin içerisinde yer aldığı uluslararası bir sözleşmenin varlığından söz etmek zordur. Daha çok ülkeler arasında yer alan anlaşmalar ile bu alanda yapılan düzenlemelerden söz edilebilir. İkinci Dünya Savaşı'ndan etkilenen insanlar yaşanan savaş nedeniyle büyük ölçekte göçler gerçekleşmeye başlamıştır (Canatan, 2013: 318). 1948 tarihinde

kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 14. Maddesinde “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.” ibaresi yer almaktadır (İHEB, 2022). Yer alan bu ilke kapsamlı olarak detaylandırılmamıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi hukuksal olarak bağlayıcılığı olmayan tavsiye niteliğinde olan bir belgedir (Aybay, 2006: 6). Bu doğrultuda ilkenin tavsiye niteliğinde olduğu ve kapsayıcı bir yapısının olmadığından söz edilebilir.

1951 tarihine gelindiğinde ise Türkiye Cumhuriyeti’nin de taraf olduğu Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi, uluslararası seviyede mülteciliğin tanımını, haklarını ve yükümlülüklerini belirleyen; devam eden göç hareketlerinde sözleşmeye taraf devletlerin yükümlülüklerini de belirleyen, devletlerin iç ve dış politikalarında dayanak oluşturan hukuki bir belge olarak ortaya çıkmıştır. 1951 Cenevre Sözleşmesine göre 1 Ocak 1951 yılından önce ve Avrupa’da gerçekleşen olaylar etkilenen kişilere yönelik mülteci statüsü tanımlanmaktadır. 1967 New York protokolü ile Cenevre Sözleşmesinde yer almakta olan “1 Ocak 1951’den önce gerçekleşen olaylar” ibaresi çıkarılarak tarih kısıtlaması ortadan kaldırılmıştır. Aynı protokolde coğrafi kısıtlama ibaresi de kaldırılmıştır. Bu doğrultuda taraf olan devletlerin tarihi kısıttı ve coğrafi sınırlaması olmaksızın kişilerin yaşadıkları zulüm ve korku nedeniyle ülkelerine sığınmaları durumunda mülteci statüsünün verilebileceğinden söz edilebilir. Türkiye, Cenevre Sözleşmesi’nde gerçekleştirilen düzenlemelerden sadece tarihi kısıdının kaldırılmış fakat coğrafi sınırlandırılmanın devam ettiği haliyle taraf olmuştur (T.C. Resmi Gazete, 1968). 1967 yılında gerçekleştirilen düzenlemeler ile belirtilen tarih ibaresinin kaldırılmış halini fakat sözleşmede yer alan coğrafi çekince ibaresini ise olduğu gibi kabul eden sadece Avrupa konseyi üyesi ülkelerden gelen kişileri mülteci statüsü veren sayılı ülkelerden biri olmuştur (BMMYK, 2022: 1). Ülkemizde göç statülerine dair farklı tanımlamalara sahip olunmasının nedenleri arasında sözleşmeyi bu şekliyle kabul etmesi gösterilebilir. Bu doğrultuda Türkiye Avrupa konseyi üyesi ülkelerden uğradıkları zulüm ve korku nedeniyle gelen kişileri sahip olduğu mevzuat nedeniyle mülteci olarak kabul etmektedir. Avrupa konseyi üyesi olmayan kişilere yönelik ise farklı statüleri atamaktadır.

Türkiye’de göç alanında yukarıda bahsi geçen uluslararası anlaşmaları baz alınmakta iken 2011 Mart ayı sonrası yaşanan kitlesel göçler siyasal ve yasal

düzenlemeleri de zorunlu hale getirmiştir ve 2013 yılında kabul edilen 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu düzenlenmiştir. Mart 2011 itibariyle Suriye Arap Cumhuriyeti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne göç eden kişilerin ülkeye kabul, kalış, hak ve yükümlülükleri, çıkış işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğiyle ilgili hususları “Geçici Koruma Yönetmeliği” temelinde düzenlenmiştir (T.C Resmi Gazete, 2014). 2011 yılı itibariyle kitlesel olarak ülkeye giriş yapan Suriyelerin statüsüne yönelik ulusal ve uluslararası mevzuatlar göz önüne alınarak kitlesel gelişleri nedeniyle geçici koruma statüsü tanımlanmış ve ulusal mevzuatta yeni düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu düzenlemeler ile Geçici Koruma Yönetmeliği ortaya çıkmıştır. Suriyelerin temel hak ve hizmetlerden faydalanmasından, giriş ve çıkışlarına kadar tüm yasal süreçler bu yönetmelikte yer almaktadır. Bu yönetmelikle birlikte kayıtları gerçekleştirilen Suriyelilere Geçici Koruma Kimlik Belgesi verilerek Türkiye’de statülerine yönelik kimliklendirme işlemleri gerçekleştirilmektedir. Türkiye’ye gelen Suriyeliler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi, 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Geçici Koruma Yönetmeliği ve göç alanında yer alan ulusal ve uluslararası anlaşmalar ve kanunlar dışında Türkiye’de var olan tüm ulusal mevzuat ve yasalara da tabii olmaktadır. Türk Ceza Kanunu, Medeni Kanun gibi kanunda yer alan maddeler geçici koruma statüsünde olan Suriyeliler içinde geçerlidir. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun yayınlanmasının ardından İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Göç idaresi Başkanlığı göç yönetimine yönelik var olan politikaları uygulama, göç etmiş kişilerin ülkeye giriş ve çıkışlarına yönelik işlemleri gerçekleştirme, uluslararası koruma ve geçici koruma ile ilgili işlemlerin yürütülmesi ve göç alanına dair diğer işlemleri gerçekleştirmek adına kurulmuştur (GİB, 2022). Bu doğrultuda Türkiye’ye gelen yabancı uyruklu kişilere yönelik tüm işlemler Göç İdaresi Başkanlığı’nda gerçekleştirilmektedir.

4. Türkiye’ye Göç

Arap Baharının etkisiyle Suriye’de var olan ekonomik sorunlar, özgürlük kısıtlamaları ve çeşitli alanlardaki eşitsizliklerle birlikte ülkede yaşanan olaylar iç savaş haline dönüşmüştür (Sorenson, 2014: 119). Rejim destekçileri ve karşıtları arasında yaşanan savaşın etkileri Suriye ile sınırlı kalmayıp evrensel bir duruma dönüşmüştür. Yaşanan olayların etkisi ile kriz ortamından güvenli ortamlara ulaşmak

için milyonlarca insan yaşam alanlarından farklı alanlara göç etmek zorunda kalmışlardır.

Türkiye sahip olduğu konum itibariyle geçmiş dönemlerden itibaren çeşitli göç hareketlerine yakından tanıklık etmiş coğrafyaya sahip bir ülkedir. 2011 yılında başlayan olaylarla birlikte en uzun sınıra sahip olduğu komşu ülke olan Suriye'den gelen kişilere açık kapı politikası uygulamıştır. Aşağıda yer alan yıllara göre geçici koruma statüsündeki Suriyeliler tablosunda sayı bazlı veriler yer almaktadır.

Şekil 1 Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

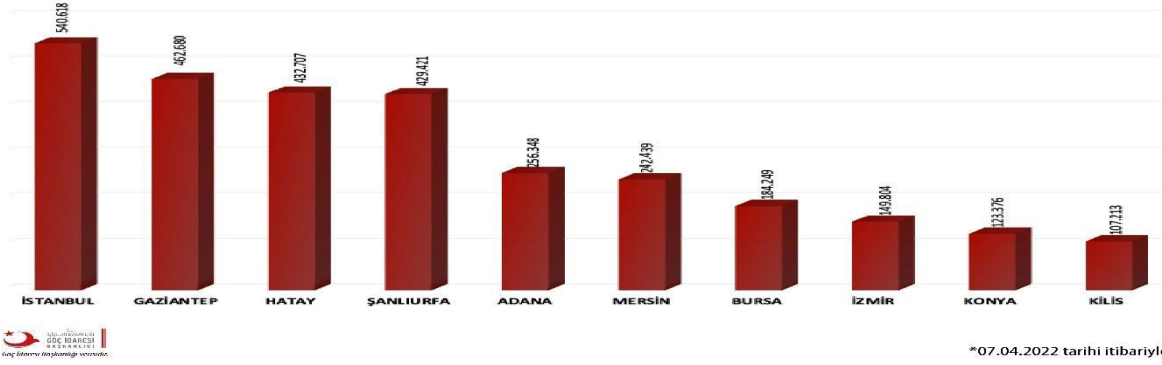

(<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>)

2011 yılından itibaren gerçekleşen göç hareketiyle Türkiye’de kayıtlı olan geçici koruma statüsündeki Suriyeli sayısı 2018-2019 yılları dışında yıllara göre artış göstermiştir. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yayınlanan aylık güncel verilere göre 07.04.2022 tarihinde Türkiye’de kayıtlı olarak geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli sayısı 3 milyon 754 bin 917 kişidir (GİB, 2022). 23 Mart 2022 tarihinde açıklanan sayılar içerisinde ise kadın ve 0-18 yaş arası çocukların toplam sayısının ise 2 milyon 661 bin 690 olduğu görülmektedir (Mülteciler Derneği, 2022). Açıklanan toplam nüfus sayısının dağılımı illere göre değişiklik göstermektedir. 07 Nisan 2022 tarihinde açıklanan kayıtlı geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli sığınmacıların yaşadığı ilk 10 il dağılımı ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Şekil 2 Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

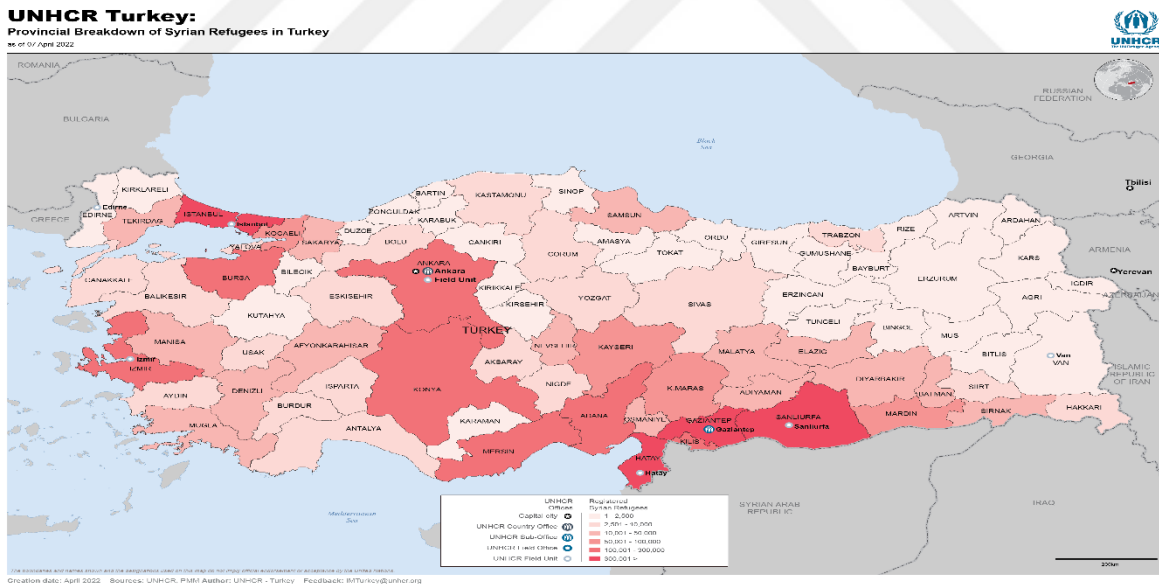
GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN İLK 10 İLE GÖRE DAĞILIMI

(<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>)

Suriyelilerin ilk 10 ile göre dağılımı incelendiğinde özellikle İstanbul'da sayının fazla olması iş imkanlarının fazla olmasıyla, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa gibi illerde diğer yoğunlukların olması ise sınır illere yakın olmasıyla açıklanabilmektedir.

Şekil 3 UNHCR Turkey: Türkiye'de Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

(<https://data2.unhcr.org/en/documents/details/92044>)

İlgili tabloda da ise Suriyelilerin illere göre dağılımı yer almaktadır. Tabloda Suriyelilerin çoğunlukla büyükşehirlerde ve sınır kentlerde yaşadığı görülmektedir.

Şekil 4 Göç Edilen Ülkeye Göre Toplam Suriyeli Sayısı

Total Persons of Concern

[CSV](#) [JSON](#)

5,724,230

Last updated 31 Mar 2022

Source - UNHCR, Government of Turkey

Total Persons of Concern by Country of Asylum

[JSON](#)

Location name	Source	Data date	Population
Turkey	Government of Turkey	31 Mar 2022	65.7% 3,763,565
Lebanon	UNHCR	31 Mar 2022	14.7% 839,086
Jordan	UNHCR	31 Mar 2022	11.8% 674,268
Iraq	UNHCR	31 Mar 2022	4.5% 257,974
Egypt	UNHCR	31 Mar 2022	2.5% 140,789
Other (North Africa)	UNHCR	31 Dec 2021	0.8% 48,548

(<https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>)

Yukarıda yer alan tabloda ise 31 Mart 2022 tarihi itibarıyla BMMYK verilerine yönelik göç edilen ülkelere göre Suriyeli nüfusu yer almaktadır.

2011'de başlayan iç karışıklıklarda Suriye'den Türkiye'ye mesafe olarak yakınlık, açık kapı politikası ve diğer faktörlerle birlikte yukarıdaki tablolarda da yer aldığı gibi nüfus olarak fazla oranda göç yaşanmıştır. Yaşanan insani kriz ortamına Türkiye komşu ülke olarak gerekli desteği sağlamaya çalışmıştır (Sayın, vd., 2016: 6). Geçen on yıldan fazla süre boyunca Türkiye'nin ülkesinde en fazla Suriyeli sığınmacının bulunduğu ülke olduğu görülmektedir. Devam etmekte olan olayların da etkisiyle Türkiye'de yaşamakta olan Suriyeli nüfusunda giderek artışın olduğu gözlemlenebilmektedir. Türkiye'de illerin dağılımı doğrultusunda bakıldığında ise çoğunlukla olarak sınır illerinde ve büyükşehirlerde yoğunlukta oldukları göze çarpmaktadır. Türkiye sınırından geçişlerden sonra ilk ilde yoğunluklu olarak yaşanıldığı ve ardından ekonomik sebepler doğrultusunda iş imkanlarının daha fazla olduğu büyükşehirlere iç göçün yaşanmakta olduğundan söz edilebilir. Gerçekleşen göç hareketlerinde ve yaşanan olaylar öncesinde Türkiye'nin hedef ülke olduğundan söz edilebilirken yaşanan olaylarla birlikte hem hedef ülke hem de transit ülke dönüştüğünden ve bunlarla birlikte artık tam anlamıyla göç ülkesi olduğundan söz edilebilir (Sağiroğlu, 2015: 28). Aylık açıklanan veriler baz alındığında Türkiye'nin göç almaya devam ettiği açıkça görülmektedir.

B. Erken Yaşta Evlilik

1.Evlilik Kavramı ve Erken Yaşta Evlilik

Evlilik; kültürel, dini, sosyal ve hukuk çerçevesinde gerçekleşen kuşaklararası sürdürülen bir olgudur. Evlilik farklı kültürlerde değişen toplumsal normlar çerçevesinde gerçekleşir. Evlenme Yönetmeliği'ne göre evlilik; bir kadın ve bir erkeğin usulüne göre yetki verilmiş bir memur önünde bir aile kurmak amacı ile yapmış oldukları medenî hukuk sözleşmesi olarak tanımlanmaktadır (Evlendirme Yönetmeliği, 1985). Evliliğin gerçekleştirilmesi kanunlar önünde resmi işlemler gerektirdiği gibi toplum tarafından da evlilik kurumuna atfedilen değer ve yargılar bulunmaktadır. Evliliğin yetişkin iki birey arasında gerçekleştiği kabul edilirken bazı toplumlarda yaş bazlı değil çocuğun gelişimine yönelik yetişkin atfı yapılabilmektedir. Çocuğun gelişimsel, davranışsal olarak akranlarından daha olgun görünmesi veya davranması yetişkinliğe geçtiği anlamına gelmemekte olup yetişkinlere özel rol ve sorumluluklarının yüklenmemesi gerekir.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1.maddesine göre “bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” şeklinde ifade edilmektedir (UNICEF, 2020). Bu bağlamda kişilerden birinin ya da her ikisinin de 18 yaş altı olduğunda gerçekleşen evliliklere erken yaşta evlilik kavramı kullanılmaktadır. Boran vd. (2013) ise erken evliliği henüz fiziksel, zihinsel ve ruhsal açıdan gelişimlerini tamamlamamış ve evliliğin getirdiği sorumlulukları karşılayacak düzeyde olmayan 18 yaş altındaki çocukların evlilikleri olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanımlamalar doğrultusunda 18 yaş önemli bir sınır olarak ele alınmaktadır. Gerçekleştirilen çalışmaların çoğunda erken yaşta evlilik gerçekleştiren bireyler çocuk gelin, çocuk damat kavramları ile adlandırılırken, bu çalışma özelinde evliliğin yetişkin bireylerin gerçekleştirildiği kabul edilerek erken evlilik, erken yaşta evlilik kavramı kullanılacaktır.

Dünyada yaşanan küresel sorunlardan biri de erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerdir. 18 yaş altı hem kız hem de oğlan çocuklarında görülmekte olan erken evliliklere oransal olarak bakıldığında kız çocuklarında daha fazla görülmektedir (Doğan Göksel, 2018). Erken yaşta evlilik oranlarına veri bazlı bakıldığında dünyada her yıl yaklaşık 15 milyon kız çocuğunun 18 yaşından önce evlendiği, bu sayının her 4 kız çocuğundan birinin 18 yaş altı evlilik gerçekleştirdiğine denk geldiği

anlaşılmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde her 3 kız çocuğundan birinin 18 yaş öncesi, her 9 kız çocuğundan birinin de 15 yaşından önce evlilik gerçekleştirmektedir. UNICEF, erken yaşta evliliklerin önlenmediği sürece 2050 yılına kadar 1,2 milyar kız çocuğunun erken yaşta evlenmiş olacağını öngörmektedir (UNICEF, 2014). Günümüzde dünya genelinde erken yaşta evlilik gerçekleştirmiş kız çocuklarının sayısının ise 650 milyon olduğu tahmin edilmektedir (UNICEF, 2018). Bu doğrultuda erken yaşta evliliğin evrensel bir sorun olduğu ve bu alana yönelik önleyici çalışmaların yapılmasının önemi görülebilmektedir. Bu alanda yeterli çalışmalar gerçekleştirilmemesi durumunda ilerleyen yıllarda öngörülen rakamların gerçekleşme olasılığı yüksek orandadır. İçerisinde bulunulan toplumlar kadın ve erkeklere düşen rolleri, sorumlulukları onların nasıl hareket etmesi gerektiğini cinsiyet rolleri aracılığıyla ortaya koymaktadır (Marshall, 1999: 100-101). Kadınlar; hane içinde çocuğun bakımını sağlamak, ev işlerini yapmak gibi görevlerle özel alanda tutulurken erkekler ev dışı alanlarda sorumluluklar üstlenip, çalışmak gibi özel alanın dışına yönetilmektedir (Günay ve Bener, 2011: 158-159). Kişilerin içerisinde yer aldıkları toplum tarafından kendilerine atanan cinsiyet rolleri kapsamında hareket etmeleri beklenmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir boyutu olan erken yaşta evlilikler kız çocuklarının psikolojik, fiziksel ve cinsel istismara maruz kalmasına neden olmaktadır. Erken yaşta gerçekleştirilen evlilikler, çocuğa yönelik hak ihlaline neden olup eğitim, sağlık hakkına erişimi engeller. Toplum tarafından atfedilen roller çerçevesinde emanet olarak görülen kız çocukları eğitim hayatlarını tamamlayamamakta veya hiç okula gönderilmeyip erken yaşta evlendirilerek birçok hakka erişmesine engel olunmaktadır (Tuğrul, 2018: 9-10). Erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerle birlikte kız çocuklarının sahip oldukları temel hakların ihlal edilmekte ve hayatlarının çeşitli alanlarındaki hak ve hizmetlere erişmekte sorun yaşamaktadırlar. Erken yaşta evlilik söz konusu olduğunda çocuğa bütün imkanların ve fırsatların sağlanması durumunda bile rızasının söz konusu olmayacağı, erken yaşta evliliklerin bu doğrultuda bir zorunluluk sonucu gerçekleştirildiği öngörülmektedir.

Cinsiyet, hayatın her alanındaki dinamikleri etkilediği gibi göç esnasında ve sonrasında da kız çocuklarının, kadınların hayatını şekillendirmiştir. Toplumsal cinsiyet farklılıkları savaş sonrasında göç ve kriz ortamlarında daha fazla hissedilmekte var olan ataerkil yapıyı pekiştirmektedir. Var olan kriz ortamı ile birlikte

kız çocukların ve kadınların temel haklarına erişimlerinin daha da kısıtlanmakta olduğu görülmektedir (Aktaş, 2016: 31). Bu doğrultuda kriz ortamlarından kız çocuklarını ve kadınlarının toplumsal cinsiyet algısından dolayı temel haklarına erişmekte ve hizmetlerden yararlanma konusunda çeşitli sorun ve engellerle karşı karşıya kaldıklarından söz edebiliriz.

AFAD (2014) araştırmasına göre ise Türkiye’de yaşayan Suriyeli kız çocuklarının eğitime devam edememesi, erken yaşta evlilik gerçekleştirilmesi ve adölesan gebelik gibi risklere maruz kalabilmektedir. Çok boyutlu etkilere sahip olan göç olgusu toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile birlikte kadın ve kız çocuklarını erkek ve oğlan çocuklarına kıyasla daha fazla etkileyebilmektedir. Bu etkinin ataerkil toplum yapısıyla birlikte daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Her birey gibi göçten çeşitli alanlarda etkilenmekte olan kız çocukları erken yaşta evlilikle birlikte göçün kendilerinde bıraktığı etkiler daha da derinleşebilmektedir.

2. Erken Yaşta Evliliğin Nedenleri

Erken yaşta evliliklerin sebepleri her toplumda farklılık göstermekte olsa da çoğunlukla ataerkil yapının hâkim olduğu ve toplumsal alışkanlıkların yaygın olduğu yerlerde daha fazla gerçekleştirilmekte olduğu görülmektedir (Tuğrul, 2018). Geleneksel normların ve dini temelli uygulamaların yaygın olduğu, eğitime erişim oranının düşük olduğu aile ve toplum yapıları, hane içi maddi yetersizliğin mevcut olması, ataerkil yapının üretmekte olduğu toplumsal baskının varlığı, yaşanan savaşlar ve doğal afetler gibi nedenler erken yaşta evliliklere sebep olabilmektedir (Aydemir, 2011:3). Erken yaşta evliliklerin ortaya çıkmasında toplumda var olan geleneksel yapının ve yaşam pratiklerinin yanı sıra meydana gelen kriz durumlarının da erken yaşta evliliklerin gerçekleşmesinde etkili olduğundan söz edebiliriz.

Çocuk haklarının ihlal ve istismarının söz konusu olduğu erken yaşta evlilikler kız çocuklarına yönelik eğitim haklarına erişim sağlamasına engel, bütün bir anlamda sağlıklarının korunamayıp tehlikeye atan, yoksulluk ve şiddetin riskleri ile cinsiyetleri sebebiyle kalıp yargılarını besleyip eşitsizliğin yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır (UNICEF, 2020). Geleneksel yapıya sahip olan toplumlarda kız çocuklarından cinsiyetlerinin atadığı rollere uygun davranmaları beklenmekte ve hatta bu rolleri gerçekleştirebilmeleri için eğitim hakları ellerinden alınabilmektedir (Tuğrul, 2018). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden görünür hallerinde biri olan erken

evlilikler kız çocuklarının eğitim hakkı gibi temel insani haklarına erişememektedirler. Erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerle kız çocuklarının eğitim haklarının doğrudan ellerinden alındığından söz edebiliriz.

Toplumsal normların kabul edilmiş olarak gördüğü kültürel uygulamaların birçok yansıması olmakla birlikte toplumsal cinsiyet normlarının kız çocuklarının namusunu koruma adına erken ve ya zorla evliliklere sebep olmaktadır. Geleneksel ve dini normlara göre toplum ve aile yapısının bir uzantısı olan evlilikler kadınların korunmasını benimseyip, zor şartların meydana geldiği göç koşullarından kurtulmanın yolunu ise erken evlilik, çok eşli evlilikler olarak görülmektedir. Temel insan haklarından olan koruma ve güvenlik tüm insanlık için eşit olması gerekirken bu süreci kadınlar eşitsiz deneyimlemektedirler (Gönül, 2020). Cinsiyetleri ile doğup, kız veya oğlan çocuk olmayı toplumun cinsiyetleri doğrultusunda beklentileri ile şekillenmektedir (Terzioğlu ve Taşkın, 2008: 63). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile birlikte hanede söz sahibi olan erkek figürün verdiği kararlar doğrultusunda da kız çocuğunun ve kadının haklarını göz ardı edilerek erken yaşta evlilik kararları alınabilmektedir.

Ataerkil toplumlarda oğlan çocuklarının sosyalleşmesi ve okula devam etmesinin kız çocuklarına oranla önemszenmesi, ailelerin dini ve geleneksel sebepler çerçevesinde kız çocuklarının eğitime devam etmesini istememeleri eğitim hakkından faydalanamamalarına neden olmaktadır. Yapılan bir çalışmada, okullarda kız ve oğlan çocuklarına yönelik karma eğitim verildiği için Suriyeli ailelerin kız çocuklarının okula gitmesine izin vermediği, bu nedene okula gidemeyen kız çocukları olduğu tespit edilmiştir (Amanda Jessen:15). Okula devam edemeyen çocuklar aileleri tarafından ihmal edilmekte, istismar risklerini artmakta ve çocukların gelişimi olumsuz yönde etkilenmektedir. Erken yaşta evliliklerinin nedenlerinin temelini toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri oluşturduğu bilinmekte olup diğer bir faktörde ekonomik sorunlardır. Hanedeki kişi sayısının azalmasını bazı durumlarda aileler tarafından ekonomik olarak fayda sağlayan bir durum olarak algılanabilmektedir (Doğan Göksel, 2018: 18). Ekonomik olarak iyi durumda olmayan ailelerde kız çocukları oğlan çocuklarına kıyasla gelir getirici olarak görülmemekte ve aileleri tarafından ev bütçesine gelir getirmesi adı altında para karşılığı erken yaşta evlendirilmektedirler. Bu evlilikler insan ticareti suçunu oluşturmaktadır.

Aydemir (2011) yaşanan insani kriz durumlarından sonra kamplarda yaşanabilecek taciz ve istismar olaylarına karşın ailelerin önlem olarak kız çocuklarını erken yaşta evlendirebildiklerinden söz etmektedir. Göç edilen yerde kendilerini korunaklı hale getirmek isteyen Suriyeli ailelerin kız çocuklarının Türkiyeli erkeklerle evlilik gerçekleştirmesini istemeleri kendileri ve kızları tarafından daha güvende hissetme, korunaklı olması fikirleriyle oluşmaktadır. Özellikle bu olay zaten çocuk yaşta gerçekleştiği için dini nikahlı bir evliliği ve erkeğin ikinci veya üçüncü evli olmasına neden olup evlilik sonrası kız çocuğunun şiddete ve istismara açık olmasına sebep olmaktadır (Genç vd., 2016: 86). AFAD'ın Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar ile ilgili 2014 yılında hazırlanmış olduğu rapora göre hem kamp içi hem kamp dışında yaşayan Suriyeli kadınlar arasında erken ve çocuk yaşta evlilikler, çok eşli evlilikler oldukça yaygındır (AFAD, 2014). Erken yaşta evlilikler genellikle 15-18 yaş aralığında yapılmaktadır. Bu yaş aralığındaki Suriyeli kadınların %15'ine yakını evlidir (AFAD, 2014: 27). 2018 yılında yapılan bir araştırmada 25-49 yaş aralığındaki Türkiye'de yaşayan Suriyeli kadınların %38'inin 18 yaşına kadar, %55i 20 yaşına kadar ve %12sinin 15 yaşından önce evlilik gerçekleştirdiği görülmüştür (HÜNEE, 2019). Yapılan araştırmaların doğrultusunda göç ile Türkiye'ye gelmiş Suriyeliler arasında erken evlilik oranlarının fazla olduğu göze çarpmaktadır.

UNICEF Dünya Çocukları Raporu'nda yayınlanan verilere göre Suriyeli kadınların ülkelerindeki iç karışıklık öncesi %13'ünün erken yaşta evlilik gerçekleştirdiği (20-25 yaş grubundaki kadınlar içindeki oran) zorunlu göç ve çatışma ortamında bu oranın 2.5 kat arttığı tespit edilmiştir (UNICEF,2017: 14). Bu araştırmayla birlikte göçün erken evlilik oranlarındaki artırıcı etkisinden söz edebiliriz. Evlilik yaşına ilişkin resmi istatistikler 16 ve 17 yaş kapsamakta 15 yaş ve altına dair daha az veriler bulunmaktadır. Türkiye'de bulunan Suriyelilerin yasal bir merci tarafından tespit edilemediği veya kolluğa gitmediği durumlarda veri olarak net bir şey söylemek mümkün olmamaktadır. Düzensiz göç kapsamında kayıtsız bulunan göçmenlerin yasal mercilere başvurma konusunda çekinceleri, olası erken yaşta gebelik durumunda hastaneye başvurulmaması doğumun evde veya özel hastanelerde gerçekleştirilmesi net bir veri elde edilememesine neden olmaktadır. Ekonomik sorunlar ve savaş nedeniyle gerçekleşen zorunlu göç erken yaşta evliliğin nedenlerini oluşturmakta olup hâlihazırda savaş ortamından en çok etkilenen kırılgan grup olan kadın ve kız çocuklarını daha olumsuz yönde etkilemektedir (Özcebe & Küçük Biçer,

2013: 87). Geleneksel yapılar ve sahip olunan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile birlikte iş piyasasında daha zor giren ve ekonomik olarak tutunmakta kadınların erkeklere kıyasla daha da zorlandığından bahsedilebilir.

İslam toplumunda gerçekleşen evliliklerde dini nikâhın kıyılması ve bu nikahın yasal bir yaptırım taşıyor olması, erken yaşta gerçekleşen evliliklerde de dini nikahın kıyılıyor olması ve bu nikah aracılığıyla meşrulaştırılıp cezai bir sürecin başlamaması erken yaşta evliliklerin devamlılığına neden olmaktadır (Gezer Tuğrul, 2018, s. 10). Dini nikâhların resmi kayıtlarının olmaması sebebiyle yasal olarak takibi sağlanamamaktadır ve böylece erken evliliklerin gerçekleştirilmesi dini nikah yolunun tercih edilmesi nedeniyle yasal yaptırımlardan söz edilemez. Savaş sonrası zorunlu göç eden aileler yaşadıkları maddi yoksulluk sonucu kızlarının kendilerinin korumasından çıkıp başka bir koruma altına alınması, istismardan korunmaları amacıyla evlendirmeyi tercih edebiliyorlar, hatta bu evlilik kız çocuklarını yaşça büyük biri ile evlendirip, bazen kuma olarak evlendirilebiliyor (Karakaya vd., 2017). Göç ile ailelerin hayatlarının çeşitli alanlarında baş göstermekte olan sorunlardan biri de maddi yoksunluk sorunudur. Aileler yaşadıkları maddi yoksunluk nedeniyle kız çocuklarının erken yaşta evlendirerek haneden bir kişinin ayrılmasını ve kız çocuklarının bu yoksunluk ortamından çıkarak daha iyi koşullara sahip olacağı düşüncesi de hâkim olabilmektedir.

Kadın ve kız çocuklarının göç etmesi ülkelerinde mevcut eğitimlerinin aksamasına, göç edilen ülkede eğitime devam edememesine, erken yaşta gerçekleştirilen evliliklere ve kayıtsız işlerde düşük ücretlerle çalıştırılmasına neden olmaktadır (Aksu Kargin, 2018). Kadınların eğitime katılımına izin vermeyen ataerkil düzenin hakim olduğu toplumlarda erkeklerin eğitim düzeyinin kadınlardan yüksek olması erken evliliklerin hem nedeni hem sonucunun da eğitim düzeyindeki düşüklük ve kadınların özel alana itilip kendi alanlarında dahi söz hakkını kısıtlanmasına neden olmaktadır (UNICEF, 2005, s. 1). Kız çocuklarının göç ile geldiği ülkede eğitim hakkına erişmeme durumunda toplumsal cinsiyetin atadığı roller kapsamında erken yaşta evlendirilme riski ile karşı karşıya kalabilmektedirler.

3. Erken Yaşta Evliliğin Ortaya Çıkardığı Sorunlar

Erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerle birlikte kız çocukları hak ve hizmetlere erişmekte sorun yaşamaya başlamaktadırlar. Biyolojik, psikolojik ve zihinsel olarak

gelişim döneminde olan kız çocukları gerçekleştirilen erken yaşta evliliklerle birlikte bu alanlarda sorunlar yaşamaktadırlar (Özcebe ve Küçük Biçer, 2013). Erken yaşta gerçekleştirilen tüm evliliklerde cinsel istismar görülmektedir. Yaşanılan istismar bireylerde yaşamları boyunca çeşitli psikolojik sorunların görülebilmesine sebep olabilmektedir (Taner ve Gökler, 2004:84). Gerçekleştirilen erken yaşta evlilikler sonrası adölesan gebelikler ve beraberinde getirdiği çeşitli sağlık sorunları başta gelmektedir. Tanım olarak 10-19 yaş aralığı kapsayan çocukluk ile yetişkinlik arası dönem olarak ele alınmaktadır (Bulut vd., 2008: 38). Gelişim dönemini henüz tamamlamamış olan kız çocuklarını erken yaşta evlilikler doğrudan etkilemektedir.

Kız çocukları erken yaşta evlendirilmeleri durumunda temel haklarından biri olan eğitim hakkında mahrum bırakılmaktadırlar (Malatyalı, 2014: 32). Eğitimine devam etmekte iken evliliğin ortaya çıkması ile kız çocuklarının eğitim hakları ellerinden alınmaktadır. Evlilik kararının alınma sürecinde edilgen durumdan olan çocuk, evlilikle birlikte farklı bir ailenin içeresine dâhil olmak zorunda kalmaktadır. Girdiği ailenin dinamiklerinin farklı bir yapıda olması ve ailenin çocuğa yüklemekte olduğu yeni rol ve kimliklerle birlikte kendini büyük bir baskının altında görebilmektedir. Aile çocuğu hane içerisinde çeşitli boyutlarla sömürerek istismar etmektedir (Aktepe ve Atay, 2017: 415). Çocuk yeni girdiği hane içerisinde emek sömürüsüne, istismara, şiddete ve kötü muamelelere maruz bırakılabilmektedir. Öte yandan evlilikle birlikte alışık olduğu aile, arkadaş ve benzer çevrelerden uzaklaşmakta olan kız çocuklarının bu çevreleriyle olan etkileşimleri engellenmektedir (Boran ve ark. 2013). Yakın çevresiyle iletişimi kesilen ve ataerkil toplum yapısıyla birlikte de kadın ve kız çocuklarının evden dışarda çıkmaları ve sosyal hayatta özgür bir şekilde yer almaları önlenmektedir. Sosyal işlevsellikleri giderek azalmaya başlamakta olup, kız çocukları ve kadınlar kendi hayatlarında karar alma süreçlerinde bağımsız olarak karar almakta zorluk yaşayarak kendilerini evlendiği kişi ve ailesinin karar verici mercii olarak görebilmektedirler. Erken yaşta gerçekleştirilecek evliliğin karar alınması, gerçekleştirilmesi ve daha sonraki süreçleri için kız çocukları ve kadınlar edilgen bir rolde görülmektedirler.

Göç öncesi, sırası ve sonrası çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmakta olan kız çocukları erken yaşta evliliklerle yaşadıkları sorunlar dışında toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle başka sorunlarda yaşamaya başlamaktadırlar. Erken yaşta gerçekleştirilen evlilikler birey eksenli olmaktan çıkarak toplumsal bir sorun haline

gelmektedir (Gezer Tuğrul, 2018:11). Erken yaşta gerçekleşen evlilik her ne kadar bireylerin dâhil olduğu süreç gibi görünse de aslında toplumu etkileyen, değiştiren bir sorun olduğu görünmektedir.

4. Ulusal ve Uluslararası Mevzuatta Erken Evlilikler

Erken yaşta evlilikler hakkında hem ulusal olarak hem uluslararası yasalarda düzenlemeleri bulunmaktadır. 1989 yılında kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi çocukların yaşama, gelişme gibi çeşitli haklarının yer aldığı yüksek yararlarının önde tutulduğu, 18 yaş altı tüm çocukları kapsayan sözleşmedir (BMÇHS, 1989). Türkiye tarafından imzalanmış ve yürürlüğe konulan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi erken yaşta evliliklere yönelik temel bir uluslararası sözleşmedir. Cenevre Sözleşmesi'nin 12. Maddesi doğrultusunda sığınmacı ve mülteciler, evlenme ve boşanmada buldukları ülkenin hukukuna tabiidir (CS, 1951). Taraf olan devletler bu hakların korunması ve uygulanması konusunda sorumluluk sahibidirler.

Avrupa Konseyi'nin Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi' ve "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi" (CEDAW) uluslararası hukuk dayanağı oluşturmaktadır. Bu uluslararası sözleşmenin 16. Maddesinde: "Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesinin hiçbir kanuni etkisi olmayacak ve evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için yasama dâhil gerekli tüm önlemler alınacaktır." ibaresi yer almaktadır (CEDAW, 1979). Bu doğrultuda uluslararası hukukta 18 yaş altı olan bireylerin haklarının korunduğu bir sözleşmenin varlığından söz edilirken erken evliliğe yönelik önleyici uluslararası hukuki düzenlemenin olduğu görülmektedir.

Birleşmiş Milletler tarafında küresel boyutta insan haklarını geniş çerçevede tanımlayıp, insan hakları ihlalinin engellemek amaçlı ilan edilen 30 maddelik bir bildiri olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 1948 yılında ilan edilmiştir. Türkiye ise bu bildiriye 1949 yılında kabul etmiştir. İlgili bildirgede madde 1'de "Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar." ve madde 16 ise "Yetişkin kadın ve erkeğin bir sınırlama olmadan aile kurma hakkından ve evlenmeye niyet eden kişilerin özgür ve tam rızası ile gerçekleştiği" belirtilmektedir (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1948). Türkiye'nin her ne kadar taraf olduğu bir sözleşme olsa da erken

evlilikler açısından bakıldığında devam eden evlilikler bazında insan haklarının ihlal edildiği bir gerçektir.

İstanbul Sözleşmesi'nin kadına yönelik şiddetin bir boyutunun da kız çocuklarına yönelik erken yaşta evlilikler olduğu kabul edilerek ilgili sözleşmede 37.madde bir yetişkin veya çocuğun kasten evliliğe zorlamanın cezalandırılıp, yasal ve diğer tedbirlerin alınmasına vurgu yapılmaktadır.

Uluslararası mevzuatta düzenlendiği gibi Türkiye Cumhuriyeti'nde hem vatandaşları hem Cenevre Sözleşmesi dayanağında ülkede yaşayan mültecilerin bağlı olduğu yasal yükümlülükler bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası mevzuatlarda erken yaşta evliliklerin yasal olmadığı ve bu evliliklere yönelik önleyici çalışmaların yanında cezai yaptırımlarının da olduğundan bahsedilebilir. T.C. Anayasasının 42. maddesinde kişinin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılmayacağından, 58. maddesinde gençlerin gelişmelerine yönelik önlemler alınacağından ve 59. maddesinde ise gençlerin bedensel ve ruhsal gelişmelerinin desteklenmesine yönelik çalışmalarda bulunulabileceği yer almaktadır (T.C. Anayasası, 1982). 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda 18 yaşını doldurmayan kişilerin çocuk olduğu ibaresi yer almakta ve reşit olmayan kişilerle cinsel ilişki suçu düzenlenmektedir (TCK, 2004). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda da 18 yaşını doldurmayan kişilerin çocuk olduğu ibaresi yer almaktadır. Anayasada ve diğer kanunlarda 18 yaşının çocukluk için bir sınır yaş olarak ele alındığı ve düzenlemelerin bu doğrultuda gerçekleştirildiği görülmektedir.

Türk Medeni Kanununda ise yaş ibaresi evlilik koşullarının sağlanabilmesi adına ele alınmaktadır. Bu doğrultuda 17 yaşının doldurulmadıkça kişilerin evlenemeyeceğinden olağanüstü durumlarda ebeveynlerin ve mahkeme kararlarıyla 16 yaşını doldurmuş kişilerin evlilik gerçekleştirebileceği belirtilmektedir (TMK, 2001). Yasalar önünde evlilik gerçekleştirilmesi için Türk Medeni Kanunu tarafından evlilik yaşı düzenlenmektedir. Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen reşit olmayan kişiyle cinsel ilişkiye yönelik 15 yaşını doldurmuş çocukla ilişkide bulunan kişinin altı aydan iki yıla kadar cezalandırılacağından bahsetmektedir. Bu doğrultuda erken evlilik gerçekleştirilmiş çocukların evlendirildiği kişiler, ebeveynleri ve evlendirildiği kişinin ebeveynleri yargılanmakta ve ceza alabilmektedirler. Yasalar önünde 18 yaş altı bireylerin çocuk olarak ele alındığı ve bu kişilerin gelişmelerinin henüz tamamlayamamış sayıldıkları için korunmaya ihtiyacı olan çocuklar kavramı ile ele alınmaktadır. Korunmaya ihtiyacı olan çocuk kavramı 5395 sayılı Çocuk Koruma

Kanununda 18 yaş olan ve zihinsel, bedensel vb. açılardan gelişim süreçleri bitmemiş, başka kişi ve kişiler tarafından ihmal ve istismar edilme riski bulunan çocuklar olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda yasalarımızda 18 yaş altı olan kişilerin çocuk olarak kabul edildiği, olası ihmal ve istismarlara yönelik korunmalarına yönelik maddelerin yer aldığından söz edebiliriz.

Hukuk sisteminde erken evliliklere yönelik net bir yaş kavramından söz etmek zordur. Türk Ceza Kanunu 15 yaşını doldurmamış, Türk Medeni Kanunu 17 yaşını doldurmamış ve Çocuk Koruma Kanunu ise 18 yaşını doldurmamış çocuklarla gerçekleştirilen evlilikleri erken yaşta evlilik olarak ele almaktadır. Bu doğrultuda kanunlar arasında bir tutarlığın varlığından söz etmek zordur. Birbirinden farklı yaş sınırlarının bulunduğu bu kanun yapıları erken yaşta evliliklerin yasal zeminden farklı uygulamalarla karşılaşmalarına neden olabilmektedir (TAPV, 2010: 6). Ülkelerin erken yaşta evlilikle mücadelesinde sahip oldukları ulusal ve içerisinde yer aldıkları uluslararası mevzuatlar önem taşımaktadır. Sahip olduğumuz ulusal mevzuat kapsamında çocukların yaşlarının birbirinden farklı olarak ele alınması nedeniyle hukuksal bir dengenin göze çarpmadığından ve yasalar önünde farklı uygulamalar gerçekleştirilebilir. Farklılıkların varlığı erken yaşta evliliklerle mücadele de zorluk çıkartabilmektedir. Standart bir yasal zeminin oluşturulması ile erken yaşta evliliklerle yasal olarak mücadelede güçlendirilebilir ve böylece ulusal mevzuatın açıkları ortaya sürülerek erken yaşta evliliklere yönelik yasal farklılıkların önü kapatılabilir.

Suriye Arap Cumhuriyeti'nde 1953 Kişisel Statü Yasası müslüman vatandaşlar için uygulanabilir olup aile ve miras davalarının dini mahkemelerde görüldüğü belirtilmektedir (FIDH, 2021). İlgili kanun yasası İslam hukukuna dayanmakta olup evlilikler dini ve resmi iki şekilde kurulmaktadır. İki şahit eşliğinde ve imamın kıydığı nikâh İslam dinine mensup Suriyeliler için yeterli olurken; resmi nikah kıyma zorunluluğu bulunmayıp resmi nikahın miras, nafaka vs. hak iddiasında bulunmak için gerçekleştirilmektedir (ASPB, 2016: 40). Suriye'de evlilik gerçekleştirmek için yetişkin olma ve ayırt etme yetisinin olması ve bireylerin evliliği kabul etmesi gerekir. İlgili yasada evlilik yaşı kadınlar için minimum 17, erkekler için ise 18 olarak belirlenmiştir. Ancak bu konuda kararı hâkimler vermekte olup hâkimler daha küçük yaşlarda kız çocukları ve oğlan çocuklarının evliliğine onay verebilme yetkisine sahiptirler. Suriye 28 Mart 2003 tarihinde Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Konvansiyonu'na (CEDAW) katılmıştır. 16. maddesinin 2. fıkrasında yer

alan “Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak ve evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için, yasama dâhil gerekli tüm önlemler alınacaktır” ibaresine çekince koymuştur. Suriye’nin Çocuk Hakları Sözleşmesine de 1993 yılından itibaren taraf olduğu bilinmektedir. 2009 yılında Çocuk Hakları Komitesi’ne Suriye tarafından sunulan raporda evlilik yaşının herkes için 18 olmasına yönelik yasa tasarısının mevcut olduğu toplumu erken yaşta evliliklere yönelik eğitsel çalışmalar yapılmaya başlandığı belirtilmiştir (ASPB, 2016: 40-46). Türkiye’nin ve Suriye’nin ulusal mevzuatlarında evliliklerin nasıl düzenlenmekte olduğu ve evlilik yaşının belirtilmekte olduğu görülmektedir. Uluslararası sözleşmelerde ise 18 yaş kesin bir sınır olarak belirtilerek 18 yaş altındaki kişilerin çocuk olduğu ve bu bağlamda hukuki olarak ele alınmaları gerektiğinden bahsedilmektedir.

C. Sosyal Hizmet

Tarihi çok eski dönemlere dayanmakta olan sosyal hizmet bir meslek dalı olmadan önce toplum içerisinde insanların birbiriyle olan yardımlaşma ve dayanışma kültürlerinde gayri resmi bir biçimde var olmaktaydı. Sosyal hizmet eski dönemlerde hayırseverlik biçiminde var olduğu ve maşeri bir yapısı olmadığından, hayırsever kişilerin bir araya geldiği topluluklar vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir (Zastrow, 2014). Toplumun zaman içerisinde uğramaya başladığı sosyal değişimlerle birlikte sosyal hizmetin yapısının da doğrudan etkilendiği, bu değişimle daha profesyonel bir şekil ve bir meslek dalı olmaya başladığından bahsedilebilir. Özdemir (2018:1) sosyal hizmet mesleğinin bireylerden ve toplumsal değişimlerden etkilenmekte, beslenmekte ve şekillenmekte olduğunu belirtmektedir.

Sosyal hizmet rahat bir şekilde ifade edilmekte zorlanıldığı için çoğunlukla yanlış algılanabilen bir alan olabilmektedir (Sheafor ve Horejsi, 2014: 19). Bu doğrultuda sosyal hizmet tanımlamalarına bakılacak olunursa Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) tarafından yapılan geniş tanımdan söz edilebilir:

“Sosyal hizmet, uygulamaya dayalı bir meslek ve toplumsal değişimi ve gelişmeyi, sosyal uyumu ve insanların güçlendirilmesini ve özgürleşmesini destekleyen akademik bir disiplindir. Sosyal adalet prensipleri, insan hakları, kolektif sorumluluk ve çeşitliliklere saygı, temelinde çalışan bir meslektir. Sosyal

hizmet, sosyal bilimler, beşeri bilimler ve yerli bilgi teorileri ile desteklenen sosyal hizmet, insanlara ve yapılara yaşam mücadelelerini ele almak, kendi yaşamlarını kendi tasarrufları doğrultusunda idame ettirmek ve refahlarını arttırmak için yönlendirir. Yukarıdaki tanım ulusal ve / veya bölgesel düzeyde güçlendirilip, geliştirilebilir” (IFSW, 2014)

Sosyal Hizmet Eğitimi Konseyi’ne (CSWE) göre ise sosyal hizmet; birey, aile, grup, topluluk ve toplumların sosyal işlevselliğini arttırmak amacıyla yardım etme sürecidir (CSWE, 2021). Zastrow (2014) ise sosyal hizmeti: “Sosyal hizmet; insanları güçlendirmek, bireylerin, ailelerin, grupların, kuruluşların ve toplulukların kişisel, kişilerarası, sosyoekonomik ve siyasi alandaki güç ve etkilerini arttırarak iyilik halini gerçekleştirmelerine yardımcı olma sürecidir” olarak tanımlamaktadır. Çalışmalarında insan haklarını temel alarak bireylerin doğuştan gelen ve sonradan kazanılan bütün haklarını önceleyen, destekleyen ve savunan bir meslek dalıdır (Köroğlu ve Dural, 2020: 5). Turan (2012) ise sosyal hizmeti kişilerin iyilik hallerinin sağlanması ve devam ettirilmesi hususunda insan haklarını baz alarak yaşanan sorunlara bu doğrultuda çözümler üretmeye çalışan bir meslek olarak tanımlamaktadır.

Sosyal hizmetin evrensel ve çok boyutlu bir yapıya sahip olması sebebiyle yapılan tanımlamalarda birbirine yakınlığı ve sosyal hizmetin kapsayıcılığı göz çarparken keskin bir tanımdan bahsetmek pek mümkün görünmemektedir. Temelinde bireyi yaşamının çeşitli alanlarında güçlendirerek, sosyal işlevselliğinin artırılması ve yaşamında bağımsız ve güçlü bir birey olması yolundaki destek sistemlerini içermektedir. Tüm bu tanımlamaların yanında Buz ve Akçay (2015) sosyal hizmetin uygulamalı bir bilim dalı olduğunu belirtmektedirler.

Şahin (2000) sosyal hizmetin dört amacından şu şekilde bahsetmektedir: Kişilerin sorunlarını çözebilme ve sorunları ile baş edebilme kapasitelerini arttırmak, kaynaklarla ile kişileri bir araya getirmek, yapılan çalışmalarını geliştirmek ve sosyal politikaların gelişmesi konusunda çalışmalar içerisinde bulunmak. Bu dört amaç doğrultusunda bireylerin ve yaşadıkları toplumların birlikte iyileşmesi ve gelişmesi düşünülmektedir. Böylece sosyal yapı olan birey içerisinde yer aldığı toplumla birlikte birbirlerini olumlu yönde etkilemeye başlayacaktır.

Bireyin temel yapısında yer alması ve çok boyutlu bir özelliğe sahip olması nedeniyle sosyal hizmet çalışmaları multidisipliner bir yapı izlemektedir. Bu yapı ile birlikte sosyal çalışmacılar gerçekleştirmekte oldukları çalışmalarda kendilerini farklı

alanların sınırlarına girmiş bulabilirler ve bu durum hem sosyal çalışmacıları hem de çalışmaları olumsuz yönde etkileyebilir (Selçik ve Güzel, 2016: 462). Bir meslek ve disiplin dalı olan sosyal hizmet, insanın var olduğu her ortamda kendini var etmekte ve faaliyet gösterebilmektedir. Çok boyutlu ve multidisipliner olmasıyla farklı alanlara kaynaklık edebilirken onlardan da beslenebilmektedir.

1. Sosyal Hizmet ve Göç Çalışmaları

Çalışma alanı geniş olan sosyal hizmet mesleğinin en önemli alanlarından biri de göçtür. Göç ve göçle birlikte bireylerin, grupların ve toplulukların yaşadıkları sorunlarla ilgilenilmekte ve bu sorunlara yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Çeşitli nedenlerden dolayı göç gerçekleştiren kişiler yeni yerlere giderek yaşamlarını, düzenlerini o yeni yerde inşa etmeye çalışmaktadırlar (Arslan Özdemir ve Duyan, 2017: 1447). Bu inşa süreci öncesi ve sonrasında göç bireylerin hayatlarının çeşitli alanlarda ve boyutlarda olmak üzere doğrudan ya da dolaylı yollardan etkilemektedir.

Göç sırasında, öncesinde veya sonrasında yaşanan olaylar nedeniyle ortaya çıkabilen sorunların çözümlenmesinde sosyal hizmet önemli bir rol üstlenmektedir (Zastrow, 2014). İnsan haklarını temel alan sosyal hizmet mesleğinde herkesin eşit haklara sahip olduğu ve bu nedenle ayırım yapmaksızın herkese aynı özenin gösterilerek çalışmaların gerçekleştirilmesi gerektiği bilinmektedir (Duyan, 2014). İnsan onurunun korunduğu ve daima gözetildiği sosyal hizmet anlayışı göç alanında önemli bir yere sahiptir. Ayırım yapmaksızın kişilerin doğuştan gelen haklarını temel alan yapısıyla farklı kültür ve yaşantıdan gelen kişilere eşit hizmet sunulmaya çalışılmaktadır.

Göç edilen ülkedeki hakları konusunda bilgisi olmayan veya haklara erişimi konusunda çeşitli zorluklarla karşılaşmakta olan kişilere haklarına erişim sağlayabilmeleri hususunda sosyal hizmet önemli bir etkiye sahiptir. Bilgilendirme faaliyetlerinin yanı sıra haklarına erişmekte zorluk yaşayan kişilerin haklarına erişimlerinin önündeki engellerin tespiti ve bu engellerin ortadan kaldırılmasında aktif rol oynayan sosyal hizmet bu alanda hak savunuculuğu faaliyeti de gerçekleştirilmektedir. Herkesin farklı olabileceği fakat herkesin aynı hak ve hizmetlere erişimlerinin olması gerektiği anlayışı hâkimdir.

Farklı yapılardan, kültürlerden ve yaşanmışlıktan gelen göçmenlerin, sığınmacıların ve mültecilerin biyopsikososyal iyilik hallerinin sağlanması konusunda

gerekli özenin gösterilerek destek çalışmalarıyla yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve artırılması konularında önemli çalışmaları içermektedir (Özmete ve Arslan, 2018). Bu doğrultuda göç alanında çalışmakta olan bir sosyal çalışmacının temel çıkış noktasının insan hakları olduğunu, farklılıklarını gözeterek saygı gösterdiğini, temel insani yaşam standartları doğrultusunda kişilerin ihtiyaçlarına odaklandığını, yaşanan sorunlara yönelik üretilen çözümlerle kişilerin güçlenmelerini, sosyal işlevselliklerinin artarak yaşamlarından aktif bir birey olmalarını amaçladığından ve bu amaçla çalışmalar gerçekleştirdiğinden söz edilebilir.

Sosyal çalışmacıların göç alanında birçok görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. Hak ve hizmetlere erişme sürecinde desteklemek ve savunuculuk yapmak, kişileri güçlendirmek ve yerelle kaynaştırma çalışmalarında bulunmak en temel görevlerindedir (Buz, 2004). Sosyal çalışmacılar göç sürecini deneyimlemiş kişilerin göç ettikleri ülkedeki hayatlarına adapte olabilmeleri, uyum sağlayabilmeleri, hak ve hizmetlerden erişebilmeleri adına kişilere destek sağlamaktadırlar. Yapılan çalışmalar bireylerin hayatları ile sınırlı kalmamakta içinde yer aldıkları toplumu da doğrudan ya da dolaylı yollardan etkilemektedir.

Sosyal çalışmacıların uygulama boyutunda bütüncül bir yapıyla çalışmaları önem taşımaktadır. Bu önem göç alanında var olan sorunların birbiriyle ilişkili olmasından kaynaklanmaktadır (Beter, 2006: 8). Göç deneyimine sahip olan kişilerle çalışmalar gerçekleştirmekte olan sosyal çalışmacılar, göçten kaynaklanmakta olan başka dezavantaja sahip bireylere yönelik çalışmaların içerisinde de yer alabilmektedir. Göç ile farklı bir yere gelmiş olan kişi bu yeni yerde önceki yaşamında ya da yeni yaşamının getirmekte oldukları durumlardan kaynaklanabilen sorunlarla kendisini karşı karşıya bulabilmektedir. Sosyal hizmet bu kişinin göç öncesi, sırası ve sonrası var olan sorunlarına odaklanarak ve daha ileride var oluşabilecek sorunlarını da ön görerek çalışmalar gerçekleştirmektedir. Göç eden toplulukların içerisinde yaşlı, engelli, çocuk, kadın vb. çeşitli kırılgan grupların da varlığından söz edilebilir. Bu kırılgan grupların içerisinde yer aldığı topluluklara kıyasla daha farklı sorun ve ihtiyaçlara sahip olabileceği bilinerek sosyal hizmet çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’de göç alanında kişilerin ihtiyaçları özelinde var olan bir sosyal hizmet anlayışından söz etmek zordur. Kaydı bulunan mülteci ve sığınmacıların devlet tarafından kendi vatandaşlarına sundukları hak ve hizmetlerden faydalanabildikleri bir sosyal hizmet anlayışı hâkimdir (Çoşkun,2017: 1308). Kamu kurumlarının yanı sıra

göç alanında çalışmalar gerçekleştiren birçok sivil toplum kuruluşları göç alanında çalışmalar yapmaktadır. Hak ve hizmetlere erişme sürecinde bireyleri bilgilendirme ve ihtiyaçlarına yönelik gerekli yönlendirmeleri sağlama çalışmaları gerçekleştirmektedirler (Toksöz vd., 2012: 114-115). Bu doğrultuda sosyal çalışmacılar göç alanında kamu kurumlarında ve sivil toplum kuruluşlarının bünyesinde yer alarak çalışmalar gerçekleştirmektedirler. İçerisinde yer aldıkları kurum ve kuruluşların her ne kadar farklı olursa olsun sosyal hizmet prensiplerine uygun rol ve görevler sosyal çalışmacılar tarafından üstlenilmektedir. Bireylerin sahip oldukları hakları bağlamında çalışmaların içerisinde bulunan sosyal çalışmacılar, çalışmakta oldukları yapılar içerisinde kendilerine verilen sorumlulukları üstlenirken sosyal hizmet anlayışının getirmekte olduğu tüm rolleri de beraberinde taşımaktadırlar. Göç alanında çalışan sosyal çalışmacılar için ortak bir görev ve sorumluluklar tanımlamaması bulunmamakta olup çalışılan kurum bazında sosyal çalışmacıların üstlenmekte oldukları görev ve sorumluluklar değişmektedir fakat mesleki yükümlülükler konusunda etik ilkeler temelinde hareket ettiklerinden söz edebiliriz. Bu doğrultuda göç alanında bir sosyal hizmet anlayışından söz edilemez olsa da sosyal hizmetin yapısı gereği çalışma alanlarına yönelik sorun ve ihtiyaçların tespiti ile faaliyete geçebileceğinden söz edebiliriz.

2. Sosyal Hizmet ve Erken Yaşta Evlilik Çalışmaları

Erken yaşta evlilik; sosyal, ekonomik ve göç gibi nedenlerden kaynaklanmakta olan bir insan hakları ihlalidir. Erken yaşta evlilik 18 yaş altındaki ve henüz gelişimlerini tamamlamamış çocuklarla gerçekleştirilen evlilikleri kapsamaktadır (Aktepe ve Atay, 2017: 410). Ulusal ve uluslararası kanunlarda 18 yaşının altındaki her birey çocuk olarak kabul edilmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1. maddesinde de bu yaş sınırından bahsedilmektedir (ÇHS, 1989). Erken yaşta evlilikte yasalar doğrultusunda taraflardan birinin en az 18 yaşından küçük olduğu evliliklerdir. Çocuk yaşta gerçekleştirilen erken evlilikler çocuğun sahip olduğu temel ihtiyaçlarının ve gereksinimlerinin göz ardı edilerek gelişimlerini tamamlayamadan farklı sorumluluk ve zorunlulukların yüklendiği bir çocuk haklarının da ihlalidir. Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer almakta olan eğitim hakkı, gelişim hakkı ve oyun hakkı gibi çeşitli haklarının ihlallerine örnek olarak verilebilir (ÇHS, 1989). Yasalar doğrultusunda erişkin sayılmayan kişilerin zihinsel, fiziksel ve psikolojik gelişimlerini henüz tamamlayamadan, kanunların göz ardı edilerek yine 18 yaş altı başka bir

çocukla ya da 18 yaşından büyük bir yetişkin ile resmi olmayan yollarla gerçekleştirilen evlilikler erken yaşta evlilikler olarak değerlendirilmektedir. Uluslararası ve ulusal mevzuatlarda 18 yaş çocukluk için kabul edilen bir yaş sınırı olarak ele alınmıştır. Evrensel olarak 18 yaş altı evlilikler dünyanın her yerinde erken yaşta evlilik olarak kabul edilmektedir.

Erken yaşta gerçekleştirilen evliliklere ikili cinsiyet ekseninden bakıldığında kadın ve kız çocuklarının daha fazla etkilenmekte olduğu, cinsel ve cinsiyete dayalı şiddete daha fazla maruz kaldıkları ve haklarına erişimlerinin olmadığı kendini tekrarlamakta olan sosyal bir sorun olduğu göze çarpmaktadır (Taş, 2020: 1337). Toplumsal cinsiyet bağlamında erken yaşta evliliklerden kız çocuklarının daha fazla etkilenmekte olduğundan bahsedebiliriz. Toplum tarafından atanmış cinsiyet rolleri kapsamında kız çocuklarının erken yaşta evlendirilerek bir an önce kendisine verilen rolleri üstlenmesi amaçlanmaktadır.

Göçün kız çocuklarını ve kadınları büyük oranda etkilediği ve dezavantajlı hale getirmekte olduğu bilinmektedir (Özcebe ve Küçük Biçer, 2013: 87). BMMYK, Suriyeli kadın ve kız çocuklarının göç sürecinde birçok sorunla karşılaşmakta oldukları, toplumsal cinsiyet dayalı maruz kaldıkları ve temel insan haklarına erişimlerinin dahi engellenmekte olduğunu belirtmektedir (BMMYK, 2017). Kadın ve kız çocuklarının göç eyleminin bütün süreçlerinden cinsel ve cinsiyete dayalı şiddete maruz kaldıkları ve maruz bırakıldıkları durumlardan kaynaklı insan hakları ihlallerine uğramaktadırlar. Hem göçün getirdiği dezavantajlara sahip olurken hem de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin getirdiği dezavantajlara da sahip olmaktadır. Tüm bu dezavantajlar temel hak ve hizmetlere erişme süreçlerinde kişileri daha da olumsuz boyutta etkilemektedir.

Göçün farklı sorunlara kaynak olabildiği ve farklı sorunların da göçle birlikte farklı boyutlar kazanabildiğinden söz edilebilir. İnsani krizlerle birlikte gerçekleşen göç başlı başına insan hakkı ihlali iken göçle birlikte ortaya çıkan erken evlilik durumları da insan hakları ihlalinin başka bir boyunu oluşturmaktadır. Tek bir hakkın ihlalinin ziyade birçok hakkın bir arada ihlal edilmesi olarak da görülebilmektedir. Göç ile birlikte ekonomik yoksunluk içine giren gruplar için erken evlilik bir sonuç olarak ele alınabilir (Zeren ve Gürsoy, 2020: 127). Bu doğrultuda kültürel etkenleri eklemekten göçün neden erken evliliği ise sonuç olduğundan bahsedilebilir. Göçün ortaya çıkardığı sorunlar nedeniyle erken yaşta evlilikler bu sorunlara yönelik çözüm

olarak kişi ve ailelerce ele alınabilmekte ve bu kapsamda evlilikler gerçekleştirilebilmektedir. Kültürel, ekonomik, sosyal vb nedenlerden de kaynaklanabilecek olan erken yaşta evlilik g faktörünün ortaya çıkmasından önce bu kaynaklar nedeniyle ortaya çıkmayacak olsa bile güç ile kendini yeniden alan yaratabilmektedir. Çok boyutlu bir yapıya sahip olan g kişilerin hayatlarında etki ettiği alanlarla birlikte yaşamlarını da başkalaştırabilmektedir. Bu başkalaşımla birlikte kişiler hayatlarında var olan sorunlara yönelik erken yaşta evliliği çözüm olarak görebilmekte ve buna yönelebilmektedirler. Sosyal hizmet mesleği erken yaşta evliliklerin ortaya çıkma nedenlerine odaklanarak özelden genele bir çalışma gerçekleştirerek bu alana yönelik sosyal politikaların oluşması konusunda çalışmalar ortaya koyabilmektedir.

G ile geldiği ülkede erken yaşta evlilik gerçekleştirmiş olan kız çocukları hem gn getirdiği hem de erken yaşta evliliğin getirdiği birçok sorunla karşı karşıya kalabilmekteledir (stndağ, 2020: 23). Hakları konusunda bilgi eksikliğine sahip olan kadın ve kız çocuklarının haklarına erişimi ve sorunlarının çözümü konusunda sosyal çalışmacılar alanlarında bilgilendirici, savunucu ve bağlantı kurucu gibi rolleri üstlenmektedirler (Beydili vd, 2013: 48). Bu rollere ek olarak eğitime erişimin sağlanması, sosyal işlevselliğinin arttırılması ve tüm bunlara ek olarak da toplumun bilinçlendirilmesi konusunda farkındalık çalışmalarını da içermektedir (Muthatca ve Matsika, 2017). Bireylerin ve toplumların yapılarını etkilemekte olan bu sosyal sorunla ilgili ihlal edilen haklara yönelik sosyal hizmet hak savunuculuğu gerçekleştirilirken bireylerin güçlenmeleri adına da çeşitli çalışmalarında içerisinde bulunmaktadır. Toplum içerisinde bireyin haklarına erişebilmesinin yanı sıra sosyal işlevselliğinin artırılması ile yaşamın her alanında aktif olarak yer almaları hedeflenebilmektedir. Sosyal işlevselliği arttırılan ve toplumda aktif olarak yer almakta olan birey sahip olduğu hakların bilinciyle çevresinde benzer durumu yaşamakta olan kişilere yönelikte hangi mekanizmalara başvuru gerçekleştirebileceğinin bilince sahip olabilmektedir. Bireylerle çalışmaların yanı sıra var olan soruna yönelik çözüm politikaları geliştirme noktasında da sosyal hizmet aktif bir rol üstlenmektedir. Mikro, mezzo ve makro boyutlarda çalışmalarla ile toplumsal soruna yönelik etkili çözümler üretilmeye çalışılmaktadır.

İnsan haklarını kendine yol gösterici olarak alan sosyal hizmet mesleği göç alanında yaşanan insan hakları ihlallerine karşı savunucu ve gten etkilenen kişilere

karşı güçlendirici bir rol üstlenmektedir. Bu doğrultuda insan hakların ihlal edildiği her alanda sosyal çalışmacıların bu ihlallere karşı durarak kişilerin haklarını savunucu bir tavır takınmakta oldukları ve insan haklarına kişilerin rahat bir şekilde erişebilecekleri bir toplum yapısının oluşması amacıyla çeşitli çalışmalar gerçekleştirirler. Erken yaşta gerçekleştirilen evlilikleri de insan hakkı ihlali olarak ele alınabilir. Bu kesişen göç ve erken evlilik kümesinin sosyal çalışmacı için çok önemli bir çalışma alanı olduğundan söz edilebilir.

III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

A. Araştırmanın Modeli

Araştırma sosyal çalışmacıların ve Suriyeli kadınların görüşlerinin alınması adına nitel olarak yürütülmüştür. Bu araştırma yöntemi nicel araştırmaya kıyasla örneklemin görüşlerini daha detaylı ve derinlemesine ortaya çıkaran araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 55). Nitel araştırmalarda detaylı bilgi toplama imkânının sağlarken katılımcının yaşamına dair hikâyeleri ve yaşamışlıklarını dinleme ve bunları çalışmada yer verme imkânı sağlamaktadır (Creswell, 2013: 48). Ayrıntılı görüşme gerçekleştirilme hususunda nitel araştırmalarda daha çok veri ortaya çıkarılmaktadır. Bu doğrultuda Suriyeli kadınlara yapılan görüşmede göç, erken evlilik deneyimleri, yaşanan sorun ve gereksinimlere dair bilgi alabilmek için nitel araştırma yürütülmüştür. Diğer katılımcı grubu olan sosyal çalışmacı ile yapılan görüşmede erken evliliğe dair var olan uygulamalar, yeterlilik düzeyi ve olması gerekenler hakkında görüşleri nitel yöntem kullanılarak alınmıştır.

Nitel araştırma yöntemi kullanılacak araştırmada her iki örneklemin seçiminde kartopu yöntemi kullanılacaktır. Her iki örneklemlerle de yapılacak görüşmelerde açık uçlu sorular sorularak görüşler alınacaktır.

B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini İstanbul'da yaşayan zorunlu göç sonrası Türkiye'de erken evlilik deneyimi bulunan Suriyeli kadınlar ve İstanbul ilinde en az iki yıldır çalışan sosyal çalışmacılar oluşturmaktadır. Araştırmanın ilk örneklemi İstanbul'da yaşayan 18-25 yaş arası 10 Suriyeli kadından oluşmaktadır. Çalışma yapılacak ikinci örneklemi İstanbul'da yaşayan göç alanında çalışan ve en az 2 yıl çalışma deneyimi bulunan 5 sosyal çalışmacı oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evreni kartopu örnekleme yolu ile belirlenmiştir.

Katılımcılar araştırma hakkında detaylı olarak bilgilendirilmiş, araştırmaya katılım sağlamaya gönüllü olduklarını ifade ettikleri durumda yarı yapılandırılmış görüşme soru listesi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

C. Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Sosyal hizmet perspektifinden erken evlilik gerçekleştirmiş Suriyeli kadınların yaşadıkları sorunlar ve gereksinimleri adına araştırmaya katılan sosyal çalışmacılara ve Suriyeli kadınlara araştırmacı tarafından önce literatür taraması yapılarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları oluşturulmuş ve katılımcılara oluşturulan sorular vasıtasıyla veriler toplanmıştır. Görüşme soru listesi içerisinde yer alan sorular, tez danışmanının görüşü alınarak, araştırmacının ve sahada çalışan uzmanların alanda deneyimlerine yönelik oluşturulmuştur. Suriyeli kadınlara yönelik sorular ilk sorular göç öncesi çocukluk dönemine dair bilgi edinmeye yönelik olup görüşmenin diğer soruları göç sonrası yaşanan değişimler, erken evlilik süreçleri, erken evlilik sonrası yaşanan zorluklar ve yaşanan zorlukların çözümü adına görüşlerinin alındığı sorulardan oluşmaktadır. Sosyal çalışmacılara yönelik olan sorular ise çalışma alanlarında yapılan faaliyetler, erken evliliği önlemeye yönelik kurum bazında çalışmaları ve alanda gerçekleşen sosyal hizmet çalışmalarının değerlendirilmesine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Görüşme soru listesi ve içindeki sorular ekte yer almaktadır.

D. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları aracılığıyla Kasım 2021 ve Nisan 2022 zaman aralığında toplanmıştır. Görüşme sorularında Suriyeli kadınlara ve sosyal çalışmacılara yönelik tanıtıcı bilgiler edinilmiştir. Görüşme soruları, alanda çalışan uzmanların görüşleri ve deneyimleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları ile yapılan görüşmeler İstanbul'da Covid-19 virüsü salgını nedeniyle katılımcıların isteği doğrultusunda yüz yüze ve online şekilde gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmelerde Suriyeli kadınlardan ve sosyal çalışmacıdan yazılı olarak Bilgilendirilmiş Onam Formu sunularak imzaları alınmış olup online platformlar aracılığıyla yapılan görüşmelerde ise Google Form üzerinden oluşturulan Bilgilendirilmiş Onam Formu katılımcılar tarafından doldurulmuştur. Online ve yüz

yüze yapılan görüşmeler katılımcıların uygun oldukları tarih ve saat dilimine göre planlanmıştır. Görüşmeler katılımcıların onayı dâhilinde ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Suriyeli kadınlar ile yapılan görüşmeler ortalama 45 dakika, sosyal çalışmacılar ile yapılan görüşmeler ortalama 35 dakika sürmüştür. Görüşme esnasında alınan ses kayıtları analiz edilerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

IV. BULGULAR

A. Araştırmaya Katılan Suriyeli Kadınlara İlişkin Bilgiler

Araştırma kapsamında yürütülen çalışmada 10 yetişkin Suriyeli kadın ile görüşme sağlanmıştır. Suriyeli kadınların deneyimlerine ilişkin bilgilerde kişiler (K1, K2, ..) kodları kullanılmıştır. Araştırmaya katılan Suriyeli kadın katılımcıları tanıtan bilgiler aşağıdaki Tablo 3’de yer almaktadır.

Çizelge 1 Araştırmaya Katılan Suriyeli Kadınlara İlişkin Bilgiler

Katılımcı Suriyeli Kadınlar	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Erken Evlilik Yaşı	Çocuk Sayısı	Mesleği
K1	20	Evli	İlkokul Terk	16	Çocuk Yok	Ev Eksenli Çalışan
K2	21	Bekar	Ortaokul Mezunu	17	2 Çocuk	Kuaför
K3	22	Evli	İlkokul Terk	16	2 Çocuk	İşsiz
K4	18	Evli	İlkokul Terk	14	1 Çocuk	Ev Eksenli Çalışan
K5	19	Evli	İlkokul Terk	15	2 Çocuk	İşsiz
K6	21	Evli	Ortaokul Terk	17	Çocuk Yok	İşsiz

K7	21	Evli	Lise Mezunu	17	1 Çocuk	İşsiz
K8	22	Evli	Ortaokul Terk	16	2 Çocuk	İşsiz
K9	22	Evli	İlkokul Mezunu	17	2 Çocuk	İşsiz
K10	19	Bekar	Hiç Okula Gitmemiş	14	2 Çocuk	İşsiz

Araştırmaya katılan Suriyeli kadınlar 18-22 yaş aralığında bulunmaktadırlar. Katılımcıların yaş ortalaması 20.5 olup, erken evlilik gerçekleştirilen yaş ortalaması 15.9'dur. Katılım sağlayan kadınların gerçekleştirilen evlilik yaşı incelendiğinde en düşük evlilik yaşının 14, en yüksek yaşın ise 17 olduğu görülmektedir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde erken evliliğin nedenlerine ilişkin alınan yanıtlara göre sosyoekonomik problemler, ataerkil ve toplumsal cinsiyet faktörleri, göç sonrası hanede yaşanan zorlukların etkili olduğu ifade edilmiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların mezuniyet durumları incelendiğinde bir katılımcının lise mezunu, bir katılımcının ortaokul mezunu olduğu, ikisinin ortaokul terk, dört katılımcının ilkokul terk, bir katılımcının ilkokul mezunu, bir katılımcının ise okula hiç gitmediği görülmüştür. Katılımcıların küçük yaşlarda Arapçayı yazı dilinde tam öğrenmeden Türkiye'ye göç ettikleri eğitimlerinin yarım kaldığı, Türkiye'de ise dil bilmeme, aile tarafından eğitime devam etmenin engellenmesi ve haklara erişimde yaşanan zorluklar nedeniyle eğitime devam edemedikleri öğrenildi.

Katılımcıların iki kişinin mesleğinin kuaför olduğu, ev eksenli çalışan kadınların ise evde boncuk, davetiye, ambalajlama işinde düzensiz çalıştığı, ev dışında çalışmanın kültürel kodları ve evde çalışmanın aynı zamanda hanede bakımdan sorumlu olduğu işleri yapma bebeğe bakımı da kolaylaştırdığı öğrenildi. Araştırmaya katılan evli kadınların eşlerinin düzenli olarak ev dışında çalışmaları ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gözler önüne sermektedir.

Tezin cevap bulmaya çalıştığı ana sorusu ve amacı erken yaşta evlilik gerçekleştiren Suriyeli kadınların yaşadıkları sorunlar ve gereksinimlerin incelenmesine yöneliktir. Bu doğrultuda oluşturulan araştırmanın alt soruları ve katılımcıların görüşme sorularına vermiş oldukları yanıtlar doğrultusunda bulgular; Suriyeli Kadınların Göç Deneyimleri, Erken Yaşta Evlilik Süreçleri ve Nedenleri, Erken Evlilik Sonrası Yaşanılan Zorluklar ve Baş Etme Mekanizmaları, Erken Yaşta Evlilik Gerçekleştiren Suriyeli Kadınların Gereksinimleri, Erken Yaşta Evlilik Gerçekleştiren Suriyeli Kadınların Erişebildiği Haklar Hakkında Görüşleri, Suriyeli Kadınların Erken Evliliğe ve Çocuk Haklarına Bakış Açısı başlıkları altında incelenmiştir.

1. Suriyeli Kadınların Göçe Dair Deneyimleri

Kavramsal çerçevede göçün isteğe bağlı olabileceği gibi zorunlu olarak savaş, baskı nedeniyle de gerçekleşebildiği tanımlarla açıklanmıştır. Çocuklar ve kadınlar savaştan en çok etkilenen kırılabilir gruplardan olup; çocukların ailesiyle veya ayrı düşmüş, refakatsiz olarak göç ettikleri bilinmektedir. Görüşme yapılan kadınlar ülkelerinde devam eden iç savaşlar, sağlık sorunları nedeniyle ailelerinin veya bir büyüklerinin kararıyla Türkiye'ye geldiklerini belirtmiştir. İnsanların içerisinde bulunduğu savaş ortamı iş, ev kaybına neden olmuş; güvensiz ortam insanların güvenli bir yere gitme konusunda karar vermelerine sebep olmuştur. Çalışma kapsamında görüşme yaptığımız Suriyeli kadınların göç hikâyesi çocuk yaşta gerçekleşmiş olup göç öncesi gündelik yaşam ve göç deneyimlerine sorularla odaklanılmıştır. Katılımcılar ülkesindeki çocukluk deneyimlerini ve göç deneyimlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Savaş başlayana kadar sokakta oyunlar oynardık, okula giderdik arkadaşlarımla. Savaş başladıktan sonra korkudan evden dışarı çıkamadık. Okulumuz kapandı ve bombalandı. Babam çalışmadı. Akrabalarımızın vefat haberlerini duyunca bize zarar gelmesin diye ailecek göç ettik.” K1

“Okula gidiyordum savaş başlayınca başlarda daha az gitmeye başladık sonra hiç gidemedik. Evimizin yakınına bombalar düşünce yaralanan insanlar oldu, günlerce evden çıkamadığımızı hatırlıyorum. Ailem ve yakın akrabalarımız zor durumdan kurtulmak ve çocuklarını korumak için göç etmek istedi. Yürüyerek akrabalarımızın yanına geldik.” K3

“Savaş vardı yaşadığımız yerde. Evler yıkıldı, yaşanacak bir yer kalmadı. Annem babam yanımda olduğu için, hayatta olup hala yaşadığımız için şanslıydım diğer tanıdıklarımıza göre. Kalabalık halinde göç ettik. Yolun bir kısmını araçla kalanını yürüyerek tamamladık.” K5

“13 yaşındaydım göç ettiğimizde. Net hatıralarım yok ama çok basit bir hayatımız vardı her şey günlük seyrindeydi. Savaş nedeniyle geldik annem, babam ve akrabalarımızla. Ne oldu anlamadık bir anda değişti hayatımız. Çocukluğum Suriye’de hiç yaşanmadı sanki direk Türkiye’ye gelmişiz gibi oldu. Alışmak zaman aldı.” K8

Yaşadıkları bölgenin ülkedeki diğer yerlere göre daha sakin olduğunu ifade eden katılımcı korku ortamının olduğunu şu sözlerle belirtmiştir:

“Savaş ortamı vardı ama yaşadığımız bölge daha sakindi. Korku vardı, ailecek korkuyorduk ya yaşadığımız bölge de bombalanırsa, evimiz yıkılırsa, yaralanırsak, tanıdıklarımız savaşta vefat ederse diye. Çocuğum, ailem zarar görürse diye korkuyordu herkes. Korkuyu yaşarken mahallede ki yaşlılarımla uzun bir süre okula gidip gelmeye devam ettik. Savaşın yakınlarımıza yayılmaya başlamasıyla okula devam edemedim. Önce kız çocukları okula gitmeyi bıraktı, sonra okul kapandı. Savaş korkusundan uzak, daha iyi bir yaşam sürerim düşüncesiyle evlenmek için ailemin de onayıyla geldim Türkiye’ye. Yol uzun ve yanımda tanıdığım insanlar olmadığı için kötüydü. Annem ve babam hala Suriye’de yaşıyorlar gelmek istemiyorlar.” K2

Savaş ortamında hizmetlere erişmekte zorluk yaşadıklarını belirten katılımcı deneyimlerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Savaşın ilk başladığı yeri yaşadığımız bölge. Evler, işyerleri, okullar bütün binalar neredeyse bombalandı. Ayakta kalan çok az bina kaldı. Hastaneleri bile yıktılar bombayla. Babamın eve yiyecek almak için dışarı çıktığı sürede bacağına şarapnel isabet etti ve yaralandı. Tek bir hastane vardı o da bombalanınca iyileşmek için tedavi göreceği muayene bile olacağı yer kalmamıştı. Tedavi olabilmesi için ambulansla Türkiye’ye getirdiler babamı bizde annem ve kardeşlerimle daha sonra geldik.” K6

“Çok normal bir hayatımız vardı. Maddi olarak hiç zorluk yaşadığımızı hatırlamıyorum. Okula gider gelirdim. Ama savaş başlayınca bir daha eskisi gibi olmadı gündelik ihtiyaçlarımızı bile karşılayamaz hale geldik. Dükkanlar kapandı, işler durdu, her yerde savaş konuşuluyordu ve insanlar evden dışarı çıkamadığı için ekmek almak bile zor hale gelmişti. Evde kimse çalışmıyordu.” K7

Göç sonrası yeniden yaşam inşasında aile üyelerinin zorluk yaşadıklarını belirten katılımcılar, göç sonrası farklı bir ülkede olmanın kaygısıyla okula gitme konusunda ebeveynlerinin engelleyici tavırlarının olduğunu, dil sorunu ve maddi yetersizliklerin yaşadıkları başlıca zorluklar arasında olduğunu belirtmişlerdir.

Çocukların okula devam ediyor olması erken yaşta gerçekleşecek evliliklerin riskinin azalmasını ve önlemesini sağlayan etkenlerden biridir. Göç eden Suriyeli aileler çocuklarını okula gönderme konusunda çekinceler yaşamış özellikle kız çocuklarının okul dışı kalmasından dolayı daha da dezavantajlı duruma düşmesine neden olmaktadır. Katılımcıların çocukluk süreçlerine ve Türkiye’ye geliş sonrası yaşadıkları değişikliklere yönelik sorulan sorularda özellikle eğitime erişim konusunda karşılaştıkları zorluklardan bahsetmeleri öne çıkmaktadır. Sorulan sorular kapsamında eğitime erişimin engellenmesiyle alakalı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Okula gitmeyi istedim gitmek için aileme ısrar ettim, çok ağladım. Evde benim ve ablam dışında çalışan kimse yoktu. Ablam tek başına çalışsaydı geçinemezdik. Benim kazandığım kira ve faturalara anca yetiyordu. Hiç istemedim çalışmayı ama mecbur bırakıldım. Çok küçüktü yaşıma ama çalışmaya başladım atölyelerde. Günde 12 saatten fazla çalışıp az kazanıyordum. Hem Suriyeliyim hem çocuğum diye. Beğenmezlerdi de yaptığım işi kendimi hiç çocuk gibi hissetmedim o yüzden. Evden işe gittim, işten eve geldim yıllarca. İstanbul’da yaşıyorduk evet ama bir kere gezememiştik o zamanlar. Ablamda benim gibiydi işten eve, evden işe. Hem maddi sorunlarımızda vardı hem ailem de karşıydı. Kızlar okumaz diye göndermediler okula ama erkek kardeşim gidiyordu.” K4

“Türkiye’ye geldik babam çok sorumsuz bir babaydı. Yani bilmiyorum ama hiç hissetmezdim babamın olduğunu, varlığı yokluğu bir derler ya

öyle. Evde temizlik, bulaşık, yemek yapmak gibi işler yapıyordum. Annem izin vermezdi dışarı çıkmamıza bir şey olacak kız çocuğuyuz diye. Dışarı çıktığımızda hep zarar göreceğimizi düşünürdü o yüzden kız çocuklarına karşı hep aynı davrandı. Okula gitmeyi çok isterdim. Kaç yıl oldu Türkçe öğrenemedim bakın şimdide tercüman ile konuşabiliyoruz.” K9

“Okula hiç gitmedim ne Suriye’de ne Türkiye’de. Sadece Arapça konuşmayı biliyorum, az çok Türkçe anlıyorum. Suriye’de küçük yaştaydım ve savaşta olduğu için gidemedim okula ama buraya geldikten sonra neden gitmedim veya ailem göndermedi bilmiyorum. Bir süre çalıştım sadece işe gidip geldim. İş dışında dışarı çıkmazdım çalıştığım yerde de hep Suriyeliler vardı. Çok üzülürdüm yaşlılarımı okul dönüşü gördüğümde. Okul kapısından içeri giremedim.” K10

Türkiye’de eğitime erişim sağlayabildiğini fakat uyum konusunda zorluklar yaşadığını bir katılımcı şu sözlerle belirtmiştir:

“Kimlik aldıktan sonra babam beni okula kaydettirdi. Okulda söylenenleri ve dersleri anlamadığım için çok zorlandım ve utandığım için pek kimseyle konuşmadım. Arapça konuşmayı biliyordum ama Türkçe bilmiyordum. Yaşımdan büyük bir sınıfta, büyük çocuklarla aynı sınıftaydım. Tam okula, sınıftaki arkadaşlarıma alışmışken babamın sağlık sorunları nedeniyle İstanbul’a taşınmak zorunda kaldık. Gelince buraya yeniden okula başladım ama yine uyum sağlamakta çok zorlandım tam öğrenemedim o yüzden Türkçeyi yarım kaldı. Kendi çabalarımla öğrenmeye devam ediyorum.” K6

Erkeklerin ev dışı alana yönlendirilmesi ve kadının ev içinde bulunmasının etkileri dil öğrenme sürecine de yansımış katılımcı dil öğrenme konusunda yaşadığı zorlukları şu sözlerle ifade etmektedir:

“İstanbul’da her yer çok kalabalık, bir şey olmasın zarar gelmesin diye dışarı çıkarmazdı ailem o yüzden okula da göndermediler. Evde kardeşlerimden de Türkçe bilen yoktu hep aynı akrabalar gelir giderdi işte. Babam az çok biliyordu Türkçe konuşmayı en azından anlayıp çat pat cevap veriyordu karşıdaki insana. Çalıştığı yerde öğrenmişti patronu,

diğer işçiler Türk'tü. Evden hiç çıkmayınca öğrenemedim tabi evlenince de hep evdeydim aynı devam etti hayatım.” K3

Ebeveynleriyle göç eden katılımcılardan farklı olarak refekatsiz olarak Türkiye'ye gelmiş olan bir katılımcı yaşadığı sorunların temelinin kimlik alamamak olduğunu ve yaşadığı zorlukları şu sözlerle belirtmektedir:

“Yaşım küçük olduğu ve annem babam yanımda olmadığı için kimlik alamadım. Kimlik almak için başvurduğumda anne babamı istediler tekrar gitmedik. 18 yaşına girene kadar kimliksizdim. Hastaneye veya başka bir devlet kurumuna gidemiyordum. 18 yaşına girince Bursa'dan kimlik aldım sonra resmi nikâh yaptık kimliğim İstanbul'a nakil oldu. O zaman rahatladığımı hissettim. Kimliksizken kimseniz yok gibi, bir şey olsa derdimi bile anlatamazdım çünkü kimliğim yok diyordum kendime. Evet kimliksiz olunca kısıtlanıyormuşsun ama yine de başvurabileceğin yerler varmış çok sonradan bilgim oldu bu konular hakkında.” K2

2. Erken Yaşta Evliliğe Neden Olan Etkenler

Yapılan görüşmelerde gerçekleşen erken yaşta evliliklerin ataerkil yapı ve toplumsal cinsiyet, gelenekler ve dini yapı, ekonomik sorunlar, karar vericilerin yönlendirmesi çerçevesinde gerçekleştiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

● Ekonomik Sorunlar

Zorunlu göç sonrası yaşanan zorlukların ve ekonomik sorunların kendilerini erken evliliğe iten sebep olduğunu katılımcılar şu şekilde belirtmişlerdir:

“Babam çalışmıyordu sağlık sorunlarından dolayı o yüzden Türkiye'ye geldikten sonra istemeyerek olsa da çalıştık evlenene kadar ablamla birlikte. Çok yoruluyordum ve işe gitmek istemiyordum. Bir ay çalışıp bitecek bir şey değildi düzelmezdi maddi sorunlarımız. Evlensem ne değişir ki hayatımda en azından çalışmam dedim. Evlendiğim kişinin ekonomik olarak çok iyi bir hayatı yoktu ama en azından ben çalışmam, yorulmam diye düşündüm ve bunu ona söyledim. Kabul etti söylediğim şartları anladı beni ve bu söylediğimi kabul etmesi çalışmayacak olmam evlenmemin yolunu açtı diyebilirim. Ailem için kötü bir durumdu ama benim için kurtuluştı.” K4

“Babam, annem, abilerim, yengelerim, yeğenlerimle birlikte yaşadığımız için evde çok kalabalıktık. Bu kalabalıktan çoğu zaman yengelerimde rahatsız oluyordu. Babam evde çok kalabalık olduğumuzu, geçinmekte zorluk yaşadığımızı söyledi. Evlenirsem eğer ayrı bir evde kocamla daha rahat yaşayacağımı ve benim içinde daha iyi olacağımı söyledi. Bu konuşmasından sonra ona bir şey diyemedim. Haklı mıydı gerçekten fazla mıydım o eve... Çok geçmeden o konuşmanın üstüne evlendim gittim. Babamın o sözlerinden sonra da konuştuğumuzu hatırlamıyorum pek.” K6

“Babam Suriye’de kalmıştı. Annem ve kardeşlerimle gelmiştik Türkiye’ye. Babam gelmeyi istemedi, annem bizi aldı yanına çıktık yola. Gelince buraya abilerim çalışmaya başladı evde sadece erkekler çalışıyordu. Kira, fatura ve yiyeceklere anca yetiyordu kazandıkları. Annem hem evde kalmamam hem de bir kişinin masrafının eksilmesi için evlenmemi istedi. Ben hiç düşünmüyordum ama annemin isteğiyle evlendim.” K8

“Eşim Suriye’den komşumuzun oğlu. Bizden önce geldiler buraya. Hatırlıyor muyum çok az çünkü o benden 4 yaş büyüktü. Mobilyacı da çalışıyor iyi de kazanıyor. Ailem duyunca bu durumu hem tanıdık hem zorluk yaşamamam için bana söylediler. Maddi durumu etkili oldu evlenmemizde çünkü ailelerde kızlarının zorluk yaşaasını istemiyorlar.”

K1

- Ataerkil yapı ve toplumsal cinsiyet

Kız çocuklarının yaşından, gelişiminden fazla sorumluluklar yüklenerek büyütüldüğünü belirten katılımcı kız çocuklarının evlenmek zorunda olduğu gerçeğini kabullenip evlilik gerçekleştirdiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Bir gün evlenecektim erken ya da geç fark etmeyecekti. Ablalarım, annem hepsi bir şekilde evlenmişti başka bir seçenek yoktu önümde. Evde de belli bir yaştan sonra evlenip gitmesi gereken kişi olarak görülüyorsunuz ister istemez. Evde kalmış gözüyle bakıyorlar geç bir yaşta evlenirsen. İstemeye geldiklerinde ya daha iyisi olmazsa, daha iyisini nereden bulacaksın sözleriyle kabul etmek zorunda kaldım.” K5

“Bazı kızlar fiziksel olarak yaşından büyük durur mesela evlenmesi için ailesi zorlar ben yaşımdan da küçük görünüyordum zayıftım, boyumda kısa. İstanbul’a gelince okula gidemedim, evde olunca da tanıdıklar aracılığıyla görücü usulü istemeye gelenler, haber gönderenler oldu. Özellikle bir evde evlenecek çağda kız varsa bu haber çok çabuk yayılıyor oğlunu evlendirmek isteyen anneler kızın annesine ulaşıyor bir şekilde. Bende de öyle oldu. Babam benimle direk konuşmadı ama anneme “burda evde durup yük olacağına kocasına, doğurup çocuklarına baksın” demiş.”

K3

Bir baskı altında olmadan evlilik kararını verdiğini belirten kadın katılımcının beyanları ise aslında kabullenilmiş gerçeklikle bu kararı verdiğini göstermektedir.

“Evlilik kararını kendi isteğimle verdim. Kimse zorlamadı veya ısrar etmedi hatta uzun süren arkadaşlık dönemimiz oldu. Konuşuyorduk, buluşuyorduk. Evlendiğim kişiyi Suriye’den tanıyorum ve iyi anlaşıyoruz. Evlenmeden önce okuluma da devam ediyordum düzenli olarak. Okula devam etsem ne olacak veya nasıl olsa bir yıl geçse de iki yıl geçse de sonunda evleneceğim diye düşündüm. Daha fazla ertelemeyelim her şey yoluna girsin diye evlendim.” K7

“Evlenmeyi kendim istedim. Neden bilmiyorum o zaman en doğrusu evlenmem gibiydi. Emin değildim ama hayat sürükledi evliliğe. Hala düşündüğümde özellikle boşandıktan sonra hiç anlamı yok. Mağdur olarak görüyorum kendimi. Evlilik kararı verdiğim zaman hiçbir uğraşım yoktu. Çalışmıyordum, okula gitmiyordum bu koşullar beni evliliğe itti. Nasıl olsa hiçbir şey yapmıyorum evlenmeliyim diye düşündüm.” K10

- Gelenekler ve dini yapı

Toplumsal cinsiyet kalıpları temelinde yaşanan toplumun geleneklere ve dine göre karar veriyor olması da erken evlilik nedenlerini oluşturmaktadır.

“Bizim geleneğimizde 15 yaşından sonra evlenir kızlar. Fikrimi soran, ne düşünürsün diyen olmadı hiç sorulmazdı da zaten. Kız çocuğu nasıl olsa evlenecek fikrinin çok bir önemi yok. Evlendiği kişi düzgün biri olsun, çalışsın evine para getirsin, namuslu olsun, diğer insanlara muhtaç etmesin

yeter evlilik için. Erkek tarafının durumu iyiyse maddi olarak hemen tamam der kızın ailesi.” K1

“Ailemden, etrafımdaki insanlardan gördüğüm öğrendiğim buydu. Kız çocuğu buluğ çağına girer ve evlenir. Dinimiz bunu buyurmuştur. Evlenmeden önce nasıl kadın, anne olunur o öğrenilir. Ev işi, yemek nasıl yapılır mesela bunları evdeki abla veya anne öğretir iyice ki evlendiğinde kayınvaliden seni küçük görmesin o evde kendini iyi göster diye. Biz bunlarla büyüdük. Küçükken nasıl evlenirim, evlendiğim kişi nasıl biri olur onu konuşurduk hayaller kurardık. Öyle de oldu.” K9

- Karar vericiler

Katılımcı kadınların çoğu ailelerinde anne ve kız kardeşlerin 18 yaş altında erken yaşta evlilik gerçekleştirdiği, babanın ise 18 yaşından büyük olduğu belirtilmiştir. Evliliğinde gelenekler doğrultusunda ilerlediğini ifade eden katılımcılar söz hakkının kendilerinden önce aile büyüklerine ait olduğunu babaları hayattaysa karar vericinin baba olduğunu, babadan sonra kararın anne ve abiye ait olduğunu şu sözlerle belirtmişlerdir:

“Annemle eşimin annesi kendi aralarında konuştular ilk başta olur mu evlilik diye. Annem babama söyledikten sonra kesin kararı babam verdi tabi. Evde ne karar alınacaksa babam verirdi. Daha iyisini mi bulacaksın dediler, anne baba uygun görmüş bir kere evlilik için üstüne söz söylenmez. Ben de kabul ettim hayırlısı olsun diyerek.” K1

“İlk evliliğimde babam evden gitmemi istiyordu ve kararı o verdi. Evde hep fazlalık görüldüm aslında ortada büyük bir sorun yoktu. Sebebini hala bilmiyorum ama evden ayrılmam için her şeyi yapıyordu.” K3

“Babam istedi evlenmemi. Evde babam ne derse o olur. Evden gitmemi istediği içinde fikrimi soran olmadı ayıp diye. Evlenme yaşına gelmiş kıza fikri mi sorulur ayıp denir çünkü. Hala aynı mesela. Babam ne derse o olur. Verdiği karara bir karşılık veremezler.” K6

“Babam vefat ettikten sonra evde sorumlulukları annem üstlendi. Her sorumluluğu annem üstlendi, çok yoruldu hastalandı. Evde bekar çocuklarını evlendirmek istedi yükü azalsın diye. Eşimin genel olarak durumu iyiydi annemlerle kıyaslayınca. Annem hem sana hem bize bakar,

geçimimize destek olur diye evlenmemize tamam dedi. Annemin haline çok üzüldüğüm için ben de itiraz etmedim” K8

- Göç sonrası yaşam kaynaklı zorluklar

Göç sonrası değişen ekonomik koşullar, farklı bir ülkede bulunma ve uyum sürecinde yaşanan zorlukların erken evliliğe neden olduğu gibi aynı nedenleri göç sonrası yaşam kaynaklı zorluklar olarak da adlandırabiliriz.

“Savaştan dolayı geldik tüm düzenimiz değişti. Evimiz varken birden yok oldu. Annem babam daha sinirli insanlar oldular orada yaşadıklarımızı unutmak uzun sürdü. Aradan uzun yıllar geçse de aklımızda sürekli. Hayata sıfırdan başlamış olduk, her şey değişti. Aileler daha fazla sorumluluk almak istemedikleri için çocuklarını çalıştırdı, evlendirdi. Tek istekleri biraz olsun rahatlamaktı.” K1

“Göç etikten sonra babam çalışmadığı için ben çalışmak zorunda kaldım. Çalışmam beni evliliğe itti. Suriye’de olsam daha geç bir yaşta evlenirdim büyük ihtimalle veya bu kadar çalışmak zorunda kalmazdım.”

K4

Erken evliliğin her zaman göç sonucu yaşanmayacağı bazen de evlilik için göç edildiği bilinmekte olup katılımcı şu sözlerle aktarmaktadır:

“Beni sordular oğluya evlenmem için. Annem önce bana söyledi. Türkiye’de yaşamın daha iyi olduğunu gelirse hayatımın kurtulacağını söylemişler. Ailem iyiliğimi istedi biliyorum. Bunun bir fırsat olduğunu söylediler. Uzakta olacağım için mutsuzdum ama tamam dedim bende.”

K2

Katılımcılarının ebeveyn ve kardeşlerinin erken evlilik yaşı sorulmuş 8 katılımcı annesinin 18 yaş altında evlendiğini belirtmiştir. Babaların evlilik yaşına dair sorularda 18 yaş üstü olduğu, bazı katılımcı kadınların babalarının evlilik yaşına dair net bir bilgisinin olmadığı ama 18 yaşından büyük olabileceği ifade edilmiştir. Kardeşler özelinde özellikle ablalarının 18 yaş altı evlilik gerçekleştirdiği öğrenilirken, bazı katılımcılar kendilerinden küçük kız kardeşlerinin 18 sonrasında evlendiği öğrenildi. Katılımcıların çoğu abilerinin 18 yaş ve sonrasında evliliğinden söz ederken bir katılımcı babasının vefatı sonrası hanede söz, otorite sahibi olması için annesi tarafından uygulanan baskı nedeniyle 17 yaşında evlendiğini belirtmiştir.

3. Erken Yaşta Evlilik Sonrasında Yaşanılan Zorluklar ve Baş Etme Mekanizmaları

Erken yaşta gerçekleşen evlilik sonrası yaşanan sorunlara yönelik katılımcılara farklı içeriklerde sorular yöneltilmiştir. Yaşanılan sorunlara yönelik en sık şiddet, geniş aile ile yaşamanın zorlukları, sorumlulukların artması, kimlik ve sağlık sorunları olmuştur. Aydemir (2011) erken evlilik sonrası yaşanan sorunlar olarak; toplumdaki izolasyon, anne-çocuk ölümleri, eğitim eksikliği, üreme sağlığı problemleri, kadına yönelik şiddet ve istismar olarak başlıklandırılmıştır.

• Şiddet

Katılımcı kadınlarla yaşanan sorunlar hakkında görüşme yapıldığında şiddetin sadece fiziksel olduğu belirtilmekte, yaşanan psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddetten çoğunlukla baskı olarak ifade edildiği gözlemlenmiştir. Uluslararası Kadın Araştırma Merkezi tarafından erken evlilik gerçekleştiren kız çocukları ile yetişkin yaşta evlenen kadınların şiddete maruz bırakılma oranlarının karşılaştırılması adına yaptığı araştırmada; erken evlenen kız çocuklarının diğer yaş gruplarındaki kadınlara göre fiziksel şiddete 2 kat, cinsel şiddete ise 3 kat daha fazla maruz kalmakta olduğu ortaya çıkmıştır (Malatyalı, 2014).

“Evlendikten sonra eşimin madde bağımlısı olduğunu öğrendim. Çocuklarım annesiz büyümesin diye uzun süre evliliğe katlandım. Ama şiddet hiç durmuyordu çocuklara da uygulamaya başlayınca artık dur diyebildim. Madde kullanmadığı zamanlarda da iyi davranmazdı tek sorun bir şeyler içmesi değildi yani. Daha iyi bir hayat ve evlilik için geldiğim yerde kötü şeyler yaşadım. Bir gün sokakta şiddet uyguladı bana yüzüm, her yerim kan içinde kaldı. Mahallede komşular gördü polisler geldi. Ertesi gün çocuklara kayıncı bakarken annemin arkadaşının evine kaçtım. Çocukları alamadım yanıma. Kendimi zor kurtardım.” K2

“Eşim sinirli bir insan. Evlendikten sonra bir şeyleri yapamazdım ya da yanlış olurdu. En basit örnek olarak yemeğin tuzu eksiktir, hemen sinirlenir şiddete başvurur. Kimse göstermemişti ki nasıl yapılır yemek kendi kendime öğrendim her şeyi. Barıştık belli bir süre geçer tekrarlanırdı. Çok defa ailemin yanına gittim ama tekrar barıştırdılar kocandır o senin her evlilikte yaşanır böyle sorun diye.” K8

Şiddetin her zaman eş veya partner tarafından uygulanmadığı, özellikle geniş aile ile yaşamın devam ettiği hanelerde baskı mekanizmasıyla şiddetin ailedeki diğer kişiler tarafından devam ettirildiğini bir katılımcı şu sözlerle vurgulamaktadır:

“İlk evliliğim kısa sürdü ama şiddet, tehdit her türlü kötülük vardı. Artık vazgeçmiştim kendimden. Kimse yanımda yoktu yalnızdım. Eski eşimin ailesiyle yaşadığımız zamanlarda eşim bana şiddet uyguladığında herkes izlerdi ya da ses çıkarmazdı. Kayınpederim bile şiddet uygulardı eşim görmüştü mesela hiçbir şey dememişti. Aileme söyleyemiyordum babam asla kabul etmezdi beni eve. Hamileyken daha iyi davrandı sonra aynı şiddet devam etti. Sürekli bir şeyler için suçladı beni. Suçlaması bazen namus yüzünden oldu iftiralar atıldı, bazen ailesine saygısızlık oldu.” K3

Baskının sonucu her zaman şiddet olmasa da şiddeti doğuran etkenlerden birini oluşturmaktadır. Kadınlar direk şiddet olarak bahsetmese de evden çıkmanın kısıtlanması, çocuk doğurması için baskılanması da şiddetin bir boyutudur.

“Her gün ev işleri ile uğraşmaktan yorulduğum. Eşimin anne ve babasına da hizmet etmek beni zorluyor, aksi insanlar ve bağıryorlar. Yorulduğum zaman uzanıp dinlenemiyorum hiç rahat hissetmiyorum kendimi. Şu anda çocuğumuz yok diye kayınvalidem ve pederim baskı yapıyorlar. Benden dolayı çocuğumuzun olmadığını söylüyorlar. Kısırmışım ben ondan olmuyormuş. Hiç hastaneye gitmedik belki eşimde sorun ama beni suçluyorlar. Eşimde anne ve babasının sözlerine karşılık vermedikçe konuşmaya devam ediyorlar. Sürekli evde olduğum için ve bu konuları konuşacak kimsem olmadığı içinde kendimi yalnız hissediyorum. Eşime hastaneye gidelim bile diyemedim ya benden dolayı çocuğumuz olmuyorsa diye.” K6

- Geniş aile ile yaşamak

Katılımcıların bir kısmının evlilikten sonra eş ile veya bir süre geniş aile ile yaşadıkları farklı bir eve taşındıkları görüldü. Katılımcılardan birkaçı eşinin ailesi ve kardeşleriyle geniş aile olarak yaşamaya devam ettiklerini ve yaşadıkları sorunları şu şekilde dile getirmektedirler:

“Kalabalık ailede yaşayınca yemek, temizlik her gün yapılıyor bunun bir yükü var. Eşine, çocuğuna yaptığın yemekle üç aileye yaptığın yemeğin

miktarı da aynı olmuyor. Kayınvalidem bazen eltimi bazen benim tarafımı tutuyor kavga ettiğimizde. Aynı evin içindeyiz ertesi gün normal devam ediyoruz yaşamımıza. Ne kadar barışsakta çok zor birlikte yaşamak. Hayat şartları, kiraların yüksek olması nedeniyle katlanıyoruz yıllardır birbirimize yapacak başka bir şey yok diyoruz.” K5

Evliliklerinin ilk dönemlerinde geniş aile ile yaşadıklarını ve deneyimlerinden bahseden kadınlar ise şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Eşinin ailesi seni sevmezse evdeki diğer gelinler, görünce, kayınvalide tarafından ayrımcılık yapılıyor. İlk evlendiğimde kalabalık yaşadık eşimin abilerinin ailesiyle birlikte. Kendimi o aileden hissedemedim ve yabancılık hissettim çok geçmeden taşındık, daha az görüşünce alıştım. Beraber aynı evde yaşarken kayınvalidem yaptığım her işe laf ederdi diken üstünde olurdu hep yapmak istemezdim ya yanlış yaparsam yine söylenip durursa diye. Birde ailemden daha kalabalıktı o evdeki insanlar anlaşmakta çok zorlanırdım. Herkesin huyu farklı.” K1

“Ailem olmadan Türkiye’ye gelmek, uzakta olmak çok üzdü beni. Aileye alışmam uzun sürmedi ama zordu yabancı insanlar sonuçta. Aynı milletten insanlar olsan da her aile farklı oluyor. Birbirleriyle konuşma şekilleri bile değişti. Çok saygı yok gibiydi. Benim ailemde herkes birbirine çok saygılı olduğu için tuhafıma gitmişti. Eşim madde bağımlısıymış evlenmeden çok önce başlamış mesela bunu saklamış herkes benden. Neden bile beni ateşe attılar? Bu da kötü bir şey değil mi?” K2

- Sorumlulukların artması

Katılımcı kadınlar evlilik öncesi de ev işleri yaptıklarını ve sorumluluklarının olduğunu fakat evlendikten sonra bu sorumlulukların arttığını, çoğu zaman tek başına kendilerine o sorumluluğun şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Evlilik sonrası kız çocuğu sadece ev işlerine yoğunlaşıyor. Günler hep aynı. Ev işi, yemek, temizlik. Eğitim, sağlık her şeyi geride bırakıyor. Evlenmeden önce eğitime devam ediyordum evlenince de devam edeim değişen bir şey olmaz diyordum kendime ama öyle olmadı. Evliliğin ilk zamanlarında insanın çok üstünde durduğu konular olmuyor ama çocuk doğunca değişiyor. Eve eklenen her kişinin daha fazla sorumluluğu sana

yükleniyor. Çocuk doğunca kendini unutuyor insan çünkü ailen uzakta kalıyor tüm sorumluluk sen de. Her sorunu kendin halletmelisin eşin tüm gün çalışıyor eve yorgun geliyor. Hem çocuk hem evin işleri artıyor.” K7

“Benim olmam gereken yer burası değil diyordum kendime sürekli. Evlenmeyi bile kendim istememiştim. Annem istediği için kabul ettim etmesem ne yapabilirdim ki. Eşim, onun ailesi, çocuklarım herkes çok yabancıydı bana. Kendimi sorguluyordum, kadın olduğum için nefret ediyordum kendimden. Evde yaptığım en küçük iş bana sanki çokmuş gibi görünüyordu oturduğum yerden kalmak istemiyordum, tüm gün uyumak istiyordum, eşimin yüzünü bile görmek istemiyordum. İstemediğim sorumluluklar yüklenmişti evlendiğim andan itibaren. Evlenmek, eşinin isteklerini yerine getirmek, onun ailesiyle yaşamak, çocuk doğurmak, onlara bakmak. Çocuklarımı da isteyerek doğurmadım hatta kucağıma alıp sevemedim aylarca. Sırf evlendim, eşim istedi diye doğdu çocuklar. Kendi kararlarımı verebilseydim daha farklı bir hayatım olabilirdi. Kendimi mutsuz ve yaşlı hissediyorum. Yıllardır ilaç kullanıyorum, psikolojik sorunlarım var ama hala size anlattığım gibi hissediyorum. Kadın olduğum için bunları yaşadım.” K8

“Evlenmeden önce istediğimi yapar istemediğimi yapmazdım. Yapmak istemediğim işleri çok rahat bir şekilde anneme söylerdim yardım ederdi ya da o yapardı. Şimdi söyleyecek kimsem yok. Bir iş varsa onu yapacak kişi benim. Çocuğum doğduktan sonra eksik bilgi ile sorumluluk altında ezildim. Ben bile hala büyümedim ki. Neyi doğru yapıyorum ne yanlış hala bilmiyorum. Herkes bana bizde bilmiyorduk senin gibi zamanla alışıyor insan dedi. Kimse yanımda olmadı.” K9

“Küçüktüm bir anda olgunlaşmaya başlamış olarak gördüm kendimi hiçbir şey bilmiyordum. Ne yapacağımı bilemedim. Hiçbir şey hakkında bilgim de yoktu. Bir sürü bilgi öğrenmek ve sorumluluk üstlenmek zorunda kaldım. Çok sorumluluk üstlenmek zorunda kaldım.” K10

- Kimlik ve sağlık sorunları

Katılımcı kadınların kimliksiz veya farklı ile kayıtlı kimliklerinin olması durumunda bu durumun tespit edilmemesi için resmi kurumlara başvuru

yapamadıklarını belirtmiş olup kimlik durumu fark etmeksizin hamileliğin hastanelerde tespit edilmemesi ve yasal sürecin başlamaması için sağlık hizmetlerine erişimde zorluklarla karşılaştıkları, doğumun evde veya özel hastanelerde gerçekleştiği, gebelik muayenelerinin ise ruhsatsız muayenelerde yapıldığı yapılan görüşmelerde öğrenilmiştir.

“18 yaşına girene kadar erken yaşta evlendiğim tespit edilmesin diye özel hastaneye gittim. Hatta özel hastaneler çok masraflı olduğu için evde iyileşmeye çalıştım. Eğer iyileşemezsem son durumda hastaneye gittik. Hamile olduğumu öğrendiğimde de ceza almalıyım diye devlet kurumlarına hiç başvurmadım. Kimlik sorunum yoktu oysa. Ailem, eşim ceza almasın diye başvurmadım hiçbir yere.” K4

“Urfa kimliğim var. İstanbul’da yaşadığım için kimlikle hiçbir yere başvuramıyorum. Hastanede kimlik sorunum polis tarafından tespit edilip ceza almamak için çocukları evde doğurmak zorunda kaldım. Çocuklarımdan birinin kimliği yok. Resmi evliliğimiz olmadığı için kimlik sorunum devam ediyor. Hala kimlik sorunum devam ettiği için yakın mesafeler dışında evden çıkamıyorum. Yıllardır kimlik sorunum böyle.” K5

• Yaşanılan Sorunlara Yönelik Üretilen Çözümler

Katılımcılar yaşanan sorunlara yönelik farklı çözüm yollarına başvurduklarını, bazen sorunun çözümünde aile yakınının desteği gerekli ise onlarla iletişime geçtiklerini, özellikle yaşanan sorun şiddet olmuş ise bir şikâyet mekanizmasına başvurdukları belirtilmiştir.

“Annem Suriye’de yaşıyordu ama onunla her şeyi konuşabiliyordum. Eşimin uyguladığı şiddetten, ailesinin bana karşı hareketlerine kadar her şeyi. Yaşadıklarımı anlattım o da İstanbul’da yaşayan arkadaşını aradı. Çocuklarımı bırakmak zorunda kaldım ama güvenli bir eve gidebildim. Şiddetten kurtuldum belki de o evde o adamla yaşamaya devam etseydim bana daha çok zarar verebilirdi. Bir dernek aracılığıyla şikâyetçi oldum, onlara da her şeyi detaylıca anlattım ve çocuklarımı alabilmek, boşanmak için dava açtık. Hemen öğrenmedim tabi dava nasıl açılır çocuklarımı ne zaman alabilirim diye. Hepsi zamanla oldu araştırdıkça, sordukça...” K2

“Eşim ve kayınbabam tarafından şiddet gördüğümde ilk zamanlarda hiçbir şey yapamadım. Şiddet devam etti uzun süre kimseye bir şey söyleyemedim. Anneme söyler gibi oldum ama her ailede yaşanır dedi kapattı bu konuyu babamla zaten konuşamazdım başka da kimsem yoktu. Çocuğum doğduğunda, 18 yaşına da girdiğimde devlet hastanesine gittim muayene olmak için. Orda sordum doktora böyle bir şiddet durumu olsa ne yapılabilir diye. Hastanede başka kişilerde benim gördüğü ve boşanmak istiyorum dedim şikâyetçi oldum. 2 yıl sürdü tehditler.” K3

Şiddet dışında geniş ailede yaşamanın, sorumluluk artmasının zorluklarından bahseden katılımcılar yaşadıkları sorunların çözümüne buldukları yollara dair şunları ifade etmiştir:

“Evliliğin ilk zamanlarında daha sık sorunlar yaşıyorduk eşimle. Anneme anlattım tüm yaşadıklarımı evin içinde olan sorunları. Annem önce eşimin annesiyle konuştu. Bir süre bekledik ne değişecek diye sonra annem babama söylemiş. Kayınvalidem sorunu çözemeyince ailem eşimle konuştu. Sorunlarımız azaldı o konuşma sonrası.” K5

“Evlenmeyi kendim istedim eşimi çok sevdim ama aynı evde olunca kavga, gürültü eksik olmadı. Evlenmeden önce iyi anlaştığım insanla sürekli tartıştık birkaç yıl. Kayınvalidem İsveç’te yaşıyor ve çok anlayışlı ona anlattım. Annemle de konuştum tabi. Kayınvalidem eşimi arayıp sık sık ne yapması gerekiyor, nasıl davranmalı bunları anlattı. Zamanla daha da azaldı tartışmalar. Zamanla küçük şeyler için tartışmamayı da öğreniyorsun.” K7

4. Erken Yaşta Evlilik Gerçekleştiren Suriyeli Kadınların Gereksinimleri

Katılımcılar gereksinimlere dair sorulan sorularda kendi deneyimlerinden yola çıkarak geçmişte yaşadıkları veya maruz kaldıkları sorunlara yönelik ifadelerde bulunmuşlardır. Yaşanılan sorunların çözümünde veya bir gereksinimlerinin olduğu durumlarda aile üyelerinin desteğine ihtiyaç olduğunu şu sözlerle belirtmişlerdir:

“Kalabalık bir aileyle yaşamamalılar maddi olarak zorundalarsa bile çok uzun sürmemeli bu durum. Çünkü yabancı bir ailedesin ve dışlanmış hissedebiliyorsun. İlk kavgada aileme anlatsam mı diyorsun ama

anlatamıyorsun. Bu zamanlarda yol gösteren bir büyüğünüz olmalı size yardım eden.” K1

“Kimseye bir şey anlatamamak. Biriyle konuşmak, yardım istemek için ihtiyacı oluyor, bunun için çok büyük sorunlar yaşamaya gerek yok. Mutlaka abla, kardeş, arkadaş ya da annesine her şeyini anlatabilmeli insan.” K3

“Zor bir olay yaşadığında insanın konuşacak, destek isteyecek yakınlarından biri lazım yanında durabilecek. Aile desteği çok önemli. Evlilik sonrası kız çocuklarıyla kendi ailesi çok görüşmüyor artık diğer aileden diye çok yanlış aslında.” K9

Katılımcı bir kadın erken evlilik sonrası maddi olarak gereksinimleri bulunduğunu buna ek olarak dil öğrenme ihtiyacını şu şekilde ifade etmiştir:

“Eşinin kazandığı zaten çok para olmuyor geçimine zor yetiyor. Üstüne birde çocuk doğunca masraflar artıyor. Eşim çalışırken ben de bazen derneklerin, kurumların yardımını var mı diye başvuruda bulunuyorum. Sosyal Hizmet Merkezi’ne ve derneklere çok defa başvurdum. Kendimi tam ifade edemedim bile. Dil bilmiyorum etrafımdaki kadınlara bakıyorum kimse konuşmıyor.” K4

Yasal prosedürlere dair bilgilerinin az olduğunu belirten katılımcılar gereksinimleri şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“16 yaşında evlilik gerçekleştirdim ama bilmiyordum 18 yaşından küçüklere evliliğin yasak olduğunu. Evlenirken beni bu kadar zorlayacağını, yıllarca ilaç kullanacağımı da düşünmemiştim. Etrafımdaki evlilikler gibi olur diye düşünmüştüm. Yeni yeni fark ediyorum demek ki bu yaş sınırını koyanların bir bildiği varmış. Keşke evlenmeden önce haberim olsaydı polise gider bir şekilde evlenmemek için karşı çıkardım. Yaşadığı sorunlardan sonra bir şeylerin farkında varıyor insan. Evlenmeden önce bilseydim şimdiki bildiklerimi diyorum kendime.” K8

“İlk doğumumda sağlık sorunları yaşadım 1 kere de düşük yaptım. Tekrar hamile kaldığımda düşük riski vardı sorun yaşanmadı çok şükür. Evliliğin ilk günlerinden beri şiddet görüyordum ve evde ne yapabilirim ki gidecek yerim yok diyordum kendime. Bilmiyordum gidecek

yerlerimin olduğunu. Polisi aramayı, karakola gitmeyi çok sonradan öğrendim keşke önce bilseymişim.” K2

5. Erken Yaşta Evlilik Gerçekleştiren Suriyeli Kadınların Erişebildiği Haklar Hakkında Görüşleri

Katılımcı kadınlara geçici koruma statüsü kapsamında erişilebilecek haklara ve başvurulabilecek mekanizmalara dair sorular soruldu. Katılımcıların bir kısmı edindikleri kimlik kapsamında sağlık, eğitim hizmetleri hakkında detaylı bilgi sahibi olduğunu belirtirken şikâyet mekanizmalarına başvuruya dair en çok 155 hattının bilindiği ek olarak 157 ve 183 hatlarının bilinir olduğu ve karakollara, sosyal hizmet merkezlerine başvurulduğu ifade edildi.

“Yaşadığım şiddet olayı sonrası hemen resmi bir kuruma gidemedim bir derneği aradım anlattım. Hatta birden fazla derneği aradım, avukatlarla görüştim. Onlar bana yardımcı oldular. Derneklerle yaptığım görüşmeler sonrası sığınmaevlerini, kalma şartlarını öğrendim. Daha bilgili hissediyorum. 157, 183 hatlarını öğrendim. Telefonuma görüştüğüm derneklerin yardımıyla KADES uygulamasını indirdim. İnşallah kullanmak zorunda kalmam ama yine de silmiyorum. Etrafımda benzer sorunlarından bahseden kadınlarla da paylaşıyorum bildiklerimi hatta derneklerin numarasını veriyorum arayabilsinler diye.” K2

“Kimlik ile tüm resmi kuruluşlara başvuru yapabiliyorsun. Hastane, İl Göç İdaresi... Acil bir şey olduğunda da Alo 155’i veya 183’ü arayabiliriz.” K7

“Geçici koruma kimlik sahibi olduğumu biliyordum yani sarı kimlik deniyor hep. Ama haklarımı boşanma aşamasında öğrendim. Kimliğimde medeni durumun değişebileceğini bile burada öğrendim. Fakirlik belgesi aldım muhtardan, adli yardıma başvurduk avukat atandı. Çocuklarımın velayetini alabildim. Hatta ben Suriyeliler boşansa bile nafaka alamazlar diye düşünmüştüm ama alınıyormuş.” K10

Geçici koruma statüsü kapsamında bilineneler ve başvuru mekanizmalarına dair bilgilerinin kısıtlı olduğunu, çekinceler yaşadıkları belirten katılımcılar ise düşüncelerini şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Evet, kimliğimiz var ama yine de çekiniyorum sanki hiç hakkım yok gibi hissediyorum. 155’i biliyorum daha hiç aramadım çok şükür arayacak kadar bir sorunumuzda olmadı da. Acil bir şey olsa arar mıyım bilmiyorum hem nasıl anlatacağım derdimi dil bilmiyorum.” K1

“Sadece kimlik sorunu yaşadım. Sorun hala devam ettiği için de nerelere başvururum onu bile bilmiyorum. Ne gibi hizmetler, haklarım neler bir bilgim yok.” K5

6. Suriyeli Kadınların Erken Evliliğe Ve Çocuk Haklarına Bakış Açısı

Katılımcıların çoğunluğu 18 yaş altının erken yaşta evlilik olduğunu kabul ederken çocuk tanımını 18 ve üstü tanımlamakta, benzer tanımlı yapan kadınların çocuklarını asla küçük yaşta evlendirmeyeceklerini ve eğitime erişimleri gerektiğini ifade etmektedirler.

“Çocuk.. Yasalara göre 18 yaşında kadar herkes çocuk biliyorum bunu. Kız çocukları okula da devam edebilmeli ve 18’den sonra nikâhla evlenmeli. Mesleği de olmalı. Eşim bana iyi davranıyor ama mesleğimin olmasını çalışmayı isterdim.” K1

“17 yaşında Türkiye’ye geldiğimde çocuksun demişlerdi bana şaşırılmışım ben kayıtlarda çocuk yazdığını bilmiyordum. 18 yaşında olunca yetişkin olduğunu öğrendim. Çocuklar ailesinin yanında olmalı en başta. Bir zorluk yaşadığında ailesinden uzak olmamalı. 20 yaşından sonra evlenmelidir. Doğruyu yalanı ayırt edebilsinler.” K2

“Hayat büyütüyor çocukları. 20 yaşına kadar herkes çocuk bence öyle olmalı. Yaşadıkları ülkenin dilini konuşabilmeli okula gitmelidirler. Ben asla 25’inden önce evlendirmeyeceğim çocuğumu.” K8

“19’a kadar çocuk bence. 20 yaş altında evlenenleri mağdur olarak görüyorum. Çünkü o yaş altı gerçekleşen evlilikler hep sorunlu.” K10

Çocukluğun gelişimsel olarak tamamlandığında sonlanacağını belirten katılımcı yetişkinliğe geçişin bir yaşlı olmayacağını ve evliliğin çocuğun büyümesiyle orantılı olması gerektiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“15 yaşına kadar çocuk kabul edilebilir özellikle kızlar. 15-16 yaşında da evlenmeleri gerekir yaşları çok ilerlemeden istedikleri biriyle. 13-14 yaş

çok erken. Genç kız olup ev işlerini öğrenmesi demek evliliğe hazır olduğu anlamına gelmekte. Tabii ” K5

B. Araştırmaya Katılan Sosyal Çalışmacılara İlişkin Bilgiler

Yürütülen araştırma kapsamında göç alanında çalışma faaliyetleri gerçekleştiren sosyal çalışmacılar ile görüşme gerçekleştirildi. Araştırmaya katılan çalışmacılara yönelik tanıtıcı bilgiler tabloda yer almaktadır. Sosyal çalışmacılara ait bilgileri verirken SÇ1, SÇ2,.. şeklinde kodlar kullanılmıştır.

Çizelge 2 Araştırmaya Katılan Sosyal Çalışmacılara İlişkin Bilgiler

Sosyal Çalışmacılar	Cinsiyet	Yaş	Çalışma Deneyimi	En sık karşılaşılan müracaatçı grubu	Çalışılan kurum
SÇ1	Erkek	27	4 yıl	Çocuk İşçilik ve Kadına Yönelik Şiddet	Sivil Toplum
SÇ2	Kadın	28	5 yıl	TCDSŞ ve çocuk ihmali	Sivil Toplum
SÇ3	Erkek	28	5 yıl	Kadın ve çocuk	Devlete bağlı
SÇ4	Kadın	29	6 yıl	Çocuk işçilik ve erken evlilik	Devlete bağlı
SÇ5	Kadın	30	5 yıl	Kadın ve çocuk	Sivil Toplum

Araştırmaya katılan sosyal çalışmacılar 27-30 yaş aralığında olup ortalama 5 yıl çalışma geçmişleri bulunmaktadır. İki sosyal çalışmacı devlete bağlı bir kurum da, üç meslek elemanın ise sivil toplum kuruluşunda çalışmakta olduğu öğrenilmiştir.

Tezin cevap aradığı bir diğer konu sosyal hizmet perspektifinden sosyal çalışmacıların erken yaşta evlilikleri önlemeye yönelik görüşleri, yapılan uygulamaların değerlendirilmesi ve önerileridir. Bu kapsamda görüşme sorularına verilen yanıtlar Erken Evlilikleri Önlemede Koruyucu-Önleyici Faaliyetler, Erken Evliliği Önlemede Eğitici Faaliyetler, Erken Evlilikleri Önleme Konusunda

Uygulamaların Değerlendirilmesi, Erken Evlilikleri Önlemede Yapılması Gerekenler, Erken Evlenen Suriyeli Kadınların Karşılaştığı Sorun ve Gereksinimlere Yönelik Uygulamalar başlıkları altında incelenecektir.

1. Erken Yaşta Evliliklere Yönelik Koruyucu ve Önleyici Faaliyetler

Sosyal çalışmacıların çalıştıkları kurumların yapısına göre çalışma alanları ve faaliyetleri çeşitlenmektedir. Her kurumun kendi içerisinde işleyişi farklı olup sosyal çalışmacının da bu kapsamda görev tanımı belirlenmektedir. Sosyal çalışmacılar ile yapılan görüşmelerde idariye bağlı olarak görev tanımlarının belirlendiği, bu kapsamda sosyal hizmet müdahalelerinin oluşturulduğu öğrenildi.

Erken yaşta evlilik konusunda kurumlarında yapılan çalışmaların mikro ve mezo boyutta gerçekleştiğini belirten sosyal çalışmacılar makro boyutta çalışmaların düzenlenmesinde zorluk yaşadıklarını ve girişimlerin olumsuz sonuçlandığını belirtmişlerdir. Çalışmakta oldukları kurumların sahip olduğu yapılardan, iş yoğunluğunun fazla olmasından ve yaygın olan sosyal hizmet anlayışının da etkisiyle makro çalışmalar gerçekleştirme konusunda kendilerine yeterli bir fırsat yaratamadıklarını ve çalıştıkları kurumlarında bu alanda sosyal çalışmacılara alan açamadıkları bilgisi alınmıştır.

Sosyal çalışmacılar kız çocuğuna yönelik ihmalin tespit edildiği erken evliliğin henüz gerçekleşmediği durumlarda aile ve çocukla görüşmeler gerçekleştirdiklerini belirtmektedirler. Sivil toplum kuruluşunda çalışan sosyal çalışmacı durumu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Erken evlilik riski tespit edilen vakalarda mesela çocuk nişanlı ise ve eğitime devam etmiyorsa aileyi detaylı olarak yasal, sosyal, sağlık konularında bilgilendirip çocuk ile de görüşme yapıyoruz. Olayı öğrendiğimiz an bildirim yükümlülüğümüz ortaya çıkıyor. Aileye ve çocuğa dair devlet tarafından da gerekli aksiyonların alınması için 183 üzerinden bildirimde bulunuyoruz. Aynı zamanda aileyi ve çocuğu kurum olarak takip ediyoruz.” SÇ1

“Erken yaşta evlilik konusunda da sosyal ve yasal açıdan bilgilendirici eğitimler yapıyoruz. Kendi ailelerinde ya da çevrelerinde erken evlilikle karşılaşmaları durumdan başvuru yapabilecekleri mekanizmalar hakkında bilgi veriyoruz. Bu tür bir çalışmamızdan bahsedebilirim.

Gerçekleştirilmiş erken evliliklerde çocuklarla ve ebeveynleri ile görüşmeler gerçekleştirilerek erken yaşta evlilik durumu hakkında detaylı bilgi alıyoruz. Çocuklarla hakları ve yararlanabileceği hizmetler hakkında görüşmeler gerçekleştirerek vakanın özelinde gerekli yönlendirme ve danışmanlıkları sağlıyoruz. Bildirim yükümlüğümüze yönelik 183 bildirimleri yapmaktayız.” SÇ5

Devlete bağlı kurumda çalışan diğer bir sosyal çalışmacı ise koruyucu önleyici faaliyetlere yönelik şu ifadeleri belirtmektedir:

“Ev incelemeleri esnasında evde okula gitmeyen bir kız çocuğu varsa fark ediliyor. Genelde ortaokul döneminde kız çocukları ergenliğe girdi, büyüdü diyerek aileleri tarafından okuldan alınıyor. Okula devam edemeyen kız çocukları bir süre sonra erken yaşta evlendiriliyor. Okula devam çok önemli. Çocuğa da aileye de erken evlilik gerçekleştirmesin diye danışmanlıklar sağlıyoruz. Özellikle erken yaşta evliliğin suç olduğunu vurguluyoruz. Kız çocuğunun yaşı küçükse eğitim tedbiri kararı alabiliyoruz.” SÇ4

Erken yaşta gerçekleştirilen evlilikler suç teşkil etmekte olup kamu kurumu veya sivil toplumda çalışmak fark etmeksizin suçun öğrenildiği an bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır. 5237 sayılı Ceza Kanununda da düzenlenen 278. maddede ilgili bildirim yükümlülüğü düzenlenmekte olup işlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişinin ceza alacağı belirtilmektedir (Ceza Kanunu). Bildirim yükümlülüğü işlenmekte olan suça yönelik bilgisi veya şüphesi olan herkesin bu durumu yetkili makamlara bildirmesi gerektiğini, bildirmediği durumlarda suçun işlenmesine yönelik bilgisi olduğu ve yükümlülüğünü yerine getirmemesinden dolayı ceza alabilmektedir. Bu doğrultuda erken yaşta evliliklerin tespitinde ve gerçekleştirilmeden önlenmesi açısından bilgisi veya şüphesi olan kişiler tarafından bildiri yapılması öneme sahiptir

Sosyal çalışmacılar yapılan görüşmelerde bildirim yükümlülüklerini yerine getirdiğini belirtmiş olup SÇ3 durumu şu sözlerle aktarmaktadır:

“Kanun ve yönetmeliklere tabii olarak çalışıyorum. Herhangi bir ihmal durumunda yükümlülükleri yerine getiriyorum. 18 yaş altı bir gebe çocuk kuruma başvurduğunda ister resmi nikahlı olsun veya rızaya bağlı evlilik

desinler direk işleme alınıyor. Çocuk ve aile ile görüşüyorum. Resmi bir durum olsa dahi çocuk olarak kabul etmekteyim. Rızaya dayalı olması durumunda görüştüğten sonra bildirim muhakkak yapıyoruz. Özellikle bir istismar durumu var mı bunu tespit etmeye çalışıyoruz.” SÇ3

2. Erken Evliliği Önlemede Eğitici Faaliyetler

Devlete bağlı kurumda çalışan sosyal çalışmacılar görevleri tanımında eğitici faaliyetlerin olmadığını daha çok mikro boyutta bireysel danışmanlık sağladıklarını belirtmişlerdir.

“Bireysel görüşmelerde bilinçlendirici bilgilendirmeler yapıyoruz. Tıbbi açıdan da hemşireler eğitim veriyor. Gebe okulları da açılıyor. Erken evlilikte gebeliği önleme konusunda ayrı bir alanda muayene yapıyorlar. Hassas grup olduğu için daha dikkatli davranılıyor. Kültürlerde normleştirildiği için sorun büyük. Özellikle istismarı gizlemek için Suriyeli ebeveynlerin rızaya dayalı olduğu söyleniyor evlilik ama o yaşta rıza olmaz. Kurum içerisinde ÇİM olduğu için kız çocuklarında istismar durumları yaşanmasında gerekli muayeneler sağlanıyor.” SÇ3

“Aile planlaması, güvenli cinsel birliktelik ve geleceğe yönelik planları üzerinde konuşuyoruz erken evlilik gerçekleştiren çocukla. Direkt yanlış veya doğru demiyoruz. Dolaylı sorular.” SÇ4

Sivil toplum kuruluşunda çalışan sosyal çalışmacılar ise gerçekleştirdikleri eğitici faaliyetler hakkında şu ifadeleri belirtmişlerdir:

“Kız çocuklarına yönelik güçlendirici kapalı gruplar ve ebeveynlere yönelik düzenlenen eğitimler gerçekleştiriyoruz. Eğitimciler tarafından verilen eğitimlerde mevcut. Birde yetişkinler arasında deneyim aktarımının gerçekleştiği oturumlar da var.” SÇ1

“Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet temelli erken evliliğe yönelik eğitim faaliyetleri oluyor. Yapılandırılmış eğitimlerimiz var devam eden. Erken evlilik gerçekleştirmemiş, çocuklarının okula devam etmesini destekleyen kadın yine kendi kültüründen kişilere deneyimini paylaşıyor. Biz aracı olmuyoruz direkt kendi milletinden biri konuştuğu için daha fazla katılımı

oluyor eğitimde. Deneyim paylaşımının önemli olduğunu düşünüyorum. Erken evliliğin sağlık boyutuna dair de eğitimler düzenleniyor.” SÇ2

“Ebeveynlere yönelik erken yaşta evlilikler hakkında yasal ve sosyal bilgilendirme eğitimleri yapıyoruz. Erken evliliğin sosyal ve yasal etkilerinin ardından sağlık alanındaki etkileri hakkında da detaylı eğitimler veriyoruz. Üreme sağlığı ve aile planlaması hakkında eğitimler gerçekleştiriyoruz.” SÇ5

Sivil toplum kuruluşlarının yapılarının devlet kurumlarına kıyasla daha esnek olması ve standart hizmetlerinin değiştirilebilir olması nedeniyle eğitici faaliyetlerin daha fazla olduğundan, devlet kurumlarının hizmetlerinin mevzuatlarla sınırlandırılmış olması nedeniyle eğitici faaliyetlerin bu alanda kısıtlı kaldığından bahsedebiliriz.

3. Erken Evlilikleri Önleme Konusunda Uygulamaların Değerlendirilmesi

Yapılan araştırma kapsamında sosyal çalışmacılara erken evlilikleri önleme konusunda yapılan çalışmaların değerlendirilmesine yönelik sorular yöneltilmiştir. Sosyal çalışmacılar çalıştıkları kurumların yapısına ve o kurumdaki görev tanımları kapsamında çalışmalar gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir.

“Gerçekleşen eğitimlerin ebeveynleri bilinçlendiğini, kız çocuklarına da katkısı olduğu inancındayım. Kapalı grupla gerçekleşen eğitimde kız çocuklarının değişimlerine yakından şahit oluyorum. Ebeveynlerine ve kız çocuklarına verilen eğitimlerin paralel olmasının önleme konusunda daha etkili olduğunu düşünüyorum. Hem çocuğu hem aileyi desteklemek, bilinçlendirmek gerekli.” SÇ1

“Yaptırımlardaki işlemler eksik. 15 yaşında evlendiğinde kız çocuğu polis tarafından rıza ile mi evlendin diyor. Evet diyebiliyor oyun gibi geliyor çocuğa çünkü bilincinde değil yaşadığı durumun. Farkında değil. 18 yaşın altında çocuk, hayatıyla alakalı karar vermemesi gereken bir yerde. Tamamıyla aile büyüklerinin baş göz etmesiyle alakalı durum çoğu zaman. Erken evliliğin döngüsü şiddet. Şiddetin çeşitlerine maruz kalıyor kız çocukları daha sonra. Fiziksel şiddet, cinsel şiddet... Eğitimlerinde eksik kaldığı noktalar var yapılandırılmış olduğu için biz direk müdahale

edemiyoruz. Tek seferlik oturumlar ve her seferinde katılımcılar değişiyor. Faydası ne oldu, önleyebildik mi gerçekten izleme süreci zor.” SÇ2

“Eğitimi veren taraftan Suriyelilerin de bu eğitimden ne kadar faydalanmak istediği önemli. Aile bu bilinçlendirmeyi, faaliyeti ne kadar benimsiyor. Karşılıklı bir takiple saptanabilir bu durum. Sonuçlarının görülmesi gerekir yapılması doğru bir şey ama karşı taraf ne kadar açık buna. Gebeliklerle alakalı bilinçlendirme, cinsel sağlık eğitimleri verilmesi de gerekir. Bu evliliğe adım attığımda kız çocuğu hiçbir şey bilmiyor. Sağlık tedbiri de verilebilir.” SÇ3

“Yetersiz olduğunu düşünüyorum. Saha da boyut bambaşka. Belirli gruplara hitap ediyor bazı çalışmalar. Tek tek bütün ailelere ulaşmaktan bahsediyorum. Artık bunlara müdahale edilmeli. Çok tepeden yürütülecek bir şey. Çok yetersiz. 10 yaşında gelen çocuğu eğitim sistemine dahil edememişiz. 16 yaşında evlenmiş. Nasıl dahil edememişiz aradan geçmiş 6 yıl. Bu insanlar yeni gelmediler.” SÇ4

“Gerçekleştirdiğimiz bütün görüşmeler için olumlu bir durumdan söz edemem ama büyük çoğunlukla çalışmalarımızın olumlu bir etkisinden söz edebilirim. Ebeveynleri bilinçlendirme ve kız çocuklarını güçlendirme konularında gerçekleştirdiğimiz eğitimlerde kişiler üzerindeki etkileri bakacak olursam önleme konusunda güzel başarılar elde ettik diyebilirim ama asla yeterli bir çalışma diyemem.” SÇ5

Sosyal çalışmacılar önleme konusunda yapılan uygulamaların olumlu sonuçlar ortaya koyabildiğinden fakat yapılan ve yapılacak olan bütün çalışmaların koordineli bir şekilde ilerlemesi gerektiğinden söz etmişlerdir. Uygulamaların gerçekleşmesi sonrası takip edilerek içeriklerinin ihtiyaca göre yenilenebilmesi/değiştirilebilmesi çalışmaların etkisini artırabileceği yönündeki tavsiyeler arasında yer almaktadır.

4. Erken Evlilikleri Önlemede Yapılması Gerekenler

Yapılan araştırma kapsamında sosyal çalışmacılara erken evliliklerin önlenmesine yönelik yapılabilecekler hakkında soru yöneltilmiştir.

“Politikalar çok yetersiz. Daha kapsamlı olması gerekir. Bildirim yükümlülüğünü yerine getiriyoruz ama yeterli mi? Sayı olarak veri

bilmiyorum ama çok fazla olduğunu düşünüyorum. Yabancı uyrukluların hassasiyetlerine yönelik önleme uygulamalarının göz ardı edildiğini düşünüyorum. Devlet düzeninde değişmesi gerekir düzenin topluma yansması için. Tek başına bireysel olarak bilinçlendirmekte faydalı. Ama yetersiz topluma duyurulmasında.” SÇ2

“Bence toplumsal olarak daha bilinçlendirici sosyal medya içerikleri paylaşılabilir. Daha caydırıcı yasal yükümlülükler, cezalar olabilir. STK ve devlet kurumları ortak çalışmalar yürütebilirler.” SÇ1

“Eğitimi veren taraftan Suriyelilerinde bu eğitimden ne kadar faydalanmak istediği önemli. Aile bu bilinçlendirmeyi, faaliyeti ne kadar benimsiyor. Karşılıklı bir takiple saptanabilir bu durum. Sonuçlarının görülmesi gerekir yapılması doğru bir şey ama karşı taraf ne kadar açık buna. Gebeliklerle alakalı bilinçlendirme, cinsel sağlık eğitimleri verilmesi de gerekir. Bu evliliğe adım attığında kız çocuğu hiçbir şey bilmiyor.” SÇ3

“Okul, eğitim. Eğitim. Eğitim. Eğitim. Erken evlilikleri önlemenin yolu eğitime devamı sağlamak. Suriyeli danışanların doğum tarihlerini biliyoruz filtreleme ile yaş gruplarına göre çocuklar ayrılabilir. Yaşlar gruplara ayrıldıktan MEB ile ortaklaşa çalışma yürütülebilir. Orda aileye yol göstermek lazım. Anneyi babayı al kanaat önderleri ile imamlarla eğitim yap olmaz bu iş. İnsanlar elle tutulur bir şey istiyorlar. Ekonomik faktörler çok önemli. Bugün çözmezsen tekrar büyüyerek çoğalıyor sorun. Artık 3.kuşaktır buradalar. Gelenlerin torunu var çünkü çocuklarını erkenden evlendirdiler.” SÇ4

“Bu alanda çalışmakta olan STK ve kamu kurumlarının birbirleriyle koordineli bir çalışma gerçekleştirmeleri gerekiyor bence. En temelinde kaydı olan tüm çocukların eğitim haklarına erişmelerini düşünebiliriz. Okul dışı kalmış çocukların tespiti sonrası tekrar okullaşması sağlanmalıdır. Bu en temelde MEB tarafından takip edilirken ASHB tarafından da takip edilip gerekli tedbirlerin alınması gerekiyor. Eğitimden uzaklaşan çocuklar için erken evlilik olası risklerden biridir ve bu riski önleyebilmek koordineli bir çalışma ile gerçekleşebilir. Devlet

kurumlarının bu çalışmasının yanı sıra bireylere, ailelere yönelik eğitimler verilmelidir. Temel eğitimlerden biri haline getirilmeli bence.” SÇ5

Sosyal çalışmacılar erken evliliklerin önlenmesine yönelik öncelikle çocukların eğitim haklarına erişim süreçlerinin devlet kurumları tarafından öncelikli ve koordineli olarak takibinin sağlanması gerektiğini belirtmektedirler. Bu alanda etkili bir çalışma yapılması adına daha detaylı ve bütünlükçü politikaların oluşturulmasını da dile getirmektedirler. Kamunun bilinçlendirilmesine yönelik eğitimlerden ve sosyal içeriklerden faydalanabileceğinden de söz etmektedirler. Tüm bu çalışmalara ek olarak verilecek eğitimlerin sadece aktarılmasından ziyade karşı tarafın algısında yarattığı etkiyi ve eğitim sonrası kişilerin hayatlarına etkisini incelenerek daha verimli içeriklerin oluşturulması ile daha etkili sonuçlar ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir.

5. Erken Evlenen Suriyeli Kadınların Karşılaştığı Sorun ve Gereksinimlere Yönelik Uygulamalar

Yapılan araştırma kapsamında sosyal çalışmacılara erken evlilik gerçekleştiren kadınların karşılaştıkları sorun ve gereksinimlere yönelik uygulamalar hakkında soru yöneltilmiştir.

“İlk aklıma gelen sağlık sorunları ve ona bağlı diğer yaşananlar oluyor. Biyolojik ve fiziksel olarak gelişim tamamlanmadan gerçekleşen erken evlilik sonrası doğum yapan kız çocukları bilinçsizce süreçte bulunuyor ve genelde yol gösterini olmuyor. Her sorun birbirini doğuruyor aslında. Aile içi şiddet, eğitimden uzak kalma, riskli gebelik hepsi. Kız çocuğunu eğitime bir şekilde dâhil etmeli ve süreçte danışmanlık tedbiri alınmalı, süreçte çocuğu desteklemeliyiz.” SÇ1

“Erken yaşta evlilikte kültüre bağlı baskı ile hemen çocuk sahibi olabiliyorlar. Çocukken çocuğu oluyor. Beden gelişimi tamamlanmadan, belki de daha ilk regl sonrası bedenini tanımadan gebelik yaşayabiliyor. Yolda öğreniyorlar. Kulaktan dolma, annenin utana sıkıla anlattığı bilgilerle evleniyorlar. Erken evlilik dosyaları ile en çok hastanelerde karşılaşıyor. Hastanede bildiri yapıyor, sosyal hizmet biriminin bu konuda elini taşın altına koyması gerekir sorumluluk alıp anında polise bildirilmeli. Çocuğa yönelik yönlendirici faaliyetlerde bulunulmalı.

Gebelik durumu tespitinde düşük riskinin bulunabileceği, cinsel sağlık konuları hakkında bilgilendirilmeli yakın temasta olunmalı.” SÇ2

“Genel olarak 18 yaş altı sorumluluk almak zor. Aileye bakabilmek, gebelik olsa olmasa dahi çok çok zorluk yaşıyor. Danışmanlık tedbiri verilmesi gerekir. Ailelere sosyo ekonomik destek sağlanabilir. Yaşadığı sorunlara yönelik bir şekilde danışmanlık verilmeli erken evlilik gerçekleştirilmiş o kız çocuklarına. Sağlık sorunlarına yönelik sağlık tedbiri de verilmesi gerekir.” SÇ3

“En çoğu doğum, kadın hastalıkları, erken yaşlanma, ağrılar. Erken yaşta evlenen kızın kayınvalidesi 35-40 yaşında ama o da erken yaşta evlenmiş. Yaşından büyük görünüyor. Kadın hastalıkları var bu bir döngü. Savaş sürecinin de etkisi var. Kadın olmanın zorluğunu çok yaşıyorlar. Dili görece daha az öğreniyor. Evlendikten sonra kadın içeride, aynı kültürel yapı ile görüşüyor ve dil öğrenmesi topluma uyum azalıyor. Eğitim olmadan devamlılığı yok. Sağlık üzerinden ilerlemesi gerekir. Çok tıbbi bir durum.” SÇ4

“Hane içi şiddet, emek sömürüsü, sağlık sorunları ve haklarına erişememe sorunlarıyla karşılaşıyorlar. Hak ihlalleri en büyük sorunları bence. Çocuk hakları, insan hakları ve kadın hakları konusunda kişiler muhakkak bilgilendirilmeliler. Diğer bir önemli husus ise bireylerin güçlendirilmeye ihtiyaçları var. Yaşadıkları sorunlar karşısında kişiler neler yapabileceklerini bilmeyebilirler ya da bilseler de bunu yapabilecek destekleri yoktur. Bu sebeple bu sorunları çözmeleri konusunda güçlendirilmeli ve desteklenmelidir.” SÇ5

Yapılan görüşmeler de sosyal çalışmacılar erken yaşta evlenen kadınların sağlık sorunları ile karşılaşmakta olduklarına değinmişlerdir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile birlikte hak ve hizmetlere erişmekte zorlanmakta oldukları bu sebeple yaşadıkları sorunların çözümlerine yönelik harekete geçemediklerinden söz edilebilir. Yaşanılan bu sorunlara yönelik kişilerin ve ebeveynlerinin erken evliliğin sosyal ve yasal boyutu hakkında bilgilendirilmelerinden, üreme sağlığı ve aile planlaması konularında eğitimlerin gerçekleştirilmesinin öneminden sosyal çalışmacılar tarafından belirtilmiştir.

V. TARTIŞMA

Toplumsal ve sosyal bir sorun olan erken yaşta gerçekleştirilen evlilikler kız çocuklarının farklı biçimlerde etkilenmesine ve yaşanan sorunlara yönelik baş etme, çözüm önerileri geliştirmeyi gerektirmektedir. Bu kısımda Suriye’den Türkiye’ye çocuk yaşta göç edip erken evlilik gerçekleştiren kadınların yaşadıkları sorunlar, gereksinimler ve sosyal çalışmacıların erken evliliklerin önlenmesine yönelik çalışmaları, görüşleri incelenmiştir.

Araştırmaya katılan Suriyeli kadınlar zorunlu göç kapsamında çocuk yaşta Türkiye’ye göç etmiş ve şu an İstanbul’da yaşayan, erken yaşta evlilik gerçekleştirmiş olan kişilerden seçilmiştir. Sosyal çalışmacılar ise en az 2 yıl alanda deneyime sahip İstanbul’da çalışan kişilerden seçilmiştir.

Erken evlilik ve göç alanlarında ayrı ayrı birçok çalışma bulunmakta olup, AFAD (2014) tarafından Suriye Raporları başlığında farklı yıllarda değişen temalarda çeşitli yayınları bulunmakta olup 2014 yılında yapılan çalışmanın ise Suriyeli kadınlar özelinde göç öncesi yaşam, savaşın ve göçün etkileri, mevcut durumları ve gelecek planlarına dair farklı konularda araştırma gerçekleştirildiği görülmektedir.

Çocuk yaşta göç eden Suriyeli kadınların göç hikayelerine ve göç sonrası gerçekleşen erken yaşta evliliği temel alması, sosyal çalışmacıların göç ve erken evliliğe yönelik çalışmaları değerlendirmesi çalışmayı özgün kılmaktadır. Etik ilkeler çerçevesinde görüşme gerçekleştirdiğimiz kadınların ve sosyal çalışmacıların ismi kodlanarak kullanılmıştır.

Göç öncesinde, esnasında ve sonrasında kişiler hak ve hizmetlere erişmekte zorluklarla karşılaşabilmekte olup; yaşanan sorunlar sağlık hizmetlerine, eğitime hakkına erişememe gibi çeşitlenebilmektedir. Göç sadece mekansal bir değişim değil beraberinde sosyal ve toplumsal değişimleri de getirmektedir. Göç ile yaşananlar bireylerin yaşamına dair karar alma sürecini de etkilemektedir. Türkiye’ye aileleri veya refakatsiz olarak göç etmiş ve burada erken yaşta evlilik gerçekleştirmiş olan kadınların bu kararı verme öncesindeki yaşam şartlarına dair araştırma kapsamında göç hikâyesine, çocukluğuna dair sorular sorulmuştur. Çalışmanın asıl amacı erken

yaşta gerçekleştirilen evliliklerde göç sürecinin etkisi ve gerçekleşen evlilik sonrası yaşanan sorunların çözümünde sosyal hizmet uygulamalarının işlevselliğinin incelenmesidir.

Araştırmaya katılan kadınlar çocuk yaşta zorunlu göç etmiştir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde ifade ettiği güvenlik ihtiyacı, piramidin ikinci kısmında yer almaktadır (Maslow, 1943). Savaş sonrası doğan güvenlik ihtiyacı ise zorunlu göçe sebep olmuştur. Görüşme esnasında kadınların göç öncesi dönemde çocukluklarına dair anılardan bahsetmişlerdir ve genel olarak göç sonrası yaşamla öncesini karşılaştırmışlardır. Türkiye'deki yaşam deneyimleri ve Suriye'de yarım kalmış çocukluklarına dair de ülkelerinden savaş olmasaydı ayrılmak istemeyeceklerini fakat buna mecbur olduklarını dile getirmişlerdir. Kadınların Türkiye'de geçici koruma statüsünde bulunmaları nedeniyle geleceğe yönelik belirsizlik içinde olduklarını, şartların değişmesi durumunda Suriye'ye geri dönüş veya farklı bir ülkeye göç etme yönünde beyanları bulunmaktadır. Sema Buz (2002) çalışmasında Türkiye'deki sığınmacıların üçüncü bir ülkeye gidiş için bekleme sürecinde karşılaştıkları sorunları, mültecilerin gitmek ve kalma ikileminde yaşadıkları sorunları, kaygı ve belirsizliği incelemiştir.

Kadınlar, Suriye'de iç karışıklık başlamadan önce ailelerinin ve çevresindeki insanların yaşam kalitelerinin daha iyi olduğunu, maddi zorluk yaşamadıklarını belirtilmektedir. Eğitim durumu incelendiğinde göç öncesi eğitim çağına olan kadınların göç edene kadar eğitime devam ettiği görülmüştür. Savaş öncesi temel gıdaya erişim, barınma, haklara erişim sağlayabildiklerini belirten kadınlar; savaş sonrası hizmetlere erişmekte zorluk yaşadıklarını belirtmektedirler. Beyanlar doğrultusunda savaş ortamında çocukları ve bireyleri koruyan bir mekanizmanın olmadığı ve her bireyin farklı biçimlerde etkilendiği görülmektedir. Göç esnasında katılımcıların 9'u ailesi veya bir büyüğünün eşliğinde hareket ettiğini belirtse de zorlu bir yolculuk yaşadıklarını, ailelerinin kaçakçılar ile anlaşmasını ve süreçte çok yorulduklarını belirtmiştir. Refakatsiz olarak sığınan bir kadın ise kendisini risklerden koruması gerektiğini hissettiğini göç sürecine ek olarak tedirgin ve korku içerisinde olduğunu söylemiştir.

Araştırma bulgularında göç sonrası yaşananlara dair; katılımcılar güvenli bir yerde olmalarının kendilerini rahat hissettirdiğini belirtmişlerdir. Göç sonrası yaşanan sorunların eğitime erişimde karşılaşılan zorluklar, sosyoekonomik nedenler

ve uyum olduğu gözlemlenmiştir. Sosyoekonomik nedenler ve kültürel kodlar sebebiyle aileler kız çocuklarını okula gönderme konusunda çekinceler yaşamış, özel alan ile kısıtlanmaktadır. Hanede kadın ve kız çocuklarına yönelik bu kısıtlamalar cinsiyet hiyerarşisinin var olduğu, aile içi yaşamda görünür olduğu ve tüm bunların temelini toplumun kültürü oluşturmaktadır (Günay ve Bener, 2011). Evde çoğu zaman dışarı çıkmadan vakit geçirmeye, hanede ana dilin konuşulmasının da Türkçe öğrenmeyi geciktirdiği ve sosyal uyumun sağlanmasının zorlaştırıldığı görülmektedir.

Kadınların göç sonrası erken yaşta evlilik gerçekleştirmiş olmalarının nedenleri olarak ekonomik sorunlar, ataerkil yapı ve toplumsal cinsiyet, dini ve geleneksel yapı, karar vericiler, göç sonrası yaşanan zorluklar olarak belirlenmiştir.

Suriye’de savaş öncesi ekonomik zorluklar yaşamadıklarını belirten katılımcı kadınlar, çok zorlanmadan ev sahibi olabildiklerini, kolay geçim gücüne sahip olduklarını bu nedenle erkeklerin ev dışı işlerde çalışırken kadınların çalışmadığını kültürlerinin buna uygun olmadığını belirtmişlerdir. Ataerkil yapının hâkimiyeti, erkeklerin ev dışı işlerde çalışmasına kadınların özel alanda tutulmasına neden olmaktadır. Savaş öncesi ekonomik olarak zorluk yaşamadıklarını belirten katılımcılar savaş ile birlikte birçok evin yıkılması ve işsizlik nedeniyle güvenli bir ortamda yaşamak için Türkiye’ye göç etmişlerdir. Türkiye’ye göç sonrası yeniden hayat inşası, ailelerin kalabalık olması veya yeterli geçim gücünün olmaması nedeniyle hanede kadınların ve çocuklarında çalışmaya başladığı görülmektedir. Kadınların ve çocukların çalışması hanede bulunan erkeğin onayı ile gerçekleşmiş hatta bazen buna mecbur bırakılmış, yaşadıkları bölgede akrabaları yok ise bu durum tanıdıklarından gizlenmiş olduğu gözlemlenmiştir. Çalışan kadın ve kız çocuklarının kayıt dışı istihdam ile genelde tekstil, ayakkabı atölyelerinde daha düşük ücretlerle çalıştıkları; hanede çocuk, engelli veya yaşlı kişilerin bakımından sorumlu olan kadınların ise ev içi işlerde boncuk, davetiye, bina temizliği işleriyle kazanç sağladığı gözlemlenmiştir. Ekonomik sorunlar temelinde çalışmayan kız çocuklarının “yük” olarak görülmesi erken yaşta evliliğin sebeplerinden birini oluşturmaktadır. Ailelerinin kendilerini sorumluluk ve yük olarak gördüğünü belirten katılımcı kadınlar, aileye ekonomik bir gelir getirmemesi durumunda kız çocuklarının evlenmesini, evlendikten sonra sorumluluğun damatlarında olacağını ve maddi olarak rahatlık yaşayacaklarını ifade etmişlerdir. Bir katılımcı; çocuk işçi olarak uzun saatler ve yorucu işlerde çalıştığını, ebeveynlerine çalışmak istemediğini ifade etmesi üzerine fiziksel ve psikolojik şiddete

maruz kaldığını, ailesinin çalışmaya devam etmezse evlenip evden ayrılması gerektiği söylemleri üzerine erken yaşta evlilik gerçekleştirdiğini ve bu karara ailesi tarafından zorla itildiğini ifade etmiştir. Boran vd. (2013) yaptığı araştırmada, erken evliliğin gerçekleştirilmesinde yoksulluğun ve maddi sorunların önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir. Tuğrul (2018) araştırmasında da, erken yaşta gerçekleşen evliliklerin gereklilik olarak görüldüğü, ekonomik olarak yaşanan zorluğun çok çocuklu ailelerde kız çocuklarını evlendirdiklerinde başlık parası talep edilmesinin normalleştirildiğini, hanedeki ekonomik gelirin ve birikimin ise oğlan çocuğu üzerinden harcandığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmada katılımcı kadınlardan 3'ünün ailesinin evlenirken başlık parası talep ettiği ve gerçekleşen ritüellerdeki harcamaların erkek tarafından yapıldığı belirtildi.

Araştırmanın bulguları neticesinde erken yaşta evliliklerin diğer bir nedeni ise ataerkil yapı ve toplumsal cinsiyet etkisi olarak belirlenmiştir. Görüşme yapılan tüm kadınların 18 yaşından küçük evlendirilmiş olması atfedilen rollerin “anne” ve “eş” olduğunu gözler önüne sermektedir. Coğrafi olarak göç edilen ülke yakın olsa dahi, göç olgusu hem bireyleri hem kültürleri etkilemektedir. Göç sonrası yeni bir topluma uyum sağlamaya çalışan Suriyeliler, Türkiye’yi transit ülke olarak görmeleri veya misafir algısı nedeniyle kalıcı olmadıkları düşüncesiyle uyum sağlama konusunda zorluk yaşamışlardır. Kız çocukları korunması gereken namus olarak görülmekte ve zarar görmeden, yaş olarak daha fazla büyümeden evlenmeli bakış açısıyla erken evliliğin önü toplum tarafından açılmaktadır. Yıldız (2014) yılında yürütülen bir araştırmada erken evliliklerin meşrulaştırıldığı ataerkil toplumlarda kız çocuklarının küçük kadınlar olarak görülmesi ve yetişkin rollerini üstlenmesi beklentisinin olduğu, kız çocuklarının namusunun korunması gerektiği cinsellik üzerinden tanımlanırken erken yaşta evlendirilerek denetim altına alınma isteğinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeplere farklı bir ülkeye göç etme, o ülkede karşılaşılan zorluklar ve kız çocuklarının diğer insanlardan etkilenmesin düşüncesiyle evlilik yaşı düşmektedir. Kadınlar göç etmeselerdi de erken yaşta evleneceklerini fakat bu yaşın Türkiye’de ki kadar düşük olmayacağını evlilik yaşının 16-17 yaş olabileceğini, eğitime devam etme şanslarının var olabileceğini belirtmişlerdir. Göç ile eğitimleri kesintiye uğrayan kadınlar, Türkiye’ye gelmekle birlikte dışarı çıkma konusunda zorlandıklarını ve erken yaşta evliliğe itildiklerini belirtmektedirler. Ataerkil toplumun attığı değerler

kız çocuklarına anne, eş, ev hanımı rolleri olunca kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmelerinin nedenlerinden biri olmaktadır.

Kadınlar yaşadıkları toplumun dini ve geleneksel yargılarının olduğunu o doğrultuda erken yaşta da olsa geçte olsa evlilik gerçekleştireceklerini, bu gerçeklikten kaçamayacakları için ilk olası evlilik teklifini kabul etmek zorunda bırakıldıklarını belirtti. Toplumun çocuk üzerindeki etkisi açıkça görülmektedir ki kadınlar evliliğin kesin olacağını kanıksamış ve bu doğrultuda hareket etmek zorunda bırakılmıştır. Gönül(2020) yapmış olduğu çalışmada göç sonrası, özellikle erken evliliklerin gerçekleşmesinde toplumların gelenek ve dini yapısıyla bağlantılı olduğunu toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin güvenlik ve koruma mekanizmasını zayıflatması olarak açıklamaktadır. Erken evlilikleri etkileyen tek bir neden olmadığı gibi nedenler birbirleriyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Kadına evde annelik, eş sorumluluğu yüklenip, erkeğin para kazanıp haneye katkı sağlaması kadının bu noktada karar vermesine de engel olmaktadır. Erken yaşta gerçekleşen evliliklerin kız çocukları tarafından verilen bir karar sonucu gerçekleştiği şekliyle değil ailesi ve toplum tarafından o kararı vermeye zorunlu olduğu şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan görüşmelerde karar vericilerin erken evlilik kararı alınmasında etkilerinin yüksek olduğu, hanede baba hayatta ise kararın baba tarafından alındığı, baba vefat etmiş veya hanede yaşamıyorsa söz hakkının anne veya evin büyük abisinde olduğu gözlemlenmiştir. Karar vericilerde çoğunlukla erkek egemenliğinin hakim olduğu görülmektedir. Katılımcı kadınlardan 3'ü evlilik konusunda karar vericinin kendisinin olduğunu, diğer kadınların ise gerçekleşen evlilikte doğrudan bir karar hakkı tanınmadığı ifade edilmiştir. Karar vericilerin yönlendirmesiyle gerçekleşen evliliklerin temelinde erkeğin maddi durumuna ve aile yapısına göre karar verildiği katılımcıların beyanları doğrultusunda öğrenilmiştir.

Göç sonrası yaşanan zorlukların erken yaşta evliliğe neden olduğu katılımcılar tarafından verilen cevaplar neticesinde belirlemiştir. Özellikle göç sonrası yaşanan ekonomik sorunların veya haneden bir kişinin sorumluluğunun ebeveynler tarafından eksilme isteğinin evliliğe iten nedenler olmaktadır. Erken evlilikler toplumsal bir sorun oluşturmaktadır. Kız çocukları erken yaşta gerçekleşen evlilikte çoğu zaman karar almaktan yoksun bırakılıp, kararı alsa dahi karar verecek yaşta olmadığı için evlenmeye mecbur bırakılmış olmuş evlilik sonrası sorunlar ve zorluklarla karşılaşmaktadırlar.

Erken yaşta gerçekleşen evliliklerin temelini eşitsizliğe dayandığı kabulü ile evlilik sonrası kadınların baskıya maruz kaldıkları ve baskının zamanla şiddete evrilmekte olup bu süreç ise kısır döngü halinde devam etmektedir. Şiddetin yalnızca partner/eş tarafından olmadığı kalabalık hanelerde şiddet failinin eşin babası/annesi tarafından da gerçekleştiği öğrenildi. Şiddetin hiçbir gerekçesinin olmadığı kabul edilmesi zemininde verilen cevaplarda şiddetin nedeni olarak çoğu zaman yaşanan hayat koşulları, isteklerin değişmesi, sınırlanma anında olduğu belirtilmiştir. Erken yaşta evlilik sonrası ekonomik olarak özgürleşemeyen kadınlar eşlerinin ailesiyle yaşadıklarını, çoğu zaman kendilerinden başka evli bir kardeşinde hanede yaşadığını ve evde çoğunlukla erkeklerin çalıştığından söz etmektedirler. Geniş ailede anlaşmazlıkların varlığı, yaşanan sorular nedeniyle bir süre sonra çekirdek aile olarak ayrı bir eve taşındıkları, katılımcı kadınların 2'sinin hala geniş aile ile yaşadıkları öğrenilmiştir. Hak ve hizmetlere erişim konusunda Türkiye'de bulunan Suriyeliler geçici koruma statüsünde bulunmakta olup buldukları ilde kimlikleri ile ilgili hak ve hizmetlere erişim süreci yasa ve yönetmeliklerde açıklanmıştır. Katılımcılar kimliksizlik veya farklı bir ile kayıtlı kimlik nedeniyle İstanbul'da rahat hareket edemediklerini ve bu sorunun kendilerini evde olmaya zorladığını, özellikle sağlık sorunu yaşadıklarında yaşlarının küçük olması ve özellikle gebelikte resmi bir tespit ve cezai işlem uygulanmaması için özel hastanelere veya yasal olmayan muayenelere gittiklerini, çocuklarını hastanelerde doğurduklarını belirten kadınların yanı sıra birkaç katılımcı kadın evde doğum yaptığını ve çocuğunun da bir süre hastaneye erişemediğini belirtmiştir. Özellikle gebelik sürecinde hastaneye erişemeyen kadınlar ilk gebelikte düşük ve dış gebelik yaşadıklarını, doğan çocuklarının bazı sağlık sorunları yaşadığını ve lohusalık döneminde de sorunlar yaşadıklarını ifade ettiler. Aydemir (2011) yapmış olduğu araştırmada fiziksel gelişimini tamamlamadan kız çocukları tarafından gerçekleşen doğumların hem bebek hem kız çocuğu için ciddi riskler barındırdığını, bebek ölüm oranlarının arttığını, erken evlilik sonrası kız çocuklarının aile planlanması ve hatta doğum öncesi, sonrası erişilebilecek hizmetlere dair bilgi eksikliği yaşadıklarını belirtmektedir.

Kadınlar yaşadıkları sorunun çözümünde daha çok ailesinin veya yakınlarının desteğini aldığını, resmi bir kuruma veya bir derneğe başvuru yaptıklarını belirttiler. Şiddet konusunda darp raporu, şikayet mekanizmalarına erişime dair yönlendirmelerle hareket ettiklerini, bu gibi sorunlarda mutlaka yanında birinin destekçi olması ve yol

göstermesinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. İstanbul kimlikli kadınların çekince yaşamadan resmi kurumlara başvuru yaptıkları fakat kimlik sorunu olan kadınların dernekler ile iletişime geçtiği gözlemlendi.

Erken evlilik gerçekleştirmiş Suriyeli kadınların gereksinimlerine dair aile üyeleri ile sağlıklı iletişimde bulunmak olduğunu ifade etmişlerdir. Aile üyeleri ile yakınlık durumlarına bakıldığında kadın figürleri; abla veya anne ile iletişimin devam ettiği görülmekte olup baba veya abi ile çok nadir görüşüldüğü mesafeli oldukları, özellikle yaşanan sorunu anlatma konusunda çekinceli yaklaştıkları beyanlar doğrultusunda gözlemlendi. Maddi yoksunluk yaşadıklarını ve dil bilmeme nedeniyle kendilerini ifade etmekte zorlandıklarını belirten kadınlar, ev dışında bir kuruma başvuru veya iş başvurusunda dil sorunu yaşadıkları belirtildi. Evlenmeden önce de ailelerinde çok zor durumda olmadıkça kadınların çalışmadığını belirten katılımcılar Suriye’de çalışan kadın sayısının çok daha az olduğunu ifade etmişlerdir. Türkiye’de yaşadıkları ekonomik sorunlarla kız çocuklarının veya kadınların çalışmaya başladığı görüldü. Dil sorununun çözümüne yönelik ise özellikle pandemi döneminde online Türkçe öğrenme derslerine katılarak veya mahalledeki Türklerle iletişimde kalarak geliştirdiklerini yeteri kadar iyi bilmediklerini belirtmişlerdir.

Geçici koruma statüsü kapsamında var olan haklara erişim noktasındaki bilgilere dair kadınların genel olarak bilgi sahibi oldukları fakat haklara başvurmada çekince yaşadıkları, otoriteler ve kurumlar tarafından engellenecekleri, kendileri ile ilgilenilmeyecekleri düşüncesinin var olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle kimlik kapsamında, şiddet anında veya yaşanan bir soruna yönelik aksiyon alma konusunda tek hareket etmekten çekindiklerini belirten kadınların yanlarında bir kişinin olması veya bir kurumun yönlendirmesiyle daha hızlı başvuru sürecine geçtikleri belirtilmiştir. Erken evliliğin yasal olarak yasak olduğunu bilmediklerini belirten iki katılımcı eğer bilgileri olsaydı istemeyerek evlendirildikleri bu evlilik için resmi kurumlara ailelerini şikayet edebileceklerini ifade etmişlerdir. Türkiye’de misafir algısı nedeniyle kendilerini geçici süreli burada olarak gören 4 katılımcı kadının bu ülkede bir hakkımız yok, geçiciyiz o yüzden bir sorun yaşamaları durumunda kendi çevresindeki insanların desteğiyle çözebilecekleri beyanlarında bulunmuşlardır.

Kadınlar ile Türkiye’de haklara erişim noktasında kurumlara yapılan başvurular sorulduğunda en yaygın bilinen hattın 155 olduğu, kimliklerle alakalı ilk başvuru mekanizmalarında İl Göç İdaresi’ne başvurduklarını, en sık ve çekince

yaşamadan Sosyal hizmet merkezlerine başvuruda buldukları ifade edilmiştir. Kadınların yaşadıkları sorunlar neticesinde başvurabilecekleri kurumun bilinirliğinin arttığını şiddete maruz bırakılmış kadınların KADES uygulaması, Alo 183 ve 157 hatlarını bildiklerini, ŞÖNİM'e dair bilgilerinin olduğu gözlemlenmiştir.

Kadınların erken evliliğe ve çocuk haklarına bakış açısı ise 2 katılımcı kadın dışında yetişkinliğin 18'den sonra başladığı ve gerçekleşecek olan evliliğinde 18 yaş sonra olması gerektiği, çocuklarının geç yaşlarda evlenmelerini istedikleri öğrenildi. Evlilik için özellikle çocuklarının karar vermesini isteyen katılımcılar ekonomik özgürlüklerinin olması ve eğitimini tamamlamış olmalarının da önemli bir durum olduğunu ifade ettiler. Kadınlar deneyimlerinden yola çıkarak çocuklarının da benzer sorunlar yaşamamasını istemedikleri için daha ileri bir yaşta evlenmelerinin verecekleri kararlarda etkili olacağını ve yaşayacakları sorunlara karşı daha dirençli ve farkındalık içerisinde olacaklarını belirtmişlerdir. Çocukluğun yaşına dair sorularda diğer kurumlarla iletişime geçmiş, farkındalığı yüksek olan kadınların 18 yaş veya daha ilerisini yetişkinliğe geçiş olarak gördüklerini belirtirken, yetişkinlik yaşının kız çocukları için 18 yaş altı olduğunu belirten kadınların daha önce bir kurumla iletişime geçmemiş ve başvuru mekanizmalarına dair farkındalığının bulunmadığı, yetişkinliğe geçişin regl olmayla başladığını belirttiği gözlemlenmiştir.

Erken yaşta evlilik gerçekleştiren kız çocukları ve kadınların yaşadıkları sorunların neler olduğunu ortaya koyan, herhangi bir ayrımcılık gözetmeden hak ve hizmetlere erişim konusunda çalışmalar yürüten, karşılaşılan zorluklara yönelik hak temelli çözüm önerileri geliştiren, insan haklarını temel alıp destekleyerek savunan mesleklerden biri de sosyal hizmet mesleğidir (Koroğlu ve Dural, 2020: 5). Katılımcı kadınlar yaşadıkları sorun kapsamında resmi bir kuruluşa, derneklere başvurusu sonrası ilgili kurumda görevli sosyal çalışmacılar tarafından sorun tespiti sonrası savunuculuk yürütülmektedir.

Erken yaşta gerçekleşen evliliklerin tespiti, önlenmesi konusu sosyal hizmet mesleğinin çalışma alanını oluşturmaktadır. Sosyal çalışmacıların erken evlilikleri önlemeye yönelik koruyucu ve önleyici faaliyetleri çalışılan kurum bazında çeşitlense de daha çok mikro ve mezzo boyutlarda kısıtlı kaldığını, makro için daha kapsamlı ve bürokrasinin dâhil olabileceği çalışmaların gerekliliğini belirtmişlerdir.

Sosyal çalışmacılar kurumlarında tespit edilen erken evlilik hassasiyeti, riskleri barındıran çocuklar ve aileleriyle görüşmeler sağladıklarını, kız çocuklarını özellikle eğitime devam etme konusunda desteklediklerini, ailelerle ise olası evlilik sonrası çocuklarının yaşayacakları yasal, sağlık, sosyal sorunlar hakkında görüştiklerini belirttiler. Eğer aile bir aksiyon almayacaksa sivil toplum kuruluşunda çalışan sosyal çalışmacılar bildirim yükümlülüğünü yerine getirdiklerini, devlet kurumunda çalışan sosyal çalışmacıların ise yasal süreci başlattığı ifade edilmiştir. Eğitici faaliyetler alanında ise bireysel veya aile boyutunda multidisipliner bir çalışma yürüterek gerekli eğitimin sağlandığı, sivil toplum kuruluşlarında ise daha çok yapılandırılmış uzun süredir devam eden bu eğitimler için özel grup çalışmalarının olduğu sosyal çalışmacılar tarafından belirtildi. Erken evlilik risk ve hassasiyetinin bildirim sonucu kendisine ulaştığını belirten sosyal çalışmacı ise diğer kurumlarda çalışan meslektaşlarından farklı olarak gerekli bilgilendirme çalışmalarına ek olarak çocuğun ihtiyacına yönelik gerekli değerlendirmeler sonrası en sık danışmanlık, sağlık ve eğitim tedbiri kararını verdiklerini ifade etmiştir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında alınan koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınan tedbirleri kapsamaktadır (5395 Çocuk Koruma Kanunu).

Sosyal çalışmacılar çalıştıkları alanda erken evliliği önlemeye yönelik yapılan faaliyetlerin değerlendirilmesi noktasında yapılan eğitim, bilinçlendirme faaliyetlerinin kadın ve kız çocuklarına katkısı olduğunu fakat ailelerin ne derecede bunu benimsediğini ölçmekte zorlandıklarını, her bireyde veya ailede farklı tepkiyle karşılaştıklarını, bu konuda zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bir sosyal çalışmacı Suriyeli kadınlarla erken evliliği önlenme kapsamında yaptıkları çalışmada, okula devam etmenin önemi, erken evliliklerin yol açtığı sorunlar konulu eğitim içeriğini kadınlara sosyal çalışmacılar olarak kendilerinin değil Suriyeli eğitime devam etmiş ve başarı öyküsü bulunan kadınlar tarafından deneyimlerini aktardığını ifade etmiştir. Sosyal çalışmacılar bu alanda gerçekleştirilen eğitim içeriklerinin geliştirilmesi gerektiğini, kurumlar arası işbirliği ile iyi uygulama örneklerinin paylaşılmasını ve diğer kurumlarda da yaygınlaştırılması gerektiğinin önemine vurgu yapmıştır.

Erken evlilikleri önlenmesi noktasında yapılması gerekenlere dair ise bir sosyal çalışmacı; kurumlar arası işbirliği ile hareket etmenin öneminden özellikle Milli Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ortaklığında çocukların

eğitim s¼recinin takibinin yapılmasının erken evlilikleri ¼nleme ve eğitime ara vermenin engellenmesi adına ¼nemli bir adım olacağını belirtmiştir. Katılımcılar politikaların geliştirilmesi gerektiğini vurgularken devlet kurumunda ¼alıřan sosyal ¼alıřmacı ise eğitim ¼ađındaki ¼ocukların T¼rkiye'ye giriş yaptığından itibaren okul kayıt takibine alınıp sistem aracılığıyla ¼nlenebileceđini, eğitime d¼zenli devam etmenin ¼ocuđu risklerden koruyacağını belirtmektedir.

Sosyal ¼alıřmacılar, erken yaşta evlilik sonrası Suriyeli kadınların yaşadıkları sorunlar ve uygulamalara y¼nelik; erken yaşta evlilik ger¼ekleřtirdiđi tespit edilen kız ¼ocukları hakkında acil yasal s¼recin başlaması, koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanmasını, gebelik riskine y¼nelik aile planlaması hakkında bilgilendirici danışmanlıkların sağlanması ve ¼zellikle şiddet anında başvurulması gereken mekanizmalar, ge¼ici koruma kapsamında haklarına dair bilgilendirmenin ¼nemine vurgu yapmışlardır.

VI. SONUÇ VE ÖNERİLER

Zorunlu göç sonrası erken evlilik gerçekleştiren 10 Suriyeli kadın ve göç alanında çalışan 5 sosyal çalışmacı ile tez kapsamında yapılan araştırmada erken evlilik sonrası yaşanan sorunlar ve gereksinimler, erken evlilikleri önlemeye yönelik sosyal hizmet uygulamalarının değerlendirilmesi bağlamında incelenmiştir. Erken evlilik gerçekleştiren kadınların yaşadıkları sorunlar ve gereksinimlerin neler olduğuna yönelik edinilen sonuçlar doğrultusunda, kadınların yaşadıkları sorunların evlilik sonrası sorumlulukların artması, kimlik sorunu, sağlık hizmetlerine erişim, şiddet olduğu; gereksinimlerin ise yaşadıkları sorunu çözmede yol gösterici bir kılavuz desteği, dil öğrenme, yasal prosedürlere dair kapsamlı bilgi olduğu belirlenmiştir. Zorunlu göçün erken yaşta evliliğe direk bir etkisi olmadığı, göç sonrası evlilik yaşının düştüğü sonucuna varılmıştır.

Kadınların göç süreçlerine dair göç esnasında çocuk yaşta olduğu için ailesiyle birlikte göç ettikleri; eğitime devam edememe, dil öğrenememe, kız çocuğu olması gerekçesiyle kısıtlanma vb. sorunlarla karşılaştıkları belirtildi. Özellikle yaşanan bu kısıtlamaların, haklara erişimde engellemelerin sonuçlarından birinin farklı sebepler çerçevesinde erken evlilik olduğu belirlendi. Evlilik sürecinin çoğunlukla karar vericilerin onayıyla olduğu, kız çocuğunun özellikle bir fikrinin sorulmadan onaylandığı, kararı verme nedenlerinin geleneksel ve dini yapı, ataerkil toplum ve cinsiyet eşitsizliği, ekonomik zorluklar olduğu sonucuna varıldı. Evlilik kararını veren kişilerin kendisi olduğunu belirten kadınların da yaşadıkları şartların iyi olması durumunda bu kararı vermeyeceği aslında bu kararı vermeye mecbur bırakıldığını belirtmişlerdir.

Yaşanılan sorunların en fazla evlilik sonrası sorumlulukların artması, şiddet ve kimlik sorunlarından kaynaklı haklara erişimde karşılaşılan zorluklar olduğu sonucuna varılmıştır. Kadınların yaşadıkları sorunlardan sorumlulukların artmasının özellikle eşin ev dışı işlerde çalışarak kadının evin sorumluluğu üstlenip, tüm gününü evde geçirmesi, annelik görevi tanımlamasıyla bakım vermesi bu durumun da toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların şiddeti daha çok fiziksel olarak tanımladığı, psikolojik şiddet tanımlamalarının genelde baskı olarak

görüldüğü ve evden çıkmaya izin vermeme vb. sözlerle açıklandığı, ekonomik şiddetin ise çalışmak isteyen fakat çalışma konusunda eşleri tarafından sınırlanan kadınların belirttiği sonucuna ulaşılmıştır. Şiddetin sadece eş/partner tarafından değil geniş aile ile yaşayan kadınların evde beraber yaşadıkları kayınvalide/kayınpeder tarafından da maruz bırakıldıkları belirlenmiştir.

Kadınların yaşadıkları sorunlara farklı baş etme mekanizmaları kapsamında çözüm yolları bulmaya çalıştığı, kimlik sorunu yaşamayan kadınların resmi kurumlardan destek almak için başvuruda bulunabildiği fakat kimlik sorunu yaşayan kadınların bu başvuruyu yapmakta çekinceli davrandığı ve sivil toplum kuruluşları ile iletişim kurduğu, bazı kadınların ise sorunlarını göz ardı ettiği veya aile desteğiyle çözüme kavuşturduğu sonucuna varılmıştır. Özellikle sorunun çözümüne yönelik aile desteği alan veya sorunu göz ardı eden kadınların yeterli desteği alamama korkusu ve Türkiye’de geçici olma düşüncesiyle harekete geçemediği görülmüştür.

Araştırmanın sonucunda erken yaşta evlenmesi ve bilinçlendirici bir eğitim almadan süreçte yaşadıkları deneyimleri doğrultusunda; çocuklarının 18 yaş sonrasında maddi güvence sahibi olduktan ve eğitimlerini tamamladıktan sonra bu kararı vermelerini istedikleri, kadınların bir kısmının hala kendilerini çocuk yaşta olarak nitelendirdikleri gözlemlendi. Çocuklarının 18 yaş altı evlenmesini isteyen kadınların ise yetişkinliğe erişme yaşının daha erken olduğu belirtilmiştir.

Sosyal çalışmacılar erken yaşta evliliği önlemeye yönelik faaliyetler hakkında; özellikle ilk tespitin önemli olduğu, erken evlilikleri önleme noktasında sosyal çalışmacının gerekli müdahale adımlarını atıyor olması, evliliğin gerçekleşmesi sonrasında ise gerekli danışmanlıkların verilmesi, yaşayacağı bir sorunda nerelere başvurması gerektiği, aile planlamasına dair bilgilendirilmesi gerekliliği sonucuna varıldı. Devam eden faaliyetlerle alakalı eksikliklerin ve geliştirilmesi gereken konuların olduğu, hitap edilen kitlenin genişlemesi gerektiği bu noktada bakanlıkların ve politika belirleyicilerin dâhil olması gerektiği sonucuna varıldı.

Araştırmada ortaya konan bu sonuçlar doğrultusunda araştırmacı tarafından sunulan öneriler şunlardır:

- Erken evlilik riski tespit edildiğinde kız çocukları ve aileleri ile güçlendirici yaklaşım kapsamında görüşmeler düzenlenmeli eğitime devam etmesi

desteklenmeli, düzenli takip görüşmeleri sosyal çalışmacı tarafından sürdürülmelidir.

- Erken evlilik mevcut olduğu tespit edildiğinde yasal bildirim süreci başlatılmalıdır. İlgili kurumlara bildirim sonrası kız çocuğuna yönelik yapılacak değerlendirme sonrası tedbir kararı verilmelidir. Uyuğu veya Suriyelilerin kültüründe yaygın olduğu ön yargısı ile değil çocuk hakları temelinde görüşmeler yürütülmelidir.
- Erken yaşta evlilikler, ihmal istismar ve şiddet, çocuk işçilik konu başlıklarında hukuki süreçlere dair detaylı eğitimler düzenlenmeli ve sosyal, sağlık boyutlarında çocukların nasıl etkilenebileceği de eğitim, konferansların içeriğinde yer almalıdır. Eğitimler sadece STK özelinde olmamakla birlikte devlet kurumları tarafından da düzenlenmelidir.
- Kız çocuklarının güçlenmesi temelinde eğitime devamı okul tarafından takip edilmeli, eğitime düzensiz devam ettiği fark edilen çocukların aileleri ile ivedilikle görüşülüp temelindeki neden irdelenmeli, eğitime tekrar dahil olabilmesi için takibin ve aile ile görüşmelerin devam ettirilmesi gerekmektedir.
- Toplumun bilinçlendirilmesine yönelik atılacak bu adımların ardından bu alana yönelik daha etkin önleyici politikaların oluşturulması adına politika üreticilere/geliştiricilere baskı kurulmalıdır.
- Sosyal çalışmacılar, göç ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği, erken evliliği önlemeye yönelik alanlarda ayrımcılığı önleyici ve eşitliği ortaya koyan çalışmaların yapılması ve sosyal politikaların üretiminde aktif olarak görev alması gerekmektedir. Alana dair akademik ve mesleki bilgilerini güncel tutmalı sahaya dair dinamikleri takip etmelidirler.
- Kamu kurum ve kuruluşlarıyla bu alanda çalışmakta olan sivil toplum kuruluşları arasında koordineli bir çalışma oluşturulmalıdır. Böylece toplumda daha fazla kesime ulaşılması ve gerekli müdahalelerin sağlanması söz konusu olacaktır.
- Erken yaşta evlilik sonrası karşılaşılan sorunlardan birinin de şiddet olduğu çalışmada görülmektedir. Kadınlara şiddete maruz kalma durumunda emniyet güçleri, kadın sığınma evleri, sağlık kuruluşlarına başvuruya dair

detaylı bilgilendirmeler sağlanmalıdır. Özellikle erken yaşta evlilik gerçekleştirmiş kız çocuklarının ve şiddete maruz kalan kadınlar ile çalışan personellere şiddete yönelik eğitimler verilmelidir.

- Sosyal hizmet eğitimi veren üniversitelerde göç alanına dair dersler eklenmeli, staj dönemlerinde ilgili devlet kurumlarında, derneklerde ve STK'lar da staj imkânları oluşturulmalıdır.

VII. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ABADAN U. N. (2006). **Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa**. İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı.
- ADIGÜZEL, Y. (2016) **Göç Sosyolojisi**, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- AYBAY, R. (2006). **Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi**. Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 1. Baskı.
- AYDEMİR, E. (2011). **Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler**, Uşak, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Sosyal Araştırmalar Merkezi.
- BETER, Ö. (2006). **Sınırlar Ötesi Umutlar: Mülteci Çocuklar**, Ankara, SABEV Yayınları, 1. Baskı.
- BUZ, S. (2004). **Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul- Mültecilik**, Ankara, SGDD Yayınları, 1. Baskı.
- DUYAN, V. (2014). **Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri**, Ankara: Sosyal Çalışma Yayınları.
- GÖNÜL, S. (2020). Zorunlu Göç Ve Toplumsal Cinsiyet: Suriyeli Kadınların Evlilik Deneyimleri, **Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Göç Araştırmaları**, Ed. Biehl, K., Daniş, İstanbul, Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi (SU Gender) ve Göç Araştırmaları Derneği (GAR).
- MARSHALL, G. (1999). **Sosyoloji Sözlüğü**. Ankara, Bilim ve Sanat.
- ÖZDEMİR, U. (2018). **Sosyal Hizmetin Ne’liği**, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- ÖZKALP, E. (1990). **Sosyolojiye Giriş**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- SHEAFOR B. W. ve HOREJSÍ C. J. (2014). **Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler**, Ankara, Nika Yayınevi, 1. Basım.

SORENSEN, D. S. (2016). **Syria in Ruins: The Dynamics of the Syrian Civil War: The Dynamics of the Syrian Civil War**. ABC-CLIO.

ŞAHİN, F. (2000). **Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Refah Politikası Süreçlerine Katılımı**. Ankara, Aydınlar Matbaacılık.

TOKSÖZ, G., ERDOĞDU, S. ve KAŞKA, S. (2012). **Türkiye'ye Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumları**. IOM Türkiye.

TOROS, A. (2008), **Sorunlu Bölgelerde Göç**, Ankara, Global Strateji Enstitüsü 1.Baskı.

TURAN, N. (2012). **Birey Ve Aileler İle Sosyal Hizmet**, Ankara, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.

UNICEF (2017). **Hizmet Sağlayıcılar İçin Çocuk Yaşta Evliliklerin Önlenmesi Temel Eğitim Programı Katılımcı El Kitabı**.

YALÇIN, C. (2004). **Göç Sosyoloji**, Ankara, Anı Yayıncılık.

ZASTROW, C. (2014). **Sosyal Hizmete Giriş**, Ankara, Nika Yayınevi, 2.Baskı.

MAKALELER

AK, E., ARSLAN, E. (2020).“Suriyeli Göçmen Kadınların Erken Yaşta Evlilik Konusundaki Görüşleri: Kalitatif Bir Çalışma”. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, cilt 13,sayı 71, ss.1167-1174.

AKINCI, B., NERGİS, A., ve GEDİK, E. (2015). "Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul", **Göç Araştırmaları Dergisi**, cilt 1, sayı 2, ss.58-83.

AKSOY, Z. (2012). “Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, cilt 5, sayı 20, ss.292-303.

AKSU KARGIN, İ. (2019). “Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Gerçeği”, **Migration Letters**, cilt 16, sayı 1, ss.124-126

AKTEPE, E., ATAY, İ. M. (2017). “Çocuk Evlilikleri ve Psikososyal Sonuçları”, **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, cilt 9, sayı 4, ss.410-420.

- BORAN P.GÜLÇAY G., DEVECİOĞLU E., Eren T. (2013). “Çocuk Gelinler”, **Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, cilt 26, sayı 2, ss.58-62.
- BUZ, S., AKÇAY, S. (2015). “Sosyal Hizmet Araştırmasında Etik”. **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, cilt 26, sayı 1, ss.149-162.
- CANATAN, K. (2013). Avrupa Toplumlarının Göç Algıları ve Tutumları: Sosyolojik Bir Yaklaşım, **Sosyoloji Dergisi**, cilt 3, sayı 27. ss.317-332.
- CASTELS, S. (2003). “The International Politics Of Forced Migration, **Socialist Register**, cilt 39, sayı 1, ss.172-192.
- COŞKUN, E. (2017). “Türkiye’de Kağıtsız Göçmen Kadınlar ve Sosyal Hizmetler”. **Çalışma ve Toplum**, cilt 54, sayı 3, ss.1299-1315.
- GENÇ, H. ve ÖZTÜRK, D. (2016). Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar: Mevcut Durumları, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. **Liberal Düşünce Dergisi**, cilt 21, sayı 84, ss.67-91.
- GÜNAY, G. VE BENER, Ö. (2011). “Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri”. **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, cilt 153, sayı 153, ss.157-171.
- KAYNAK, M. (2014). “Türkiye’de ‘Çocuk Gelin’ Sorunu”, **Nesne Dergisi**, cilt 2, sayı 3, ss.27-38.
- KÖROĞLU, M. A. ve DURAL, F. N. (2020). “Türkiye’ye Göç Etmiş Suriyeli Kadınların Toplumsal Cinsiyete İlişkin Deneyimleri Ve Sosyal Hizmet”, **Ufkun Ötesi Bilim Dergisi**, cilt 20, sayı 1, ss.1-34.
- MUCHACHA M., MATSİK, A. (2017) “Developmental Social Work: a Promising Practice to Address Child Marriage in Zimbabwe”, **Journal of Human Rights and Social Work** sayı 3, cilt 1, ss.3-10.
- ÖZCEBE, H., BİÇER, B. K. (2013). “Önemli Bir Kız Çocuk Ve Kadın Sorunu: Çocuk Evlilikler”, **Türk Pediatri Arşivi**, cilt 48, sayı 2, ss.86-93.
- ÖZDEMİR, E. ve DUYAN, V. (2017).”Türkiye göç yasalarının sosyal hizmet açısından incelenmesi”, **Journal Of Social and Humanities Sciences Research**, cilt 4, sayı 6, ss.1446-1455.

ÖZMETE, E. ve ARSLAN, E. (2018). "Göç: Transnasyonalizm ve Transnasyonal Sosyal Hizmet", **Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi**, cilt 29, sayı 1, ss.173-207.

SAGIROĞLU, A. Z. (2015). "Türkiye'nin Değişen Göç Karakteri". **Sosyoloji Divanı**, cilt 3, sayı 6, ss.9-30.

SAYIN, Y., USANMAZ, A., ve ASLANGİRİ, F. (2016). "Uluslararası Göç Olgusu Ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği". **Sosyal ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi**, cilt 18, sayı 31, ss.1-13.

SCHLECT, J., ROWLEY, E. ve BABIRYA, J. (2013). Early Relationships and Marriage in Conflict and Post-Conflict Settings: Vulnerability of Youth in Uganda, **Reproductive Health Matters**, cilt 21, sayı 41, ss.234-242.

SELCİK, O. ve GÜZEL, B. (2016). "Sosyal Hizmet Mesleğinin Çalışma Alanı Ve Sosyal Hizmet Uygulamasının Türkiye Ölçeğinde Değerlendirilmesi", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, cilt 9, sayı 46, ss.461-469.

TAŞ, E. Z. (2020). "Erken yaşta ve zorla evlilikler: İnsan hakları ve sosyal hizmet bağlamında bir değerlendirme", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, cilt 13, sayı 69, ss.1332-1339.

TERZİOĞLU, F. ve TAŞKIN, L. (2008). "Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları". **C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, cilt 12, sayı 2, ss.62-67.

TUĞRUL, Y. G. (2018). "Erken Yaşta Evlendirilen Kadınların Evlilik Süreçleri, Deneyimleri Ve Sonraki Yaşamları Üzerine Nitel Bir Çalışma". **Sosyoloji Notları**, cilt 2, sayı 1, ss.2-38.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

AFAD. (2014). Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadinlar_-2014_2_.pdf (Erişimi Tarihi: 25.05.2022).

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME (BMÇHDS). (1989). <https://www.unicef.org/turkiye/cocuk-haklarına-dair-sozlesme> (Erişim Tarihi: 19.12.2021)

- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MÜLTECİ YÜKSEK KOMİSERLİĞİ (BMMYK). (2017). Mültecileri Korumak. <https://www.unhcr.org/tr/t>. Erişim tarihi: 20 Nisan 2020.
- COUNCIL ON SOCIAL WORK EDUCATION (CSWE), (2022). <https://www.cswe.org/> (Erişim Tarihi: 15.11.2021)
- EVLENDİRME YÖNETMELİĞİ (1985). T.C. Resmi Gazete, sayı: 18921, 7 Kasım 1985, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18921.pdf> (Erişim Tarihi: 15.03..2021)
- FIDH (International Federation of Human Rights). Women And The Arab Spring: Taking Their Place? / Fidh <https://www.fidh.org/IMG/pdf/femmesarabangbassdef.pdf>, (Erişim Tarihi:16 Ocak 2021)
- GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ. (2014). T. C. Resmi Gazete, sayı:29153, 22 Ekim 2014, <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf> (Erişim Tarihi: 07.02.2021)
- GÖÇ İDARESİ BAŞKANLIĞI (GİB). (2022). Göç İdaresi Başkanlığı Hakkında. <https://www.goc.gov.tr/hakkimizda> (Erişim Tarihi: 07.01.2022).
- IFSW. (2014). Global Definition Of The Social Work. <http://ifsw.org/get-involved/globaldefinition-of-social-work/> (Erişim Tarihi: 25.01.2021).
- INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION (IOM). (2013). “World Migration Report”. https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr2013_en.pdf (Erişim Tarihi: 23.01.2021)
- İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ, (1948). <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf> (Erişim Tarihi: 18.02.2021)
- KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ (CEDAW). (1979). <http://www.kaced.org/images/files/CEDAW%20metni.pdf> (Erişim Tarihi: 07.01.2021)

MÜLTECİLERİN HUKUKİ STATÜSÜNE YÖNELİK SÖZLEŞME (CENEVRESÖZLEŞMESİ). <http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf> (Erişim Tarihi: 05.02.2021).

MÜLTECİLERİN HUKUKİ STATÜSÜNE YÖNELİK SÖZLEŞME 1967 NEW YORK PROTOKOLÜ. T. C. Resmi Gazete, sayı:12968, 5 Ağustos 1968, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12968.pdf> (Erişim Tarihi: 07.02.2021)

MÜLTECİLERİN KORUNMASI ULUSLARARASI MÜLTECİ HUKUKU REHBERİ. (2001). <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=55fa659a4> (Erişim Tarihi: 27.04.2021)

T.C. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ. (2016). Suriyeliler İle Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları Arasındaki Evlilik İlişkileri Araştırması. https://www.aile.gov.tr/Raporlar/ATHGM/Suriyeliler_ile_Turkiye_Cumhuriyeti_Vatandaslari_Arasindaki_Evlilik_Iliskileri_Arastirmasi.pdf, (Erişimi Tarihi: 19.04.2022)

TÜRK CEZA KANUNU. (2004). T.C. Resmi Gazete, sayı: 25611, 12 Ekim 2004, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm> (Erişim Tarihi: 07.11.2021)

TÜRK MEDENİ KANUNU. (2001). T.C. Resmi Gazete, sayı:24607, 8 Aralık 2001, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/12/20011208.htm> (Erişim Tarihi: 11.11.2021)

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI. (1982). T. C. Resmi Gazete, sayı:17863, 09 Kasım 1982, https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17863_1.pdf (Erişim Tarihi: 11.11.2021)

UNICEF Çocuk Yaşta Evlilik: <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-ya%C5%9Ftaevlilik> (Erişim Tarihi: 20.01.2021)

YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU. (2013). T.C. Resmi Gazete, sayı 28615, 11 Nisan 2013,

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411.htm> (Erişim Tarihi: 11.01.2021)

YILDIZ, N ve AVCI, H. (2018). “Erken Evliliklerin Toplumsal Meşruiyeti: Nitel Bir Çalışma”,
https://www.raporlar.org/wpcontent/uploads/2018/04/Erken_Yasta_Evlilik_Raporu.pdf, (Erişim Tarihi: 02.05.2022)

TEZLER

AKTAŞ, A. (2016). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Kadın Mülteciler: Kilis Örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Bilgi Üniversitesi.

ALAKUŞ, E. (2018). “Türkiye’de Göç Yönetimi ve Uygulaması.” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

BUZ, S. (2002). Türkiye’deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.

DOĞAN GÖKSEL, P. (2018). “Çocuk gelinlerin erken evlilik süreçleri ve erken evliliklerin önlenmesine ilişkin görüş ve düşüncelerin incelenmesi”. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa Celal Bayar Üniversitesi.

KORKUT, R. (2010). Türkiye'de Sığınmacı ve Mülteciler, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde Üniversitesi.

ÜSTÜNDAĞ, G. (2020). “Çocuk Yaşta Evlilik Gerçekleştiren 18-22 Yaş Arası Suriyeli Kadınların Evlilik Uyumu Ve Yaşadıkları İlişki Problemlerinin Değerlendirilmesi (Konya Örneği)”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, KTO Karatay Üniversitesi.

DIĞER KAYNAKLAR

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ (HÜNEE). (2019). "2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Suriyeli Göçmen Örnekleme, Temel Bulgular”. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü,

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.

JESSEN, A. (2013). “The Government of Turkey and Syrian Refugees: A Gender Assessment of Humanitarian Assistance Programming”. Georgetown Institute for Women, Peace and Society.

OFFICE OF THE NATIONALS HIGH COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS (OHCHR-İNSAN HAKLARI YÜKSEK KOMİSERLİĞİ). (2014). “Preventig And Eliminating Child, Early And Forced Marriage”. (A/HRC/26/22).

EKLER

Ek 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcı,

İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksek lisans öğrencisi olarak Sosyal Hizmet Perspektifinden Erken Evlilik Gerçekleştirmiş Suriyeli Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Gereksinimleri adlı araştırmayı yürütmekteyim.

Yürütmekte olduğum araştırmada sizlerle gerçekleştireceğim görüşmelerde görüşlerinizi değerlendirmeyi hedeflemekteyim. Göç sonrası evlilik ile başlayan yaşam inşasında deneyimleriniz şimdi veya gelecekte ebeveynler olarak gelecek toplumu aydınlatmak; araştırmaya sağlayacağınız katkılarla erken evlilik hakkında yapılacak olan koruyucu, önleyici, eğitici çalışmalara ışık tutabileceğini düşünmekteyim. Araştırmada yer alan görüşleriniz bu alanda yapılacak diğer araştırmalara da kaynak sağlayabilecektir.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır ve araştırmada kimlik bilgileriniz kullanılmayacaktır. Araştırmaya katılmayı kabul ettiğinizde elde edilen veriler gizli kalacak, araştırmanın sonuçları eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Araştırmadan çekilmeniz halinde sizinle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilecek görüşme ortalama 1 saat sürecektir. Sorulara vereceğiniz yanıtlar araştırma sonuçlarını doğrudan etkileyeceğinden samimi bir şekilde görüşlerinizi ifade edebilmenizi rica ederim.

Araştırmaya katılmayı kabul ederek vereceğiniz değerli katkılar için teşekkür ederim.

Katılımcının beyanı;

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlamadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum. Yazılı ve sözlü olarak araştırmacı tarafından bana yapılan tüm açıklamaları anlamış bulunmaktayım. Araştırmacı tarafından kimlik bilgilerimin araştırmada kullanılmayacağı, verilerin gizli kalacağı sadece eğitim ve bilimsel amaçla kullanılacağı ve araştırmadan çekilmem durumunda herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmayacağım konusunda bilgilendirildim. Bu koşullar altında bana ait bilgilerin araştırmada kullanılmasını konusunda araştırmacıya yetki veriyorum ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul ediyorum.

Bu formun imzalı ve tarihli bir kopyası tarafıma teslim edilmiştir.

**Katılımcının
Adı Soyadı:**

Telefon:

Tarih:

İmza:

Tercümanın

Adı Soyadı:

Telefon:

Tarih:

İmza:

**Araştırmacının
Adı Soyadı:**

Telefon:

Tarih:

İmza:

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcı,

İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksek lisans öğrencisi olarak Sosyal Hizmet Perspektifinden Erken Evlilik Gerçekleştirmiş Suriyeli Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Gereksinimleri adlı araştırmayı yürütmekteyim.

Yürütmekte olduğumuz araştırma kapsamında sizlerle gerçekleştireceğim araştırmanın esas hedefi; göç alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının erken evlilik hakkında koruyucu, önleyici, eğitici çalışmaları hakkında bilgi sahibi olup yaşanan sorunlar ve gereksinimlere yönelik neler yapılabileceğinin önemi ve bu doğrultuda yapılması gerekenlerin araştırılarak ortaya konulmasıdır.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır ve araştırmada kimlik bilgileriniz kullanılmayacaktır. Araştırmaya katılmayı kabul ettiğinizde elde edilen veriler gizli kalacak, araştırmanın sonuçları eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Araştırmadan çekilmeniz halinde sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilecek görüşme ortalama 30-40 dakika sürecektir. Sorulara vereceğiniz yanıtlar araştırma sonuçlarını doğrudan etkileyeceğinden samimi bir şekilde görüşlerinizi ifade edebilmenizi rica ederim.

Araştırmaya katılmayı kabul ederek vereceğiniz değerli katkılar için teşekkür ederim.

Katılımcının beyanı;

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlamadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum. Yazılı ve sözlü olarak araştırmacı tarafından bana yapılan tüm açıklamaları anlamış bulunmaktayım. Araştırmacı tarafından kimlik bilgilerimin araştırmada kullanılmayacağı, verilerin gizli kalacağı sadece eğitim ve bilimsel amaçla kullanılacağı ve araştırmadan çekilmem durumunda herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmayacağım konusunda bilgilendirildim. Bu koşullar altında bana ait bilgilerin araştırmada kullanılmasını konusunda araştırmacıya yetki veriyorum ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul ediyorum. Bu formun imzalı ve tarihli bir kopyası tarafıma teslim edilmiştir.

**Katılımcının
Adı Soyadı:**

**Araştırmacının
Adı Soyadı:**

**Telefon:
Tarih:
İmza:**

**Telefon:
Tarih:
İmza:**

Ek-2: Online Bilgilendirilmiş Onam Formu

3.06.2022 19:05

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli katılımcı,

İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksek Lisans öğrencisi olarak "Sosyal Hizmet Perspektifinden Erken Evlilik Gerçekleşirmiş Suriyeli Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Gereksinimleri" adlı araştırmayı yürütmekteyim.

Yürütmekte olduğumuz araştırma kapsamında sizlerle gerçekleştireceğim araştırmanın esas hedefi; göç alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının erken evlilik hakkında koruyucu, önleyici, eğitici çalışmalar hakkında bilgi sahibi olup yaşanan sorunlar ve gereksinimlere yönelik neler yapılabileceğinin önemi ve bu doğrultuda yapılması gerekenlerin araştırılarak ortaya konulmasıdır.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır ve araştırmada kimlik bilgileriniz kullanılmayacaktır. Araştırmaya katılmayı kabul ettiğinizde elde edilen veriler gizli kalacak, araştırmanın sonuçları eğitim ve bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yanda bırakabilirsiniz. Araştırmadan çekilmeniz halinde sizle ilgili veriler kullanılmayacaktır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilecek görüşme ortalama 30-40 dakika sürecektir. Sorulara vereceğiniz yanıtlar araştırma sonuçlarını doğrudan etkileyeceğinden samimi bir şekilde görüşlerinizi ifade edebilmeniz rica ederim.

Araştırmaya katılmayı kabul ederek vereceğiniz değerli katkılar için teşekkür ederim.

Katılımcının Beyanı:

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlamadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum. Yazılı olarak araştırmacı tarafından bana yapılan tüm açıklamaları anlamış bulunmaktayım. Araştırmacı tarafından kimlik bilgilerimin araştırmada kullanılmayacağı, verilerin gizli kalacağı sadece eğitim ve bilimsel amaçla kullanılacağı ve araştırmadan çekilmem durumunda herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmayacağım konusunda bilgilendirildim. Bu koşullar altında bana ait bilgilerin araştırmada kullanılması konusunda araştırmacıya yetki veriyorum ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul ediyorum.

1. Görüşme araştırmacı tarafından online ortamda gerçekleştirilmiştir. Bana yazılı ve sözlü olarak sunulan tüm bilgileri anladım.

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

Onaylıyorum

Onaylamıyorum

2. Katılımcının Adı Soyadı

3. İletişim Bilgileri

Bu içerik Google tarafından oluşturulmamış veya onaylanmamıştır.

Google Formlar

استمارة الموافقة المسبقة

عزيزي المشارف:

بصفتي طالبة ماجستير في مجال الخدمات الاجتماعية في جامعة إسطنبول أيلن، أقوم بإجراء بحث بعنوان مشاكل واحتياجات النساء الموريت اللاتي تزوجن مبكرا من منظور مجال الخدمات الاجتماعية.

أهدف إلى تقييم أرائكم في المقابلات التي سأجريها معكم في البحث الذي أجريه، أعتقد أن تجاربكم في بناء الحياة التي بدأت بالزواج بعد الهجرة يمكن لها الآن اوفي المستقبل أن تثير المجتمع القادم من الأبناء والأمهات، وأعتقد أيضا أنه من خلال مساهماتكم يمكن أن تلقى الضوء على الدراسات الوقائية والتعريفية حول الزواج المبكر. ستكون أرائكم في البحث قادرة على توفير موارد لأبحاث أخرى في هذا المجال.

المشاركة في البحث طوعية تمامًا ولن يتم استخدام معلومات هويتكم في البحث. ستبقى البيانات التي تم الحصول عليها منكم عند موافقتكم على المشاركة في البحث سرية. سيتم استخدام نتائج البحث لأغراض علمية وتعليمية. يمكنكم رفض المشاركة في البحث أو حتى التوقف بعد البدء، إذا انسحبتم من البحث فلن يتم استخدام البيانات الخاصة بكم. مستغرق العقابله التي ستجرى في نطاق البحث بحدود ساعة واحدة. بما أن إجاباتكم على الأسئلة ستؤثر بشكل مباشر على نتائج البحث، أرجو منكم التفضل بالتعبير عن آرائكم بصدق. تشكركم على مساهمتكم القيمة بقولكم المشاركة في البحث.

بيان
بالمشارك

لقد قرأت العطومات المذكورة أعلاه التي يجب إعطاؤها للمشاركة قبل بدء البحث. لقد فهمت كل الشروحات الكتابية والشفوية التي قدمها لي الباحث. أبلغني الباحث أن معلومات هويتي لن يتم استخدامها في البحث، وأن البيانات ستبقى سرية، ولن يتم استخدامها إلا لأغراض علمية وتعليمية، وأني لن أواجه أي مشاكل في حال قررت الانسحاب من البحث. في ظل هذه الشروط أقوض الباحث لاستخدام معلوماتي في البحث وأوافق على المشاركة الطوعية في البحث.

1. تم إجراء العقابله عبر الإنترنت من قبل الباحث. لقد فهمت كل المعلومات التي قدمت لي ككتابةً وتغويةً.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- أوافق
- أنا لا أوافق

2. اسم اللقب

3. معلومات التواصل

Ek-3: Görüşme Soruları

GÖRÜŞME SORULARI

Suriyeli Kadınlara Yönelik Görüşme Soruları

1-Kendinizden kısaca bahseder misiniz? (Yaş, medeni durum, doğum yeri, etnik köken, ana dili, Türkiye'ye geliş yılı, eğitim, istihdam durumu, meslek, erken evlilik yaşı, varsa çocuk sayısı)

Erken Evlilik Öncesi Göç Sürecine Dair Sorular

2-Ülkenizdeki durumdan, gündelik yaşamınızdan bahseder misiniz?

3-Göç etmenize etki eden sebepler nelerdi? Göç hikayenizi anlatır mısınız? (Yolda yaşanan güçlükler, kullanılan taşıtlar, fiziksel, psikolojik travmalar, aile ayrılığı vs.)

4-Türkiye'ye geldiğinizden itibaren hayatınızda neler değişti? (giriş, geçici-kalıcı hayat inşası, alınan destekler, edinilen statü, erişilebilen haklar)

5-Çocukluğunuzu nasıl geçirdiniz? (Kardeş sayısı, anne-baba ile ilişki, gündelik-sosyal hayat)

Erken Evlilik Süreçlerine Dair Sorular

6-Anne-babanızın eğitim durumu ve mesleği nedir? (Geçimlerini nasıl sağlamakta)

7-Anne-baba veya kardeşlerinizden erken evlilik gerçekleştiren var mı?

8-Evlilik süreciniz nasıl gerçekleşti? (Eşini daha önce tanıma durumu, eğitim geçmişi, maddi durumu, yaş farkı, evlilik ritüeli)

a-Erken evlilikte karar alıcı kim oldu?

b-Evlilik sürecinde herhangi bir zorlama ile veya zorlukla karşılaştınız mı? (Karşılaştıysanız bu zorluklarla nasıl mücadele ettiniz?)

c-Resmi nikah yaptınız mı? Evlendikten kaç yıl sonra yapıldı?

d-Eşinizin ailesi kaç kişiden oluşuyor? Geçimlerini nasıl sağlıyorlar?

e-Erken evlilik sonrası kimlerle yaşamaya başladınız? (çekerdek, geniş, vs.)

9-Ailenizin ve çevrenizdeki insanların erken evliliklere bakışı açısı nasıl?

10-Ailenizle ne sıklıkla görüşüyorsunuz? (internet, yüz yüze)

11-Evlilik sonrası hayatınızda neler değişti?

Erken Evlilik Hakkında Görüşlerine Dair Sorular

12-Sizce çocuk kimdir? (Hakları var mıdır? Kaç yaşına kadar kişi çocuk kabul edilebilir?)

13- Erken evlilikler hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce kız çocukları kaç yaşında evlenmeli?

14- Sizce aileler çocuklarını neden erken yaşta evlendiriyorlar?

15-Erken evlilikler azaltılmasına yönelik çalışmalar ve projeler gerçekleştiriliyor. Bu çalışmalar hakkında ne düşünüyorsunuz?

16-Sizce erken evlilikler nasıl engellenebilir? Neler yapılması gerekir?

17-Siz çocuğunuzu erken yaşta evlendirmeyi düşünür müsünüz?

18-Erken evlilik gerçekleştirmenizde göç etmenizin bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

19-Erken yaşta erken evlilik gerçekleştirmede eşinizin ailesinin maddi durumunun, karar vericinin bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

a-Eğer Suriye’de yaşamınıza devam ediyor olsaydınız şu anda nasıl bir hayatınız olurdu?

b-Eğitime devam etseydiniz hayatınızda neler farklı olurdu?

Yaşanılan Sorun ve Gereksinimlere Yönelik Sorular

20-Sizce erken evlilik gerçekleştiren kız çocukları hangi sorunlarla karşılaşıyor? (sağlık-eğitim-ev işleri, dışlanma, yasal olarak)

21-Siz erken evlilik sonrası herhangi bir sorunla karşılaştınız mı? Bu sorunlara nasıl çözümler buldunuz?

22-Sizce erken evlilik gerçekleştiren kişilerin gereksinimleri nedir?

23-Bir sorun yaşandığınızda başvurabileceğiniz mekanizmalar hakkında bilginiz var mıdır?

24- Bulduğunuz geçici koruma statüsü kapsamında erişebileceğiniz hak ve hizmetler hakkında bilginiz var mı?

25-Pandemi döneminde yaşadığınız sorunlara yönelik herhangi bir kuruma başvuru da sorun yaşadınız mı? Hizmetlere erişim konusunda engellerle karşılaştınız mı?

GÖRÜŞME SORULARI

Sosyal Hizmet Uzmanlarına Yönelik Görüşme Soruları

- 1-Kendinizden kısaca bahseder misiniz? (Cinsiyet, yaş, göç alanında çalışma süresi, çalıştığınız alanda en fazla karşılaştığınız müracaatçı grubu, sivil toplum bağlamında mı yoksa devlete bağlı bir kuruluştaki çalışma durumu)
2. Çalıştığınız kurumda görev ve sorumluluklarınız nelerdir? Gündelik olarak yaptığınız işleriniz ve müracaatçılarla olan çalışma biçiminizden bahsedebilir misiniz?
3. Çalışmalarınız sosyal hizmetin hangi düzeyinde yer alıyor? (mikro, mezo veya makro açıdan)
4. Erken evlilikler hakkında önleyici faaliyetleriniz nelerdir?
5. Erken evlilikler hakkında koruyucu faaliyetleriniz nedir?
6. Erken evlilikler hakkında eğitici faaliyetleriniz nedir?
7. Gerçekleştirdiğiniz faaliyetlerin erken evliliklerin önlenmesinde rolü olduğunu düşünmekte misiniz? Eğer düşünmüyorsanız sebebini açıklar mısınız?
8. Erken evlilikleri önleme konusunda sizce neler yapılabilir?
9. Erken evlilik gerçekleştiren kadınların karşılaştığı sorunlar ve gereksinimler sizce nelerdir? Sorunlar ve gereksinimlere yönelik neler yapılabilir?
10. Erken evliliği önleme konusunda yapılan uygulamaları değerlendirir misiniz? (Olumlu-olumsuz-olması gerekenler-eksikler...)

Ek-4: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 15.03.2022-45222

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-88083623-020-45222
Konu : Etik Onayı Hk.

15.03.2022

Sayın Esra GÖKBULUT

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 10.03.2022 tarihli ve 2022/04 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Bilgilerinize rica ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin KAZAN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BSU4DB5KHZ Pin Kodu : 65582

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-ebys/>

Adres : Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Kâğıtöğelmecesi / İSTANBUL

Teléfono : 444 1 428

Web : <http://www.aydin.edu.tr/>

E-posta Adresi : isu.yuzinlari@isu.kv03.ksp.tr

Bilgi için : Mesut YILMAZ

Unvanı : Enstitü Öğrenci İşleri Uzmanı

Tel No : 30010

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı : Esra GÖKBULUT

ÖĞRENİM DURUMU:

- Lisans : 2017, Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri, Sosyal Hizmet
- Yüksek Lisans : 2021, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Sosyal Hizmet

MESLEKİ DENEYİM:

- Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, Çocuk Koruma Sorumlusu, 2018-Halen

TEZDEN ÜRETİLEN SUNUM:

Gökbulut, E. ve Erciyes J. (2022). Sosyal Hizmet Perspektifinden Erken Evlilik Gerçekleştirmiş Suriyeli Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Gereksinimleri. Akdeniz Summit 7th International Social Sciences Congress March 12-13, 2022 Mersin, Turkey

